

บรรณานุกรม

หนังสือ

ภาษาไทย

กระแสร มัลลยาภรณ์. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. พระนคร :

โรงพิมพ์มหาสมุทรวิทยาลัย, ๒๕๑๒.

กิ่งแก้ว อัครดากร. วรรณกรรมจากบ้านใน. พระนคร : คุรุสภา,

๒๕๑๔.

คุณลาบ มัลลิกะมาส. วรรณกรรมไทย. พระนคร : โรงพิมพ์มหา-

วิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๗.

ขจร สุขพานิช. ก้าวแรกของหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย. พระนคร :

ไทยพณิชยการ, ๒๕๐๘.

"เขี้ยวหวาน"/เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี/. "คุณยาเพ็ง," หนังสือสนุก.

พระนคร : สมาคมสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๑.

หน้า ๑๒๗-๑๔๒.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระบาทสมเด็จพระ. พระราชดำรัสในพระ-บาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๑๔

ถึง พ.ศ.๒๔๕๓). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร,

๒๔๕๘.

. พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงมีไปมากับสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระวชิรญาณวโรรส.

พระนคร : ธนาคารกรุงศรีอยุธยา, ๒๕๑๔

เจือ สตะเวทิน. คำบรรยายวิชาภาษาไทยชั้นสูงของชุมนุมภาษาไทย

คุรุสภา. พระนคร : คุรุสภา, ๒๕๑๐.

เจ้า สตะเวทิน. ศิลปการประพันธ์. พระนคร : อักษรเจริญทัศน์,
๒๕๑๐.

ภาษาไทยอุดมศึกษาเล่ม ๑ ประวัตินวนิยายไทย. พระนคร :
สุทธิสารการพิมพ์, ๒๕๑๗.

วรรณคดีพุทธศาสนา. พระนคร : คลังวิทยา, ๒๕๐๖.

เฉลิม มากนวล. "การวิเคราะห์และเปรียบเทียบนิทานชาดกกับนิทาน
อีสป." เอกสารนิเทศการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๑๖๗ หน่วยศึกษานิเทศก์
กรมการฝึกหัดครู. พระนคร : ศุภสภา, ๒๕๑๘.

ฐานิสร์ ชาศริตพงศ์ "ความรู้เรื่องชาดก," อักษรสาร. พิมพ์เนื่องใน
โอกาสงานเสด็จศาสตราจารย์ ๕ กันยายน ๒๕๑๕ คณะอักษร-
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕.

ศุภ ชุมสาย, ม.ล. วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา. พระนคร : ไทยวัฒนา
พานิช, ๒๕๑๖.

บุญเหลือ เทพสุวรรณ, ม.ล. "หัวใจของวรรณคดีไทย," วรรณ-
ไวทยาการ วรรณคดี จัดพิมพ์โดยสมาคมสังคมศาสตร์แห่ง
ประเทศไทย. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๘.

แนะแนวทางอ่านนวนิยาย (อนุสารหมวดวิชาภาษาไทย).
นครปฐม : คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๑๑.

ประชุมปกรณัมภาคที่ ๑ นิทานอิหร่านราชธรรม ๑๒ เรื่อง. พระนคร :
โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๕๕๖.

ประเสริฐอักษร/กรมพระราชาธิปประพันธ์พงศ์/. "สร้อยคอตที่หาย,"
แบบเรียนวรรณคดีไทย สำหรับชั้นเตรียมอุดมศึกษาตอนที่ ๑.
พระนคร : โรงพิมพ์ศุภสภา, ๒๕๐๑.

เปลื้อง ณ นคร. ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา. พระนคร :
 ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๐.

พระคัมภีร์ชาดกแปลฉบับ ส.อ.ส. อรรถกถา เอกนิบาต ภาค ๑-๒.
 พระนคร : โรงพิมพ์พิมพ์ศรี, ๒๕๕๓.

_____ . อรรถกถา เอกนิบาต-ทุกนิบาต .ภาค ๒-๓. พระนคร :
 โรงพิมพ์พิมพ์ศรี, ๒๕๕๓.

ยศ วัชรเสถียร. การประพันธ์และนักประพันธ์ของไทย. พระนคร :
 แพร่พิทยา, ๒๕๐๖.

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๓.
 พิมพ์ครั้งที่ ๒. พระนคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๔.

_____ . รายนามหนังสือพิมพ์ขาวซึ่งออกเป็นระยะในประเทศไทยสยาม.
 พระนคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๗๒.

"เรียมเอง"/มาลัย ชูพินิจ/. "คำนำ," รวมเรื่องเอกของเรียมเอง.
 พระนคร : แพร่พิทยา, ๒๕๑๑. หน้า ข.

"ลาวคำหอม" (คำสิงห์ ศรีนอก). ฟ้าบ่กั้น. พระนคร : ศึกษิตสยาม,
 ๒๕๑๔.

วิทย์ ศิวะศรียานนท์. วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ ๓ แก้ไข
 เพิ่มเติม. พระนคร : สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย,
 ๒๕๐๗.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. หนังสืออ่านภาษาไทยเรื่องนิทานสุภาษิต.
 พระนคร : ครูสภา, ๒๕๑๖.

ศึกษาศึกษา, กระทรวง. หนังสืออ่านเพิ่มเติมนิทานอีสปชั้นประถมศึกษาปีที่

๒. พระนคร : ครูสภา, ๒๕๑๕.

ลีทชา พิณิจฎวคค, และคนอื่น ๆ. ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๕.

สุพรรณิ วราทร, "ประวัตินวนิยายไทยตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ ๕ ถึง

สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕." วิทยานิพนธ์ปริญญา-

มหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕. (อัครสำเนา)

สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร. "พระอภัยมณี การศึกษาในเชิงวรรณคดี

วิจารณ์." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓.

เสฐียรโกเศศ - นาคะประทีป (พระยาอนุমানราชชน และตรี นาคะ-

ประทีป). อาหารบราตรี. พระนคร : คลังวิทยา, ๒๕๑๔.

ภาษาอังกฤษ

Allen, Walter Earnest. Writers on Writing. Boston :
The Writer, Inc.; 1960.

Brooks, Cleanth and Robert Pennth Warren. Understand-
ing Fiction. 2d ed. New York : Appleton-
Century-Crofts, Inc., 1959.

Dickinson, David H. Introduction to Literature for
Thai Students. Bangkok : Ministry of Educa-
tion, 1958.

McGraw, Eloise, Jarvis. Techniques of Fiction Writing. Boston : The Writer, Inc., 1959.

Shipley, Joseph. (ed.) Dictionary of World Literary Terms. Boston : The Writer, Inc., 1970.

Widdemer, Margaret. Basic Principles of Fiction Writing. Boston : The Writer, Inc., 1953.

วารสาร

"กมลเทศ" /นามแฝง/. "บุญบันดาล," เนลิมาชาติ, ๒,๓(๑๕ สิงหาคม-กันยายน, ๒๔๗๕), ๒๓๗-๔๖, ๓๕-๖๖.

"กระโถกครึ่งท้าย," วชิรญาณวิเศษ, ๘ แผนก, ๔, ๕(๑๖, ๒๓, ๓๐ พฤศจิกายน, ร.ศ. ๑๑๒ /พ.ศ. ๒๔๓๖/),

กุหลาบ สายประดิษฐ์. "वासनाมนุสส์," เสนาศึกษาและแพทยศาสตร์, ๑๐(กรกฎาคม, ๒๔๖๔), ๑๐๗๔-๑๐๗.

"เกิดขึ้นคู่สร้าง," กุลสตรี, ๑ ตอน ๕(สิงหาคม, ร.ศ. ๑๒๕/พ.ศ. ๒๔๕๑/), ๒๗๑-๓๐๕.

เกษมสันต์โสภาคย์, พระองค์เจ้า. "คำนำ," ครูโผนวาท, ๑(กรกฎาคม, จ.ศ. ๑๒๓๖/พ.ศ. ๒๔๑๗/), (๑).

"ขจร" /นามแฝง/. "มรดกของพระยาเรืองเดช," ศรีกรุง, ๔ ตอน ๑๐(มิถุนายน, ๒๔๖๐), ๑๑๗๕-๒๐๖.

"ขวัญเพชกับประสกลีแก้ว," วชิรญาณวิเศษ, ๓ แผนก ๑(พฤศจิกายน, จ.ศ. ๑๒๔๔ /พ.ศ. ๒๔๓๐/), ๓-๔.

"ชายชีวิตให้แกหญิงสาว," กุลสตรี, ๑ ตอน ๘ (กรกฎาคม, ร.ศ.

๑๒๕ / พ.ศ. ๒๔๕๑/), ๒๒๑-๓๐.

"ชี้เรือไปค้า ซี่มาชาย," วชิรญาณีพิเศษ, ๘ แผ่น ๑๑ (๑๑ มกราคม,

ร.ศ. ๑๑๒ / พ.ศ. ๒๔๓๖/), ๑๒๘-๓๐.

"ความรัก," วชิรญาณีพิเศษ, ๖ แผ่น ๒๓ (๕ เมษายน, ร.ศ. ๑๑๐/พ.ศ.

๒๔๓๔/), ๒๖๘-๘.

"ความลำบากของคนจน," วชิรญาณีพิเศษ, ๖ แผ่น ๘ (๒๕ ธันวาคม, ร.ศ.

๑๐๘ / พ.ศ. ๒๔๓๓/), ๘๕-๗.

"คำปริศนา," บางกอกรีคอร์ด, ๑ ใบ ๑๗ (๓ พฤศจิกายน, จ.ศ. ๑๒๒๗

/พ.ศ. ๒๔๐๘/), ๑๕๖.

"คำปฤศนา," บางกอกรีคอร์ด, ๑ ใบ ๒๐ (๑๘ ธันวาคม, จ.ศ. ๑๒๒๗

/พ.ศ. ๒๔๐๘/), ๒๐๑.

"คำเปรียบควยตัวฟ้า," บางกอกรีคอร์ด, ๑ ใบ ๑๖ (๑๘ พฤศจิกายน

จ.ศ. ๑๒๒๗/พ.ศ. ๒๔๐๘/), ๑๖๘-๑๐.

จ. พันธุเสวี/นามแฝง/. "มานะผู้ชาย," เฉลิมชาติ, ๒, ๓, ๔, ๕

(สิงหาคม, กันยายน, ตุลาคม, ๒๔๗๖), ๒๘๓-๓๐๑, ๓๕-๔๗,

จรัญ ภูษาทิตย์/นามแฝง/. "พุทธา," เสวนศึกษาและแพทยศาสตร์, ๑๐

ตอน ๘ (กันยายน, ๒๔๖๘), ๑๔๕๐-๖๑.

จ. เพ็ชรมีศรี/นามแฝง/. "ฐานะกับความรัก," เฉลิมชาติ, ๓ (๑ กันยายน-

ยน, ๒๔๗๒), ๒-๒๓.

"จะนั่งเสียดก็ไม่ได้ จะลุกไปก็ไม่ได้," วชิรญาณวิเศษ, เล่ม ๖ (ร.ศ. ๑๑๒ /พ.ศ. ๒๔๓๖/), ๒๔๓-๕.

"จับคำถลำแดง," วชิรญาณวิเศษ, ๕ แผ่น ๗(๑๔ ธันวาคม, ร.ศ. ๑๑๒ /พ.ศ. ๒๔๓๖/), ๘๑-๓.

"จุดไตคำตอ," วชิรญาณวิเศษ, ๕(ร.ศ. ๑๑๒/ พ.ศ. ๒๔๓๖/), ๑๕๓-๕.

"เขียนจะทองเป็นโทษ," วชิรญาณ, ๓ ตอน ๑๔(พฤศจิกายน, ร.ศ. ๑๑๔ /พ.ศ. ๒๔๓๘/), ๑๔๕๔-๗๓.

"เจ้าเงาะ" /นามแฝง/. "ใจผู้ชาย," ศรีกรุง, ๑ ตอน ๑๐(มิถุนายน, ๒๔๕๓), ๑๓๖๓-๘๕.

เฉลิม อยู่เวียงชัย. "อิทธิพลวรรณกรรมตะวันตกต่อวรรณกรรมไทย," สังคมศาสตร์ปริทัศน์, ๓, ๔(ธันวาคม-กุมภาพันธ์, ๒๕๐๘ - ๑๐), ๒๗-๔๘.

"ช.ส.ย." /นามแฝง/. "ขอแม่-มหาประหลาด," ไทยเื้ออ, ๑๒(๑ เมษายน, ๒๔๕๓), ๑-๑๑.

ชลธิรา กลัดค้อย. "วิเคราะห์นักวิจารณ์วรรณกรรมรุ่นใหม่," อักษรศาสตร์-วิจารณ์, ๑(กรกฎาคม, ๒๕๑๖), ๓๘-๔๘.

"ช่างทำยัดปลาด," บางกอกกรี๊ดเดอร์, ๑(๑๘ พฤศจิกายน, จ.ศ. ๑๒๒๓ /พ.ศ. ๒๔๐๘/), ๑๖๘.

"โชหินคารานซ่าของเรา," วชิรญาณวิเศษ, ๕ แผ่น ๑(๒ พฤศจิกายน, ร.ศ. ๑๑๒/พ.ศ. ๒๔๓๖/), ๑-๕.

ไต้ เรื่องศิลป์. "สามี่ปลอมของว่าไฟ," เสวนศึกษาและแนววิทยา - ศาสตร์, ๑๐ ตอน ๑๑(พฤศจิกายน, ๒๕๖๐), ๑๘๐๑-๒๒.

- คำทรงราชานุภาพ, สมเด็จพระนเรศวรมหาราช. "นิทานเรื่องโจ่ง," วชิรญาณวิเศษ, ๕ แผ่น ๔ (๓ พฤศจิกายน, ร.ศ. ๑๑๒ / พ.ศ. ๒๔๓๖/), ๔๖-๔๘.
- _____ . "ดูย ดูย," โดยกรมหมื่นคำทรงราชานุภาพ. วชิรญาณวิเศษ, ๕ แผ่น ๖ (๗ ธันวาคม, ร.ศ. ๑๑๒ / พ.ศ. ๒๔๓๖/), ๖๗-๗๑.
- "ไถ่ทรัพย์แผ่นดิน," วชิรญาณวิเศษ, ๖ แผ่น ๑๑ (๑๕ มกราคม, ร.ศ. ๑๑๔ / พ.ศ. ๒๔๓๓/), ๑๒๑-๓.
- "คนร้ายปลายคี่," วชิรญาณ, ๓ ตอน ๑๗ (กุมภาพันธ์, ร.ศ. ๑๑๔ / พ.ศ. ๒๔๓๔/), ๑๗๗๖-๗๓.
- "คำนำพริกละลายแม่น้ำ," วชิรญาณวิเศษ, ๕ (ร.ศ. ๑๑๒ / พ.ศ. ๒๔๓๖/), ๑๗๖-๘.
- "ไตรรงค์" /นามแฝง/. "คอบวาสนา," เฉลิมชาติ, ๑ เล่ม ๑ (๑ สิงหาคม, ๒๔๓๒), ๔๖-๑๑๘.
- ฉลบทวิทยา, ๑ (พฤศจิกายน, ๒๔๓๓), (๑).
- "ทวนทอง" /นามแฝง/. "นักโทษกลับบ้าน," ศรีกรุง, ๔ ตอน ๕ (พฤษภาคม, ๒๔๖๐), ๑๐๘๖-๘๘.
- "ทำคุณไม่บูชาโทษ โปรรคสัตวไม่ไต่บ้าย," วชิรญาณวิเศษ, ๕ แผ่น ๑๒ (๑๘ มกราคม, ร.ศ. ๑๑๒ / พ.ศ. ๒๔๓๖/), ๑๐๒-๗.
- "ทุกขะโต ทุกขะฐาน," วชิรญาณ, ๓ ตอน ๑๓ (ตุลาคม ร.ศ. ๑๑๔ / พ.ศ. ๒๔๓๔/), ๑๓๕๑-๗๒.
- ธรรมศักดิ์มนตรี, เจ้าพระยา. "คำนำ," ฉลบทวิทยา, ๑ (กรกฎาคม, ร.ศ. ๑๑๔ / พ.ศ. ๒๔๓๓/), (๑).
- "น.ม.ส." /กรมหมื่นพทยาลงกรณ์/. "ทำตามฝัน," นิทรานุกรสาระ, ๒ (ธันวาคม, ร.ศ. ๑๒๖ / พ.ศ. ๒๔๕๑/), ๑๑๗-๒๕.

นราธิประพันธ์พงษ์, กรมพระ. "ความรักของดูราย," โดย กรมหมื่นนราธิประพันธ์พงษ์. วชิรญาณวิเศษ, ๖ แผน ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐(๑๐, ๑๗, ๒๕ ธันวาคม - ๑, ๘ มกราคม, ร.ศ. ๑๐๘), ๖๑, ๗๔, ๘๘, ๑๑๐, ๑๑๕.

_____ . "ตามอกตลอดตาเห็น," โดย กรมหมื่นนราธิประพันธ์พงษ์. วชิรญาณวิเศษ, ๘ แผน ๒๖(๒๖ เมษายน, ร.ศ. ๑๑๓ /พ.ศ. ๒๔๓๗/), ๓๐๘-๑๐.

_____ . "อิล่อยป้อยแอ," โดยกรมหมื่นนราธิประพันธ์พงษ์. วชิรญาณวิเศษ, ๘ แผน ๒ (๘ พฤศจิกายน, ร.ศ. ๑๑๒ /พ.ศ. ๒๔๓๖/), ๒๑-๓.

"นายซิม" /นามแฝง/. "ราคาแห่งสร้อยคอเพชร," ศรีกรุง, ๑ ตอน ๗(มีนาคม, ๒๔๕๖), ๘๘๔-๘๐๗.

"นายบรรจง" /นามแฝง/. "ชุมชาม," ศรีกรุง, ๔ ตอน ๕ (มกราคม, ๒๔๕๕), ๕๒๐-๓๕.

"นายอิน" /นามแฝง/. "ความดีของแม่สมาน," ไทยเอื้อ, ๘ (๑ กุมภาพันธ์, ๒๔๕๖), ๑-๑๑.

_____ . "อ่าแคงจาก," ไทยเอื้อ, ๑๘ (๑๕ มิถุนายน, ๒๔๕๓), ๑-๑๖.

บัญญัติวรราช (รัตน), ชุน. "เนื้อคู่หนึ่งคู่," วชิรญาณ, ๓ ตอน ๑๘(มีนาคม, ร.ศ. ๑๑๔/พ.ศ. ๒๔๓๘/), ๑๘๕๗-๗๘.

_____ . "แม่สื่อกระดาก," วชิรญาณ, ๘ (มิถุนายน, ร.ศ. ๑๑๔), ๘๕๒-๗๖.
บางกอกกรี๊ดเดอร์, ๑(๑๕ ตุลาคม, จ.ก. ๑๒๗/พ.ศ. ๒๔๐๘/), ๑๕๗.

ประกากร, หม่อมเจ้า. "จะพูดความลับให้หูกในทีแจ่ง," วชิรญาณ, ๑๐(กรกฎาคม, ร.ศ. ๑๑๕/พ.ศ. ๒๔๓๙/), ๑๐๕๔-๖๔.

เปล่ง ดิษยนุตร. "กลายเป็นชอนกล," ศรีกรุง, ๑ตอน ๑๖ (สิงหาคม, ๒๔๗๕), ๑๖๗๗-๕๘.

เปล่ง คินยบุตร. "พอมอตุ้ม," ศรีกรุง, ๑ ตอน ๘ (พฤษภาคม, ๒๕๕๖),
๑๒๔๔-๗๒.

พ.เนตรรังสี/วัฒน์ เนตรรังสี/. "เกินคาด," เสนาศึกษาและแพทยศาสตร์,
๑๐ ตอน ๑๒ (ธันวาคม, ๒๕๖๕), ๒๐๐๘-๑๕.

_____ . "ขอสงสัย;" เนลิมาชาติ, ๑ (๑ สิงหาคม, ๒๕๗๒), ๑๕-๔๐.

พรทิพย์ กัทรมาวิก. "เรื่องสั้น," วารสารวิทยศึกษา, (สิงหาคม-กันยายน,
๒๕๑๗; มิถุนายน-กรกฎาคม, สิงหาคม-กันยายน, ๒๕๑๘; มิถุนายน-
กรกฎาคม, ๒๕๑๙), ๔๑-๖๓, ๓๙-๔๔, ๒๑-๖, ๖๗-๗๒.

"พระเปียให้ทานธรรม," วชิรญาณวิเศษ, ๒ แผ่น ๓๓ (มิถุนายน จ.ศ. ๑๒๔๘),
๒๖๐-๑.

พลอย พรปรีชา. "วางยาเมีย," เสนาศึกษาและแพทยศาสตร์, ๑๐ ตอน ๑๑
(พฤศจิกายน, ๒๕๖๕), ๑๗๘๕-๘๘.

พิชิตปรีชากร, กรมหลวง. "เรื่องสนุกนี้," โดยกรมหมื่นพิชิตปรีชากร.
วชิรญาณวิเศษ, ๑ แผ่น ๒๘ (พฤศจิกายน, จ.ศ. ๑๒๔๘/พ.ศ.
๒๔๒๘/), ๓๒๓-๕.

"พิมพ์แคน," ศรีกรุง, ๑ ตอน ๑๑ (กรกฎาคม, ๒๕๕๗), ๑๔๔๗-๖๔.

ภูเรศร์ชารังศักดิ์, กรมหมื่น. "ราตรีวันสิ้นปี," วชิรญาณวิเศษ, ๑ แผ่น ๘
(๖ เมษายน, จ.ศ. ๑๒๔๗ /พ.ศ. ๒๔๒๘/), ๑๖๑-๔.

"มลิวัน" /นามแฝง/. "ซอนกด," ไทยเอื้อ, ๑๓ (๑ เมษายน, ๒๕๕๗),
๓๐-๕๕.

_____ . "สี่ฤดู," ไทยเอื้อ, ๘ (๑๕ มกราคม, ๒๕๕๖), ๑๖-๔๖.

มะลิ บุนนาค. "คนสองใจ," ศรีกรุง, ๑ ตอน ๘ (พฤษภาคม, ๒๕๕๖),
๑๒๓๐-๔๘.

"แม่ฉักดา" /นามแฝง/. "แว่นตา," ไทยเอื้อ, ๘ (มกราคม, ๒๕๕๖),
๓๓-๕๕.

"แม่อนงค์" /มาลัย ชูนินิจ/. "ตายแล้วเกิดใหม่," เฉลิมชาติ, ๑ เล่ม ๑, ๒
(๑, ๑๕ สิงหาคม, ๒๕๓๖), ๑๒๐-๔๑, ๒๖๕-๒๘๑.

"โมโลโมเก," วชิรญาณวิเศษ, ๘ แผ่น ๑๒ (๑๘ มกราคม, ร.ศ. ๑๑๒ /พ.ศ.
๒๕๓๖/), ๑๔๐-๖.

รัตนแจ่มจรัส, พระองค์เจ้า. "สู้กันด้วยกลิ่นยาพิษ," วชิรญาณ, ๒๒ (กรกฎาคม,
ร.ศ. ๑๑๕ /พ.ศ. ๒๕๓๘/), ๒๖๕๘-๘๔.

"เรื่องปฤษณา," บางกอกรีคอเคอร์, ๑ โย ๒๔ (๑๕ ธันวาคม, จ.ศ. ๑๒๒๘
/พ.ศ. ๒๕๐๘/), ๒๔๔.

"อ.เลาหะวิไล" /นามแฝง/. "ผลแห่งความรัก," เสนาศึกษาและแนววิทยา -
ศาสตร์, ๑๐ ตอน ๘ (กันยายน, ๒๕๖๘), ๑๕๖๔-๘๖.

"ลายตามหนา," วชิรญาณ, ๒๘ (มกราคม, ร.ศ. ๑๑๕ /พ.ศ. ๒๕๓๘/), ๒๗๕๘
-๑๓.

"เดินเล่น," วชิรญาณวิเศษ, ๘ แผ่น ๘ (๒๘ ธันวาคม, ร.ศ. ๑๑๒ /พ.ศ.
๒๕๓๖/), ๘๗-๑๐๖.

ศรีสุวรรณ์ (เงง), เจ้าหมื่น. "สอนชุมทรัพย์ของคนตระหนี่," วชิรญาณ, ๘
(พฤษภาคม, ร.ศ. ๑๑๔ /พ.ศ. ๒๕๓๘/), ๘๒๗-๓๕.

"ศรีสุภวัลย์" /นามแฝง/. "ตัดพอส," เฉลิมชาติ, ๑ เล่ม ๕ (๑ ตุลาคม,
๒๕๓๖), ๕๒-๘๘.

"ศรีสุวรรณ" /นามแฝง/. "เงาตามตัว," ศรีกรุง, ๒ ตอน ๖ (กุมภาพันธ์,
๒๕๕๗), ๕๘๘-๖๑๖.

"ศักดิ์อาษา" /นามแฝง/. "ความรักคือกระแสไฟแล่น," รัตนโกสินทร์, (เม-
ษายน-กันยายน, ๒๕๓๑), ๑๒๗-๑๕๕.

"เศรษฐีฟ้าโล," วชิรญาณวิเศษ, ๘ แผ่น ๓ (๓๐ พฤศจิกายน, ร.ศ. ๑๑๒
/พ.ศ. ๒๕๓๖/), ๘๑-๓.

สิทธา พิณิจูวณ. "แนวโน้มของวรรณกรรมไทยปัจจุบัน," เอกสารประกอบการสัมมนาการสอนวรรณกรรมไทยปัจจุบันระดับอุดมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ณ โรงแรมรถไฟ ระหว่างวันที่ ๓-๕ พฤษภาคม ๒๕๑๖.

สุชาติ สวัสดิ์ศรี. "แนวคิดของนักเขียนไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๘ ถึงปัจจุบัน," เอกสารประกอบการสอนวรรณกรรมไทยปัจจุบันระดับอุดมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ณ โรงแรมรถไฟ ระหว่างวันที่ ๓-๕ พฤษภาคม ๒๕๑๖.

เสนาศึกษาและแคว้นวิทยาศาสตร์, ๑ (มกราคม, ๒๕๕๘), (๑).

เสถียร จันทิมาธร. "แนวคิดของนักเขียนไทยระหว่าง ๒๔๗๕-๒๕๔๘," เอกสารประกอบการสัมมนาการสอนวรรณกรรมไทยปัจจุบันระดับอุดมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ณ โรงแรมรถไฟ ระหว่างวันที่ ๓-๕ พฤษภาคม ๒๕๑๖.

"แสงทอง" /อรุณ บุญยะมานพ/. "ตายยากตายเย็น - ตายง่ายตายคายน," ไทยเื้ออ, ๑๘ (๑๕ มิถุนายน, ๒๕๕๗), ๒๑-๓๐.

"อ. บุญเป็ก" /นามแฝง/. "วาสนาของดิฉัน," รัตนโกสินทร์, (๒๐ กรกฎาคม, ๒๕๗๑).

อรุณ บุญยะมานพ. "คุณหญิงลำคาน," ศรีกรุง, ๑ ตอน ๑๒ (สิงหาคม, ๒๕๕๗), ๑๖๐๘-๓๘.

_____ . "ปริกามาสถาน," ศรีกรุง, ๒ ตอน ๒ (ตุลาคม, ๒๕๕๖), ๒๕๒-๕๖.

_____ . "รำพรรณ." ไทยเื้ออ, ๑๖ (๑๕ พฤษภาคม, ๒๕๕๗), ๔๕-๕๖.

๒๕๕
"อาสาชวยง" /นามแฝง/: "สุจริตจา," เฉลิมชาติ, ๑ เลม ๔ (๑๕
กันยายน, ๒๕๓๒), ๑๓๐-๒๑๖.

"อิเล็กเท็กดาก," วชิรญาณวิเศษ, ๘ (ร.ศ. ๑๑๒ /พ.ศ. ๒๔๓๖/),
๒๔๓-๘.

อุคมพงษ์เพ็ญสวัสดิ์, หมอม. "ตายเพราะความรัก," วชิรญาณ, ๑๐
(มิถุนายน, ร.ศ. ๑๑๕ /พ.ศ. ๒๔๓๙/), ๒๑๕๔-๖๘.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

นิทานในบางกอกรีคอร์ด

ไกตัวถูกกับเพชร

อยู่มามีชายผู้หนึ่งมีเพชรเม็ดหนึ่งเท่าผลเช่าโกชสลี, ชายนั้นถือไปตกเสียแห่งใดไม่รู้ที่ ภายหลังมีไกตัวถูกมาฝูงไปเที่ยวคุ้ยเขี่ยหาอาหาร ครั้นคุ้ยมาถึงที่เพชรหายนั้น, ก็ได้เห็นเพชรเม็ดนั้นมีแสงสว่างรุ่งเรือง ไก่นั้นคิดว่าเพชรนี้จะมีประโยชน์อะไรแก่เราเล่า, ถึงคางมาก็จริง, แต่กินมิได้ จึงสันคี่สะว่า, เราไม่ชอบแคสัตัวอื่นจะนับถือว่าเป็นคี่คอกกระมัง ตัวเราไม่ต้องการแล้ว, ซึงมันเกิดเราเห็นว่าเขาเลือกเม็ดเดียวก็จะคี่กว่าเพชรทั้งปวงในโลกอย่างนี้อีก

คุณแลมนุษย์ผู้ถึงรู้อยู่ถึงไม่รู้ที่จักกำหนดของคี่ของตัวมักคู้หมิ่นคู้ถูกของประเสริฐ

เรื่องช่างทำฉกปลา

ในกาลก่อนมีช่างตัวหนึ่ง, ที่เจ้าของใดเอาไปซังไว้ในฉางเข้าแล้วล้มเสีย, มิได้ปล่อยให้ไปหากิน ครั้นเวลาคี่เที่ยงคี่นช่างตัวนั้นหิวมีความอยากเป็นกำลัง จึงเปิดประตูฉางออกไปได้ แล้วเข้าไปในสวนเก็บผลลงุ่น, แลผลไม้ต่าง ๆ กินเป็นอันมาก แล้วช่างนั้นยิ่งหิวหิวระวนระวายมากขึ้นไปกว่าแต่ก่อน, แลได้เดินเที่ยวไปในสวน ครั้นลมพัดภาเอากลิ่นของกินมาจากโรงครัว เมื่อช่างนั้นได้กลิ่นกับเข้าจึงเปิดประตูโรงครัวเข้าไป ในขณะที่คนในโรงครัวหาอยู่ไม่ ในที่นั้นมีห่านบั้งอยู่ตัวหนึ่ง, เขาบั้งไว้สำรับจะกินในเวลาเช้า, ใสจานฝาปิดไว้ ช่างก็เปิดฝาจานนั้นออก, แลวกินห่านบั้งนั้นเสียจนสิ้นเชิง ครั้นกินหมดสิ้นแล้ว, ก็หุบถ้วยชามแลภาชนะใส่สอยทั้งปวง, เสียคี่งคี่สนั่นจนเจ้าของเรือนนั้นตกใจคี่นคี่นจึงวิ่งไปคู้คู้คู้เห็นช่างนั้น, ก็ตกใจสำคัญว่าผีหลอก แลร้องคู้เสียงอันคี่งว่า, คี่ปีคี่จมน้ำเข้ามาในโรงครัวเราแล้ว แลช่างนั้นก็โกรธกระหึบเทอ้อลว่าคี่ต่าง ๆ ครั้นนายช่างนั้นคี่นคี่มา, เอาไม้ไล่ช่างนั้นออกไปเสีย ะ

คำเปรียบควยตัวฟ้า

มีคนช่างทำแบ่งเข้าศาลคนหนึ่งกับบุตรชายคนหนึ่ง, ได้ไล่ลาตัวหนึ่งไปขายที่ตลาด ครั้นเมื่อไปไคหน้อยหนึ่ง, จึงไปภพบหญิงสาวหลายคน, แล้วพวกหญิงนั้นครั้นเห็นชายเจ้าของลาสองคนพอดูกัน, เดินตามลาไป, จึงหัวเราะเยาะ, แล้วพูดกันว่า เรายังไม่เคยเห็นคนโง่เขลาเหมือนเช่นนี้เลย ครั้นพอไคยีนตั้งนั้น, จึงให้ลูกขึ้นขี่ลาไป, แต่ตัวพอนั้นเดินตามลาไป ครั้นไปไคหน้อยหนึ่ง, จึงภบคนแก่เดียวกันอยู่ ครั้นคนแก่นั้นไคเห็นลูกชายนั่งไปบนหลังลา, แต่พอนั้นเดินไป, จึงพูดกันว่า, ท่านไคเห็นคนโง่คนนั้นนั่งไปบนหลังลาทำไม การนี้เป็นความดูหมิ่นแก่คนแก่นักหนา, อ้ายเด็กชุกชนเอยจงลงเสียจากหลังลาเถิด

ครั้นเด็กนั้นไคยีนแล้วจึงโจนลงเสียจากหลังลาแล้วจึงให้บิดาขึ้นไปบนหลังลา ครั้นไปไคประมาณครู่หนึ่ง, ตามหาดทราย, จึงไปภพบหญิงทำการอยู่หลายคน เขาร้องว่าชายคนนั้นไม่มีใจเอนดูลูกบ้างเลย, ให้ลูกลงเดินไปตามหาดทรายที่ลุ่มภกนัก ส่วนตัวนั้นขึ้นนั่งไปบนหลังลาสบายแต่ตัวผู้เดียว ครั้นเมื่อคนช่างทำแบ่งเข้าศาลนั้นไคยีน, จึงเรียกให้ลูกขึ้นนั่งไปบนหลังลาควยกันทั้งสองคน มาตามทางไคยาลำคั้บจวนไกลถึงตลาด, จึงปะคนเลี้ยงแกะ, เขาจึงถามว่า, นี่เป็นลาของท่านคอกฤ เขาตอบว่าเป็นของเราเอง ฝ่ายคนช่างอันนั้นตอบว่า, เราคิดว่าลานี้มีไซ้เป็นของท่าน, เพราะการที่ท่านไคยีนทุกตัวหนักนัก, ที่ท่านกับลูกไคยีนนั่งไปบนหลังลานั้น ควรที่ท่านทั้งสองจะยกสัตว์นั้นไป ฝ่ายคนทั้งสองครั้นไคยีนตั้งนั้น, ก็ลงเสียจากหลังลา, แล้วเอาเชือกมาผูกท้าวลาเขา, แล้วก็ห้ามไปตามทาง, ถึงที่แห่งหนึ่งก็มีคนแตกตื่นกันมาดู, เพราะเป็นการขอมกถครั้นพอลูกหามลาไปถึงตพานลากี้คืน เชือกหลุดตกน้ำตาย

ฝ่ายเจ้าของลากี้ภกนั้นก็กลับไปบ้านของตน, จึงคิดเสียใจควยเสียคายลาเป็นกำลัง แล้วว่าที่หลังเราจะไม่คิดกระทำตามถ้อยคำท่านทุก ๆ คนอีกเลย

ดูจตั้งนั้นเจ้าของหนังสือนี้, เห็นว่าจะทำจดหมายเหตุให้คนทั้งปวงชอบทุกคนก็จะลำบากเต็มที่ เหมือนผู้ช่างทำเขาสางนั้น ถ้าจะตั้งใจแข่งแรง

ให้ชอบทุกคน, แลไม้อาจทำการที่จะชักขวางใจผู้ใด, การของเราก็คงจะเสียไปเหมือนลาของผู้นั้น คนทั้งปวงที่อ่านจดหมายเหตุนี้, ใจไม่เหมือนกัน บางคนเป็นขุนนางแลจาวนาย, มีความรู้มากอยู่แล้ว, ไม่ปรารถนาจะดูความตื้น ๆ จืด ๆ, ไม่สู้อยากดูเรื่องราวนายหาง บางคนเป็นนายหางอยากจะมีเรื่องนายหางมาก บางคนเป็นคนเด็กกรูน้อย, อยากจะรู้การเลียดมากชั้น ข้าพเจ้าจึงเห็นควรจะมีเรื่องในจะหมายเหตุใบนี้ต่าง ๆ อก ๆ บาง ตื้น ๆ บาง, เปรี๊ยะหวานจืดเค็มเพื่อจะให้ทั้งปวงเลือกเอาตามชอบใจเทียว

คำปณณา

ครันอยู่มาวันหนึ่ง, หมายจึงจอกตัวหนึ่งกำลังคิมน้ำอยู่ที่บ่ออกอันหนึ่ง, ท้าวพลาคโกลพลัดตกลงไปในบ่อนั้น แต่น้ำนั้นไม่สู้กกกยีนอยู่ได้ แต่หมายจึงจอกนั้นจะโคคขึ้นจากบ่อก็ไม่ได้ ในขณะที่นั้นมีแพะตัวหนึ่งกระหายน้ำเป็นกำลัง, มาแลกลงไปในบ่อนั้น, ได้เห็นหมายจึงจอกตัวนั้น, ยืนอยู่ในพื้นบ่อนั้น จึงถามหมายจึงจอกว่า, น้ำในบ่อนั้นก็ฤา ส่วนหมายจึงจอกตอบว่าคียิ่งนัก, เยนไสบริสุทธิบริบูรณ์ ฝ่ายแพะได้ฟังดังนั้นก็เชื่อ, แลแล้วโคคกลงไป ส่วนหมายจึงจอกนั้นเห็นโคที่แล้ว, จึงขึ้นบนคี่สะแพะโคคขึ้นมาได้, แลแล้วหมายจึงจอกนั้นก็ยืนอยู่ริมปากบ่อแลกลงไป, ดูแพะยังคี่คอยู่ ในบ่อ, ขึ้นไม่ได้ จึงว่าเพื่อนเราเอ๋ย, ถ้าสมองในคี่สะของเจ้า, จะมากเสมอกับหนวดของเจ้า, เจ้าก็คิงจะตรีกตรองดูให้เลียดเสียก่อน, จึงจะโคคได้ตกลงในบ่อนั้น หมายจึงจอกกล่าวดังนั้นแล้ว, ก็ละแพะเสีย, กลับไปยังที่อยู่ของตัว

ใจความปณณานี้, สั่งสอนว่า, เมื่อได้ฟังคำของคนฉลาดอย่างหมายจึงจอกนั้น, กำลังสรรสิญการประพฤษคี่ใด ๆ, ก็ควรที่จะตรีกตรองดูให้เลียดเสียก่อนว่า, ปลายเมื่อนั้นจะเป็นประการใดบ้าง

อยู่มาวันหนึ่ง, เกิดการสงครามในหมู่ม้าตัวสองท้าวแลสี่ท้าว, แลหมู่มกทั้งหลาย ฝ่ายพวกคี่คาวนั้นบางที่เขาควยสี่ตัวบก, บางที่เขาควยหมู่มก, เพราะหมู่มกคาวนั้นหมายว่า, ตัวเป็นสี่ตัวสองชาติเปลี่ยนกันได้ เมื่อเห็นว่าสี่ตัวบกจะชนะ

ก็เขาควย ครั้นอยู่มากก็สัววก, มีสิ่งใดเป็นแม่ทับรบกับหมูนกทั้งปวงได้ไซ้ช้ำอะ,
ฝ่ายหมูคางคาก็เขาควย ครั้นมากทั้งปวงตั้งนกอินทรี เป็นแม่ทับ, รบกันกับสัววก
อีกได้ไซ้ช้ำอะ, กระทำให้สัววกทั้งปวงกระจัดกระจายไป ที่นั้นหมูคางคาก็กลับ
มาเขาควยหมูนก ครั้นอยู่มากก็มีความสุข, หมูนกกับสัววกทั้งปวงก็เป็นไมตรีกัน แล้ว
จึงประชุมปรึกษาหารือพิจารณาคุณิรยาหมูคางคาว, เห็นพร้อมใจกันว่า, เป็นกิริยาไม่ดี,
ไม่ควรที่จะคบไว้ในพวกสัววกทั้งสองฝ่าย จึงตัดสินใจให้ไล่เสียจากหมูสัววกทั้งสองพวก
จับเค็มแต่นั้นมาหมูคางคาวต้องบินออกจากตำบลที่ตนเคยอยู่, ไปซ่อนเร้นอยู่ตาม
ซอกเขาเป็นต้น ในเวลากลางวันจะออกเที่ยวหากินก็ไม่ได้, ก็ต้องออกหากินได้
แต่เวลากลางคืน

ข้ออุปมาความเปรียบนี้, เป็นใจความว่า, ผู้ที่มีใจกลัดกลอกวันไหนไม่
ยังยืนนั้น, ก็ไม่ควรที่คนจะคบหาไว้ใจเลย

คำอุปมาในเรื่องจดหมายเทศน์, ไม่ได้คิดจำเพาะแต่ผู้ใด, แต่จัดแจง
เพื่อผู้ใด ๆ ที่คิดเห็นถูกต้องแล้ว, ก็ให้รับใส่ไว้ในใจ, เพื่อจะใคร่เป็นประโยชน์แก่
ตัวท่าน ตามคำสุภาษิตในภาษาอังกฤษข้อหนึ่งว่า, ผู้ใดเห็นเสียถูกต้องแก่ตัวแล้ว,
เชิญเอาไปใส่เถิด, ควรจะเข้าใจว่าเป็นของสวรรค์แล้ว, อย่าสงสัยสยดสยอง
ใจเลย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
นิทานในครุโณวาท

วาคยนิทานเป็นการ เล่นสนุก แล เป็นคติสัพยอกปัญญา

ยังมีพวกหาปลาอยู่สี่คน, ซอกนแหลมหนึ่ง, ชุ่มกมากหนึ่ง, สองมือปามหนึ่ง, หูกางหนึ่ง เป็นสี่คนด้วยกัน เทียบทอดแหค้ชอนหากินอยู่ประเทศสยามนอกมาวันหนึ่งพวกสี่คนไปเที่ยวหาปลาในลำแม่น้ำ, เหนรวางฝั่งบนตนไพร, เงาหูกางลงไปในน้ำ, โดยความที่โง่ของตัว, สำคัญวารวางฝั่งนั้นอยู่ในน้ำ, เจ้ากนแหลมจึงใช้ให้เจ้าหูกางลงค่าเอารวางฝั่งนั้นมา เจ้าหูกางลงไปในน้ำไปเที่ยวค้ำวางฝั่งนั้น, ก็มีโคเห็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดเลย, จนตัวเขาไปโतरากโतरาย ครั้นเพื่อนที่อยู่บนเรือนนั้นคอยอยู่เห็นหูกางหายไปจึงคิดว่าเจ้าหูกางไปกินฝั่งเสียแต่ผู้เดียว, จึงพากันลงไปตามจับตัวเจ้าหูกาง, ครั้นตามลงไปจึงภพศพเจ้าหูกาง, ซึ่งซัดอยู่ในโतरากโतर, จึงพากันอุคลากเอาศพนั้นขึ้นมาวางไปบนเรือ, จึงพากันเข้าหุบคิตพนั้น, ควยความโกรธวาไปกินรวางฝั่งเสียแต่ผู้เดียว, ไมเอามาสู่เราบาง, ครั้นหุบคิตเสร็จแล้วก็เอาศพใส่เรือนั้นไป, ครั้นศพนั้นเน่า คนทั้งปวงที่ภพเขาก็พากันเกลียดคบคาวาไปทั่วทุกลำ, ครั้นเจ้ากนแหลมได้ยินเขาวาดังนั้น, จึงตามเขาวาด่าหมิ่นเน่าคังนั้น, เปนฤคทายซาไม่รู้เลย ชาวเรือทั้งปวงจึงวาเอาไปทิ้งเสียเถิดไมคองการที่จะเอาไปเลยคนก็ตายแล้ว, เจ้ากนแหลมคิพังคังนั้น, จึงชวนพวกเพื่อนหามเอาศพนั้นทิ้งน้ำเสีย, ก็ชวนกันเที่ยวหาปลาต่อไป ครั้นเวลาเย็นไปจอกเรือหุงเขาคันาวัดแห่งหนึ่ง, ครั้นเจ้าสามมือปามฉายลมออกมากก็หมิ่นไปทั่วลำเรือ, เจ้ากนแหลมจึงวากับเจ้าชุ่มมากกว่า, อายสองคนนี้ตายแล้ว, เราจะได้เสียคิญา ๆ จะเอาไว, เจ้าชุ่มมากกว่าให้ไล่เสียคิ, ถอนั่งอยู่สักครุหนึ่ง, เจ้ากนแหลมกับเจ้าชุ่มมากก็ฉายลมออกมาบาง เจ้ากนแหลมจึงวาเราคางคนคางตายแล้ว, ควคิตคางคนคางจะไปตามกำลังของตัว, ถอเจ้ากนแหลมวาคังนั้นแล้ว, ก็ขึ้นจากเรือไปถึงวัดแห่งหนึ่ง, จึงขึ้นไปนอนขวางอยู่บนคตพานที่จะข้ามไปป่าซา, ครั้นเวลาเย็นพระในวัดจะไปปลงพระกรรมถานที่ป่าซา, จะข้ามคตพานไซ้ก็มิได้, จึงปลุกเจ้ากนแหลมเจ้ากนแหลมก็ไม่ลุก ควยสำคัญวาตัวตาย พระนั้นเห็นปลุกไม่ลุกขึ้นจึงโกรธ, เอาไม้ท้าวคิงคิ

หลังเจากันแหลม ๆ เหลือทนจึงคิดว่า, ไมทาวของพระนั้ชอบคนใดเป็นแท้, เมื่อ
 อายุกวางตายนั้น, เรากากันศัพทเหาไรก็ไมลูกเลย, เราถูกไมทาวพระที่เคียว
 ก็ลูกใด, เจากันแหลมคิดคั้งนั้นแล้ว, จึงเขาไปอ้อนวอนขอไมทาวแก่พระ ๆ นั้น
 ก็ยอมให้, จึงรับไมทาวนั้นถือเคียวไปตามทาง, ไปภมบ้านแห่งหนึ่งลูกสาวเขาตาย
 ครันเจากันแหลมเคียวไปภมเขา, จึงถามชาวบานวาเปนอไรกัน จึงพากันร้องไห้
 คั้งนี้ ชาวบานจึงขอกวาลูกเขาตายเขาจึงไครองให้ เจากันแหลมจึงวาช่าจะ
 รับอาช่าชบให้เปน ท่านจงไปบอกแกพอแม่เด็กที่ตายนั้นเถิด เพื่อนบานใดฟังคั้ง
 นั้นก็ดีใจ, จึงไปบอกกับพอแม่ของเด็กที่ตายนั้นว่า, มีชายผู้หนึ่งเคียวทางมาบอก
 กับเราว่า, จะรับชบลูกท่านให้เปนขึ้นคั้งเกา พอแม่ของเด็กนั้นก็ยอม เจากัน
 แหลมจึงเขาไปยกศพเด็กออกจากโลง, ก็เอาไมนั้นศัพทจะให้เปนขึ้นคั้งเกา ศพนั้น
 ก็มีไคเปน, เจากันแหลมจึงหนีขึ้นไปบนช้อ, ครันเวลาค่าพอแม่ของเด็กจึงเข้า
 ไปคูกูกของตัวก็มีไคพัน, ครันแลคูกูเห็นแผลยบไปทั้งตัว, จึงเที่ยวแลหาเจากันแหลม
 ก็มีไคภ, ครันแลไปบนช้อเห็นเจากันแหลมขึ้นไปนั่งอยู่, จึงขึ้นไปคูกูกูกตัวลงมา,
 เอาไมทาวนั้นโบยตีเจากันแหลมเป็นอันมาก, จึงวากับเจากันแหลมว่าทำเนียมลูก
 เขาตายคั้งนี้, ควรจะมาช่วยเขารองไหรองหมจึงจะถูก, ครันโบยตีเสร็จแล้ว
 เจากันแหลมจึงออกจากบานของเด็คนั้นไป, ครันไปภมบ้านแห่งหนึ่ง, กำลังงาน
 เจาขาวเจาสาวชคันน้ำกันอยู่, เจากันแหลมไปภมเขาจึงชักผาขาวมาของตัวคูกูกูหัว
 เขาไปร้องไห้, เขาจึงไลหุบคั้งมาจากเรือน, เขาจึงพูคว่าควรจะมาเล่น
 เปนการสนุกันด้วยกันจึงจะถูก, ไมควรที่จะมารองให้, ถ้าที่หลังไปเที่ยวที่อื่นอีก
 ถ้าเห็นเขาทำการจึงช่วยกันไครองจะไคเปนมงคลเขาวาเท่านั้นแล้ว เขาก็ไลออก
 จากบาน ครันเคียวมาเห็นเขากำลังคองกเขาอยู่ในป่า, ครันตัวเคียวเขาไปไกล,
 จึงแกผ่ากระฟ้อไลนกจนนกหนีไปจากคณไมจนสิ้น ผู้ที่ไปคองกนั้นเขาก็ไครช, เขา
 จึงวาคควรที่จะช่วยกันคองมมอ, หนีอย่าทำอย่างนี้ต่อไป, ครันเขาวาคั้งนั้นแล้ว
 เจากันแหลมจึงเคียวไปจากที่เขาคองกเขานั้นเคียวไปตามทาง, ครันเห็นผู้หญิงกับ
 ผู้ชายเขายืนพูคกันอยู่, ตัวจึงคองคองมมออยู่ข้างหลัง ครันเขาเหลียวมาเห็นเขา
 เขาก็ไครช, เขาจึงไลหุบเอาแล้วเขาจึงว่า, ไมควรที่จะมาแอบฟังเขาพูคกันนั้น

ไม่ควร, ถ้าเห็นคนอื่นมาแอบฟังควรที่จะชักชวนตามปรามให้ไปเสียทางอื่น, จะมาขัดคอเขาอย่างนี้ไม่ดี, ครั้นเขาวาดังนั้นแล้ว เจากนแหลมก็ลาไป, จึงไปภยข้างชนกันอยู่ในป่า เจากนแหลมจึงเข้าไปกั้นกลางห้ามขวางวาวาจนกันเลย, ข้างไหนคนเขาไปขวางตั้งนั้นก็เกิดโมโห, จึงแทงเจากนแหลมตาย, เพราะด้วยฤทธิ์ใจของเจากนแหลมนั่นเอง

ยังมีเสเรฐูคนหนึ่งมักพอใจเป็นคนพาล, จนเพื่อนบ้านกลัวไปทั่วทุกคน, ยังมีผู้เคียดทางคนหนึ่ง, เคียดมาถึงบ้านเสเรฐูนั้น, ก่อเป็นเวลาพลบค่ำ, ครั้นจะเคียดออกไปก็ไม่มีที่อาไศรย, จึงเข้าไปในบ้านเสเรฐูหวังจะขออาไศรย ชายนั้นจึงเคียดเข้าไปในบ้านเสเรฐู, เวลานั้นเป็นเวลาเสเรฐูกินข้าว, ครั้นชายผู้นั้นเคียดเข้าไปภยเสเรฐูกำลังนั่งกินข้าวอยู่ ชายนั้นจึงนั่งลงไหว, บอกว่าจะขออาไศรยสักคืนหนึ่ง, เวลาเขาจึงจะไปต่อไปอีก เสเรฐูจึงว่า, เรากินข้าวอยู่ไม่ควรจะมาวาวาไศรย, เราอยู่อย่างนี้เป็นคนโจรไม่มีมือไรจะกิน, เองแกลงมาสูดกลิ่นกับเขาของเรา, เสเรฐูวาดังนั้นแล้ว, ก็ไหวพรของตัวจับชายผู้นั้นไว้, แล้วจึงทำเรื่องราวไปฟ้องแก่ตระลาการ ๆ จึงตัดสินให้เอากระจกบาวางลง, แล้วให้เอาเงินมาวางลงสิบสองบาท, แล้วจึงว่ากับเสเรฐูว่า, ท่านมาฟ้องว่าเขาสูดกลิ่นกลิ่นกับเขาของท่านนั้น, เชิญท่านเอาเงินค่าปรับใหม่ในเงากระจกนั้นเถิด

คำเปรียบนี้ใจความว่า, หากที่ชอบที่สุจริตจะได้โดยชอบโดยสุจริต, ถ้าหากโดยไม่ชอบถึงจะได้ก็โดยไม่สุจริต, เหมือนตระลาการตัดสินให้เสเรฐูเอาเงินค่าปรับใหม่ในเงากระจกนั้น

ยังมีมดงามตัวหนึ่งเต็นมา, ครั้นเห็นบ่อน้ำก็อยากจะกินน้ำ, จึงเคียดลงไปริมบ่อ, กอลมพัดมาของตัวมดนั้น ๆ ก็ตกลงไปในบ่อน้ำนั้น, ยังมีมดเขาตัวหนึ่ง, จับอยู่บนต้นไม้ริมบ่อนั้น เห็นมดนั้นตกลงไปในบ่อน้ำก็มีความสงสาร, จึงเอาปากจิกใบไม้ซึ่งลงไปบ่อ มดนั้นก็ตายขึ้นบนใบไม้ได้, ลมพัดมามดนั้นก็ขึ้นฝั่งได้ อยู่มาวันหนึ่งมีคนเที่ยวยิงนกเคียดไปในป่า, คนนั้นเห็นนกเขาจึงยกปืนขึ้น

จะยิ่ง มคณักรันเห็นคนจะยิ่งนรกเขา, จึงคิดถึงคุณนรกเขาว่า เขาได้ช่วยชีวิตเราไว้ครั้งหนึ่งแล้ว, ครั้นนี้เขาคงจะถึงที่ตายเป็นแน่, เราจะต้องช่วยชีวิตเขาไว้ให้รอดจากความตาย, คิดแล้วจึงเข้าไปกักเอาคนที่จะยิ่ง, คนที่จะยิ่งได้ความเจ็บก็ยิ่งไม่ได้, จึงลศป็นลงเสียจากปากมลงขามคนนั้นตาย, ครั้นนรกเขาแลลงมาเห็นคนก็ตกใจ, จึงบินหนีไปได้,

คำเปรียบนี้ใจความว่า, ทำคุณกับเขาแล้ว, ถึงเขาจะเล็กกว่าก็จริง, เขาก็คงจะสนองคุณได้, เหมือนมคกับนรกเขานั้น
นิทานสามเรื่องนี้ของท่านขุนศรีพันไชย

วาทวนนิทานเป็นการเล่นสนุก

ยังมีสมณานองค์หนึ่ง, อยู่ในวัดบ้านนอกมานานแต่พระองค์นั้นเป็นไม้อู่จะบริสุทธึ์ในพระวิไนย, ชาวบ้านในประเทศนั้นไม่มีใครจะชอบ, อยู่มาวันหนึ่งกำหนดกลางมาบิมนต์พระสงฆ์ในวัดนั้นห้าองค์ ไปสวดมนต์เย็นในการตักจุกบุตรชายที่บ้าน, แต่มิได้บิมนต์สมณานองค์นั้นไปไม สมณานก็นึกเคืองว่าทำไมมันจึงไม่บิมนต์เราบ้าง, เราจะห้ามลูกวัดของเราเสีย, ไม่ให้ไปกินของมัน ๆ จะได้เสียของ, จะได้สมน้ำหน้าที่มีมันถูกเรา, กอพระที่ไปสวดมนต์นั้นกลับม่าวัด, สมณานก็ทำเป็นโกรธ, จึงวาทักับลูกวัดว่า, พวกท่านพากันไปเที่ยวเล่นในบ้าน, ทำไมจึงไม่มอกกับเราผู้เป็นใหญ่ในอารามนี้, ท่านมีความผิดเป็นอันมาก, เราจะให้ชนทรายตั้งแต่เช้าจนเพนจึงจะพ้นโทษ พระพวกนั้นจึงพูดขึ้นว่า, เมื่อกระผมจะไปโตทาวก็ไคเห็น, กระผมก็ได้รับใช้โตทาวอยู่, ทำไมโตทาวเห็นผิดจึงนึ่งเสียเล่า สมณานนั้นก็จันไม่รู้ที่จะว่าประการไคไค, จึงวาทาที่หลังจะไปโหมมายอกแก่เรา, หนะขอรับพระพวกนั้นก็ไปยั้งกะฎิของตนทุกองค์, ครั้นพระถูกวัดกลับไปแล้ว สมณานก็ยังไมหยาโยกรธ, นึ่งบนเพออxygenเวลาสามยาม ครั้นหาวนอนจึงเข้าไปในกะฎิก็หลับไป ครั้นเวลาเช้าพระสงฆ์ทั้งปวงบ้นคาคาที่ได้รับบิมนต์ไว้ทั้งห้าองค์, ก็ชวนกันเข้าไปหาสมณานจึงบอกแก่สมณานว่า, จะลาไปบิบิขบาตรแล้วจะแะไปจันด้วย สมณานกำลังมัวนอน, ก็หาหันคิดถึงความโกรธไม, จึงอึ่งเอาพระที่มอลานันว่า ไปเถิดพระพวกนั้นก็พากัน

ออกมา, ครั้นสมภานตื่นขึ้นเรียกหาตัวลูกแก้วจะชนทราย สิบที่อยู่ในที่นั้นก็บอกว่า, ไปฉันท่านกำหนดแสง สมภานจึงเค็ดลงไปนั่งอยู่ที่ตพาน้ำ, คอยว่าพระพวกนั้น วันนั้นนายจิตไปเที่ยวยิงนก, เห็นสมภานนั่งอยู่ นายจิตจึงถามว่าเขาไม่ได้ยินมัน ตานไปฉันทวยตา สมภานนั้นจึงบอกว่า, ถึงแม้จะนิมนตร์รูปก็ไม่ไป, ถึงจะไปก็ไม่ฉันทของมัน, ถึงจะฉันทก็ไม่มาก, ถึงจะฉันทมากก็ไม่ฉันท, ก็กอกับทองของรูปแล้วนายจิตก็กลับมา

มีคางคกตัวหนึ่ง, ไม่พอใจเที่ยวหากินสิ่งไรเลย, ครั้นเวลาเช้าก็ไปนั่งอยู่ริมบ่อแห่งหนึ่ง, เวลาบ่ายมีคนมาเที่ยวยิงนกในประเทศนั้น, ครั้นมาถึงที่บ่อนั้น, ก็มีโคเหนอะไรเห็นแตนกยางอยู่ตัวเดียว, เขาก็ยิงเอานกนั้น, ฝ่ายคางคกเห็นโคที่ที่จะหาความ, ก็นำความไปฟ้องแก่ ๗๗๗ ผู้วราธการในสัตว์ต่าง ๆ, จึงยุบิตเตอตั้งไว้นั้น, ว่าเคิมเมื่อบิดาข้าพเจ้าไคสังไวว่า, ถ้าเราตายไปแล้วจะไปเปนนกออยู่ที่บ่อนั้น, ข้าพเจ้าจึงไคคิดคามาไปรักษาบิดาข้าพเจ้าในที่นั้น, มีผู้ชายคนหนึ่งมาชมแหงบึงอาจ, มายิงเอาบิดาข้าพเจ้านั้นตาย, ขอทานไคหาตัวผู้บึงอาจชมแหงข้าพเจ้า, มาพิจารณาไคเห็นเท็จแลจริง, ๗๗๗ จึงสั่งให้หาตัวผู้ไปยิงนกนั้นมา, จึงว่าท่านไปบึงอาจยังมีคานกยางซึ่งเป็นของกลางคคเขาจริงดาไม ชายผู้นั้นจึงว่า, เคิมบิดาข้าพเจ้าจะตายนั้น, ไคสังไวว่าจะไปเกิดเปนปลาอยู่ในบ่อนั้น, ครั้นบิดาข้าพเจ้าตาย ข้าพเจ้าก็จะได้ซื้อบึงอย่างอังกฤมที่ซื้อวิตถิตัน, บอกหนึ่งบิดาข้าพเจ้า, ครั้นอยู่มานกยางตัวนี้มากินบิดาข้าพเจ้าสำรับรักษาถึงแก่ความตาย, ข้าพเจ้าจึงมานกนี้สนองคุณบิดาข้าพเจ้าเสีย, จะไคไม่ชมแหงกันต่อไป

คำเปรียบนี้ใจความกงเกวียนกำเกวียน, ตัวโกงเขาเขาก็โกงตัวเหมือนกัน
นิทานสองเรื่องนี้ของท่านขุนศรีพันไชย

วาทกรรมหลักขม

ยังมีสุนัขสองตัว, เจ้าของเลี้ยงไว้ในเรือน, อยู่มาวันหนึ่งสุนัขนั้นเข้าไปในเรือนเจ้าของ เห็นขามชั้นวางอยู่บนโต๊ะ ครั้นสุนัขเห็นเจ้าของไม่อยู่, จึงชวนกันลักเอาขมนั้นไป ครั้นไปถึงบ้านจึงเข้าไปนั่งอยู่ที่โคนไม้ใหญ่, จึงเอาขมนั้นออกแบ่งกัน ครั้นแบ่งกันแล้ว ตัวดำเห็นตัวแดงเอามากกว่าจึงว่าแก้วแดงว่า, ทำไมเราก็มไปลักขมของนายมาด้วยกัน, เหตุไรเจ้าจึงเอามากกว่าเขาเล่า ตัวแดงจึงว่าเจ้าเราเอามากก็แบ่งกันใหม่, ครั้นว่าแล้วตัวดำก็เขาแบ่ง, จึงแบ่งให้ตัวแดงน้อย, ตัวดำเอามาก, ตัวแดงเห็นดังนั้นก็โกรธ, จึงเขากัดเอาตัวดำ, คางตัวดำก็ข้างเขากัดกัน ยังมีลิงตัวหนึ่งนั่งอยู่บนต้นไม้, เห็นสุนัขสองตัวเขากัดกันอยู่ดังนั้น, จึงลงมาจากต้นไม้แล้วว่า, ท่านทั้งสองไม่ควรที่จะมากัดกันอยู่ดังนี้, เราไม่เห็นควายอย่าเลยเราจะตัดสินให้แก่ท่าน ๆ จะยอมๆ ไม่ยอม สุนัขเห็นลิงว่าดังนั้นก็ยอมให้ลิงตัดสิน, ลิงจึงเอาขมนั้นมาแบ่งให้กับสุนัขตัวดำมากกว่าตัวแดง, แล้วแบ่งให้ตัวแดงน้อย ตัวแดงเห็นดังนั้นก็โกรธ, จึงว่าแกลิงว่าขอท่านตระลาการได้โปรด, ทำไมท่านพิพากษาให้ล่าเอียงเล่า, ครั้นลิงได้ฟังดังนั้น จึงว่าท่านว่าเราล่าเอียงเถา เราก็จะตัดสินให้ใหม่, ครั้นว่าดังนั้นแล้วก็หยิบเอาขมของตัวดำกินเข้าไปครึ่งหนึ่ง, แล้วจึงถามตัวแดงว่าภอดีถายังเล่า ตัวแดงก็ยอม, ฝ่ายตัวดำเห็นลิงเอาส่วนของตัวดำกินเสียครึ่งหนึ่งกลับน้อยกว่าของตัวแดงไปอีก, จึงร้องขึ้นว่าทำไมท่านจึงกลับให้เขาพเจานน้อยกว่าตัวแดงอีกเล่า ครั้นลิงได้ฟังดังนั้นก็เอาส่วนของตัวแดงกินเสียอีก, แต่ทำอย่างนั้นน้อยบอย ๆ, จนขมหมดก่อน, ครั้นหมดแล้วก็ขึ้นไปนั่งอยู่บนต้นไม้ ฝ่ายสุนัขทั้งสองเห็นลิงกินขมหมดเสียก็โกรธ, แต่ไม่รู้ที่จะทำอย่างไร, จึงร้องว่าแกลิงว่าทำไมเองจึงกินขมของกูเสียหมดเล่า, ลิงจึงตอบว่าที่กูกินขมของเองนั้น, กูไม่ได้กินเปล่า, ขมนั้นเป็นคาถาของกู, เองเอามาให้ใหม่กูจึงจะตัดสินให้ ะ

ว่าควายกตายนึงหลายก็มกยทั้งหลาย

เดิมยังมีกตายนึงหลายตัว, มาวันหนึ่งเขาทั้งหลายปรกษาคิดเห็นด้วยกันหลายตัวว่า, ตัวพวกเราทั้งหลายเกิดมาในชาตินี้, มีแต่คนแลสัตว์ใหญ่ ๆ ชมเหมงเราเสมอ, จะกินก็ไม่เป็นสุข, จะนอนก็ไม่เป็นสุข, ถ้าไต่ยินอะไรแกรกหนิคกรากหนอยก็ตกใจ, มีแต่ความทุกข์, ครันกตายนึงคิดตั้งนั้นแล้ว, จึงพากันวิ่งไปที่หนองน้ำหมายจะโคคน้ำตาย, ครันวิ่งไปไกลจะถึงริมหนองนั้น, กบที่อยู่ริมหนองนั้น, ไต่ยินเสียงแกรกรากมากก็ตกใจ, มิไครู้ว่าจะเปนเหตุอันใด กบนั้นจึงพากันกระโดดหนีลงหนองน้ำไป, เสียงดังกุ่มกุ่ม ๆ นั้น, ไต่ยินถึงกตายนึงที่วิ่งมา, ก็เสียงที่กตายนึงนั้น, แลเปนเหตุที่จะทำไห้กตายนึงที่ฉลาด, เกิดความคิดขึ้นไคว่า ถึงตัวเราเล็กเพียงนี้ก็จริง, ยังมีสัตว์ที่กล้วเรา, ชาติค้ำกว่าเรายังมีอีก, จะตองมาตายเสียเปล่าทำไมอยู่ไปค้ำกว่า, อุตสาห์เพียรไปคองจะไม่มีใครชมเหมงเราไค, แลวกตายนึงนั้นจึงไคบอกกับเพื่อนของเขาทั้งปวงไห้รู้ตัวกัน, ครันกตายนึงหลายรู้ความนั้นแล้ว, จึงกลับไปหากินที่ถิ่นของตัวตามเดิม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

บันทึกข้อของในวินิจฉัยพิเศษ

แก้บันทึกข้อที่ ๓

บันทึกข้อที่ ๓ แก้แล้ว ตัวบันทึกว่า "นาย ก เป็นคนมีทรัพย์ มีเรือกสวนไร่นาผู้คนหาตามมาก ตั้งบ้านเรือนอยู่เมืองนครไชยศรี แต่เป็นขุนหมื่นพึ่งบุญอยู่ในพระยา ข นาย ก มีลูกสาวคน ๑ รูปร่างสะสวยยังไม่มีผู้ใดมาขอ ครั้นถึงเดือน ๑๒ นาย ก เข้ามารับเบี้ยหวัดในกรุงเทพฯ พระยา ข จึงขอลูกสาวนาย ก ว่าจะให้แก่นาย ค ผู้เป็นบุตรพระยา ข นาย ก ก็ยอมยกให้ ตกลงกันว่าจะออกไปปลูกหอแต่งงานที่บ้านนาย ก พระยา ข ก็มอบทองคำให้นาย ก ไป ๕ ตำลึง

ครั้นปลูกหอทางกันเสร็จแล้ว ถึงกำหนดนัด พระยา ข ก็พาญาติพี่น้องออกไปจะแต่งงาน ในคืนเมื่อก่อนพระยา ข จะออกไปถึงนั้น บ่าวมาบอกนาย ก ว่า ลูกสาวคบผู้ชายชุกมาไวบนเรือน ตามลูกสาวก็ไม่รับ รุ่งเช้าพระยา ข กับญาติพี่น้องก็จะไปถึงบ้าน เช่นนั้นนาย ก จะควรทำอย่างไรดี"

ดำนาย ก ไม่เชื่อว่าลูกคบบุชาย ก็ควรจะนิ่งเสียได้ เพราะลูกสาวไม่รับนั้น เป็นอันยอมเป็นภรรยา นาย ก แล้วไม่เป็นขมขื่น ดำนาย ก แคลงว่าลูกคบบุชายจริงไปอยู่กับนาย ค จะไม่ยุด จะเป็นที่ขายหน้าหากแล้วเป็นยอมแม้ชาย ก็ควรบอกพระยา ข ตามจริง พระยา ข แลนาย ค ไม่รังเกียจก็จำต้องให้เพราะรับทองคำมาแล้ว เมื่อจะไปขายหน้าปลายมือก็จำเป็นอยู่เอง

ตุง ตุง

นาย ก ควรจะกระซิบชักไซ ไตสวนบ่าวที่มากบอกให้ถวนดี จะเป็นการนำที่จริงอย่างนั้นก็ตาม หากจะเป็นการเลื่อนเลอะอยู่ก็ตาม เมื่อพระยา ข มาถึงควรกระซิบเรียนให้รู้ตามคำบ่าวมาบอก แลที่ตัวใดไตสวนใดควมอย่างนั้น, ถ้าท่านรังเกียจก็จำเป็นต้องงดงาน ถ้าท่านไม่รังเกียจจะแต่งก็ตามเพราะการ

ที่ไปเรียนเช่นนั้น ท่านคงจะแลเห็นความสุจริตของนาย ก คงจะไม่โกรธและไม่ถือ
ว่าเป็นกลอุบายอย่างไรเลย

วโร

นาย (ก) ควรสืบผู้คนในบ้าน เป็นพยานให้หลาย ๆ คน เมื่อได้ความ
ประการใดให้รีบไว้ พอพระยา (ข) ไปถึงให้รีบเรียนพระยา (ข) เสียโดย
เร็วก่อนตามการที่บ่าวมาบอก แลถามลูกสาวไม่รับแล้วสืบถามคนอื่นใดควมอย่าง
นั้น ๆ แลอย่าให้เป็นการเอิกเกริกไป เมื่อพระยา (ข) ไม่มีความรังเกียจจะขอ
แต่งงานตามที่ว่าไว้ก็เป็นอันแต่ง เมื่อพระยา (ข) รังเกียจจะเลิกการแต่งงาน
เสีย ก็เป็นอันเลิกแล้วแต่พระยา (ข) ทั้งสิ้น

โสคติ

นาย ก ควรคืนทองคำนั้นแลบอกแก่พระยา ข ตามจริงที่เกิดเหตุขึ้นนั้น
แลขอชำระให้เห็นจริงก่อน ถ้าพระยา ข จะไม่รังเกียจไม่ให้ชำระจะรับตัวไป
ฤาไม่รับทองคำคืนก็ตามใจ

ท. ท.

ปัญหาความซัดของที่ ๕ (ปัญหานี้ตอบความในเรื่องเดียวกับปัญหาที่ ๓)

เดิมพระยา ข ขอลูกสาวนาย ก ให้นาย ค ผู้เป็นบุตร ตกลงกัน
ครั้นถึงกำหนดออกไปจะแต่งงาน บ่าวนาย ก คน ๑ มาบอกกับนาย ก ว่าลูกสาว
มีผู้คบผู้ชายมาไว้บนเรือน นาย ก ไปถามลูกสาวก็ไม่รับ ครั้นพระยา ข ออก
ไปถึง จึงบอกเหตุฉนั้นให้พระยา ข ทราบโดยความสุจริต พระยา ข ก็ไม่โกรธ
บอกว่าไม่มีความรังเกียจส่งเสียอันใด ขอให้แต่งงานกันตามกำหนดที่กะไว้ั้นเดิม
ก็เป็นอันตกลงกัน ครั้นถึงวันก่อนที่จะแต่งงาน นาย ก ไปที่เรือนลูกสาว เห็นลูก
สาวนอนร้องไห้อยู่ก็สงไสย จึงเข้าไปไต่ถามลูกสาวก็ร้องไห้อยู่เช่นนั้น ไม่บอกความ
ซู่ซึ้งเหตุใดก็ไม่บอก นาย ก อ่อนใจเข้าจึงอ่อนวอนปล่อยถามแต่โดยดี ลูกสาวก็

จะบอกให้แต่ขอคำสัญญา ว่าอย่าให้นาย ก พูดยุไปเป็นอันขาด นาย ก ก็รับคำ
 ลูกสาวจึงบอกความว่าตัวได้รักใคร่กับนาย ง เป็นฐักันจริง แลได้ปฏิญาณไว้ต่
 กัน เพราะเหตุนั้น ถ้านาย ก จะขืนยกให้บุตรพระยา ข แล้ว ก็เหมือนนาย ก
 จะฆ่าเสียให้ตาย เช่นนี้ นาย ก จะควรทำอย่างไรดี

แก้ปัญหาคำข้อที่ ๕๒

ความเดิมในปัญหามีว่า "คุณหญิง ค. พาแม่ จ. บุตรสีโลกกับ ญ. ภรรยา
 หลวง ข ลงเรือไฟไปคุงแ่งไฟตามลำน้ำ ในงานเฉลิมพระชนม์พรรษา ไปถึง
 บ้านพระยา ฅ ซึ่งคุณหญิงไม่ชอบแต่คุณหญิงสำคัญว่าเป็นบ้านพระยา ๒ ซึ่งเป็นญาติ
 ที่รักของคุณหญิง เห็นบ้านเขาแ่งไฟงงามจนไตออกปากชมเชยเป็นอันมาก
 คุณหญิงจะแ่งขึ้นที่บ้านนี้ ครั้นทราบวาไม่ใช่บ้านพระยา ๒ เป็นบ้านพระยา ฅ ก็
 เลยตอไป ครั้นไปถึงบ้านพระยา ๒ ๆ ก็ไม่อยู่ ชมเชยแต่ชุนบ้านแล้วก็กลับ
 เมื่อมาถึงชุนบ้านพระยา ฅ เข้าอีก ที่ชุนว่างมไว้แต่ก่อนนั้นกลับเห็นไม่งามไปหมด
 คติเคียนตาง ๆ เป็นอันมาก ไหมแม่ ญ. ชวยตีบาง แม่ ญ. ลองนึ่ง ๆ เสียไม่รับชื้อ
 ออไป ควยคูกิริยาคุณหญิงก็ชัคเคื่อง แม่ ญ. ควรจะไตตอมอย่างไร จึงจะไม่เป็นที่
 ชัคเคื่องใจคุณหญิง จะไม่เป็นกล่าวการที่ไม่เห็นจริงในใจควยไต"

ควรแม่ ญ. จะพูควา พระยา ฅ คนนี้ ไม่ได้ย็นว่าเป็นคนช้งง เชียวอะไร
 นัก ตามบันดาชุนนางแล้ว ไม่มีใครสุงเจาคู ๒ ทานเคยออกงานใหญ่มาหลายคราว
 ทานมีชื้อเสียงไคงคังนานาน แลชวนพุดถึงความที่พระยา ๒ ไปตาง ๆ คุณหญิงคง
 ออกไมไค่ ตองพูตไปตามไปเอง ถาแม่ ญ. ชักชวนให้พุดถึงพระยา ๒ อยู่เสมอ ๆ
 แล คงจะทำไห้คุณหญิงหายชัคเคื่องเพราะพระยา ๒ เป็นของชอมใจคุณหญิง แล
 ไมเป็นกล่าวคำเห็จควย

ฝรั่งคนนี้ไคคบุก

เมื่อคุณหญิง ค กลับพบคติเขียนขุมพระยา ๘ แม่ ๗ ควรจะทำโกเสีย แล้วพบว่า เสียหายไปไม่พบเจ้าคุณ ป ถ้าพบท่านก็จะดี ดิฉันก็อยากพบท่านด้วย ท่านก็จริง ๆ เป็นคนไม่ถือเนื้อถือตัว แล้วเลยชมพระยา ป ต่อไปถึงเรื่องอะไร ๆ ใหม่ ๆ คุณหญิง ค สิริรักพระยา ป เกือบเป็นดวงชีวิตรออยู่แล้ว ถ้าใครชมเขาก็คงถูกใจ ก็เลยพลอยพูดถึงเรื่องพระยา ป ต่อไปด้วย เหนจะลืมชั๊ดเคื่องเรื่องที่ไม่ช่วยตีขุมพระยา ๘ ไปไต่บาง

ละละ

ให้เห็นไปว่าถ้าแม่ ๗ จะพิจารณาคุณโดยละเอียดแล้วก็จะชอบใจบางส่วน ไม่ชอบใจบางส่วน เมื่อคุณหญิง ค มาเอาใหรับั้น ถ้าคุณหญิง เจียร ไหว่ที่ตรงนั้นเป็นอย่างนี้ ที่ตรงนั้นเป็นอย่างนั้นดังนี้ ตรงไหนแม่ ๗ เหนว่าไม่งามก็ควรรับว่า "เจ้าคะ" ตรงไหนไหนงามก็ควรนิ่งเสีย ถ้าคุณหญิง ไม่เจียร ไหว่ว่าคุณ ๆ ไป ก็คงไม่กล้า นิ่งเสียก็ไค้ที่ตามให้ช่วยตีนั้น ควรเลือกหาส่วนซึ่งเหน่าไม่งาม กล่าวไป แต่ส่วนหนึ่งสองส่วนพอกันตัว ที่จะว่าไปให้มากนั้นไม่สมควร เพราะที่เหน่างามคงจะมากกว่าที่เหน่าไม่งาม เมื่อคิดหักกันก็คงตกอยู่ในส่วนที่งาม

ท่าแสง

แม่ ๗ ควรตอบว่า "เมื่อแรกคุณฉันเหน่างามดี เคี้ยวนี้คุไม่เหน่างามเสีย แล้วละเจ้าคะ" ถ้าคุณหญิง ยังให้ช่วยตีโน่นคินอีก ก็ให้ตีว่า "แต่งอย่างนี้ถ้าดีก็เข้าไฟก็จะหมดไปทุกที่ ๆ มีคเสียแล้วก็จะคุไม่ไค้ที่เคี้ยว" ถ้ายังไม่พอใจคุณหญิง ให้พลอยพะยักฎาให้ตีอีก ที่ไหนตีถูกเป็นความจริงก็ให้ "เจ้าคะเจ้าชา" ไป ที่ไม่ถูกก็ทำไม่ได้ยินเสียบ้าง ชี้ให้แม่ จ คุขุมโน่นขุมนี้ ชักเรื่องอื่นมาพูดให้เลื่อนไปทุกที่

ที่แม่ ๗ ว่า "ไม่เหน่างามเสียแล้วนั้น" (เพราะเรือแล่นเดยมมา) คุณหญิง กำลังคิดแต่จะคิดงเข้าใจเสียว่าไม่เหน่างามด้วยหมดจริงเหมือนใจคุณหญิงที่ตี คงจะ

เบนการณุกอรรณไมซัดเคื่องได ทั้งเปนาการที่กลาวตามความจริงแลปนการ
จริงใจของแม ญ ควย

บิกหาตรง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

เรื่องสั้นในดวงสามปีแรก ในวิชาพิเศษ

ราตรีวันสิ้นปี

เมื่อเวลากลางคืนวันตรุษจะสุดสิ้นปี ยังมีตาเฒ่าระราญหนึ่ง นั่งวงเหงา อยู่ในโรงกระท่อมของตัวคนเดียว มีความเศร้าสลดสังเวคีใจเป็นที่สุด ด้วยคืนวันนั้นลมพายุพัดจัดเป็นทีเปลวเปลวหนัก เพราะเรือนตาเฒ่าระรานนั้นปลูกห่างบ้าน โคคอยู่แต่หลังเดียว แดตาเฒ่าจะเป็นทุกข์เพราะเหตุที่กลัวลมพายุ ถ้าเพราะอยู่เปลี่ยวแลเสียใจด้วยวันจะสิ้นปีนั้นก็หามิได้ ตาแกคิดคำนึงถึงสังขารร่างกายของแกแกหงอมชำรุดทรุดด้วยพลังกายดวงไปดวงไป ยิ่งคิด ๆ ก็ยิ่งเศร้าใจยกมือขึ้นก่ายหน้าผาก ทอดถอนใจใหญ่ น้ำตาก็ไหลพราก ๆ ลงโถมหน้า ทรงถึงกาลแก่แก่แตกอน เมื่อยังเป็นหนุ่มนั้นมีความสุขสบายมาก ชำรุดถึงดินถานบ้านเรือน ไร่นา เรือกสวนสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่ตัวเคยอยู่เคยกินมาแตกอน แลคิดถึงเมื่อเวลาไปเล่าเรียนหนังสือที่โรงเรียน นึกถึงหน้าเพื่อนนักเรียนซึ่งเคยเล่าเรียนมาด้วยกัน ยิ่งคิด ๆ ขึ้นมาก็ยิ่งทวีความวิตกทุกข์โถมหนักเสียใจยิ่งขึ้น ออกปากบ่นเพรำพรณว่าพุทโธเอ๋ยกาลเวลาวันคืน วันคืนสิ้นไปสูญไปเปล่า ๆ เคียวนี้ก็ดวงมาจนเกินไชยเสียแล้ว จะขอเรียกวันคืนที่ดวงไปแล้วคืนมาอีกก็ไม่ได้ เมื่อเรายังเยาว์กำลังคนองอยู่หาได้คิดว่าความชะราจะมาถึงตัวไม่ เมื่อบิดามารดาญาติพี่น้องเพื่อนฝูง วากลาวสั่งสอนตักเตือนเราให้อุส่าห์เล่าเรียนวิชา หาทรัพย์สมบัติไว้เลี้ยงตัวโดยชอบธรรม ให้อิศสร้างบุญกุศลเสียแต่ยังหนุ่มแน่นทันตาทันกาลเวลา ตัวเราต่างโง่เขลาบ้คหขสันตทานชั่วเสียจริงเจียว เพิกเฉยเสียไม่ฟังคำใครก็อแต่ว่าเวลา ยังมีลมไป บัดนี้เรามีคุณความคืออะไรคิดตัวบ้างเล่า วิชาสักสิ่งหนึ่งก็ไม่รู้จัก ขเงินแต่จะซ้อกิน กรอกทองไปชั่วเขาเย็นก็หายาก ธรรมเครื่องรังมิใจที่เป็นบุญกุศลก็ไม่รู้จักสักอย่าง ไม่มีที่พึ่งที่ยึดที่หวังเสียเลยที่เดียว มีสิ่งเดียวแต่จะตั้งหน้านับวันคอยพยาธิแลมรณอยู่เท่านั้น จะหาประโยชน์ในชั่วสักเท่าธุลีก็หามิได้ ถ้าเราเจอโอวาทผู้ใหญ่สั่งสอน มีความอุส่าห์ว่าเรียนวิชาการเสียแต่ยังเด็กถ้าเมื่อหนุ่ม ๆ

ก็ยังคงดี มีความประพฤติตนเป็นคนดีสร้างบุญกุศล เพียรทำมาหากินแสวงหา
ทรัพย์ไว้แต่เมื่อยังมีกำลัง มีภรรยาใจดีเลี้ยงดูดี เมื่ออายุแก่ ป่านนี้ก็มีคุณ
ความดีมีเงินมีหน้าต่อตา ทั้งมีเงินพอเลี้ยงทองไมทองออกอยากเมื่อเจ็บไข้แลความ
ตายมาถึง ก็จะได้มีธรรมยึดเหนี่ยวเป็นที่พึ่ง การที่เราเจ็บหายเสียตัวเสียคนไปทั้ง
นี้ก็เพราะประมาทถือใจว่าเวลามีถมไป เคี้ยวข้าวก็แกละราแล้วสิ้นคิดสิ้นหวัง สิ้น
ปัญญาสิ้นความเพียรที่จะเล่าเรียนวิชา สิ้นกำลังที่จะหาสมบัติคุณ สิ้นแรงที่จะคิด
ทำมาหากิน คอยสังขารร่างกายแก่เกาหุพลาพาพวยวะไม่ยอมตามใจอยาก ขณะ
นั้นตาเขายงโยเนยขอตัวลุกขึ้นจากที่นอน ครางอืดออดอยู่ด้วยขอกเสียด แหงนหน้า
แลไปคุณอกนาคางเงียบสงัดเสียงจิ้งจกกระจันเรไรร้องหึ่ง ๆ เงียบเหงาเย็นยะเยือก
นำคางก็ตกประปรายพุ่งอยู่ในอากาศ เสียงพายุพัดกระโชกตอกต้นไม้โกรนดัง
กระหึ่มนาพิศพิงกลัว ตาเขายิ่งขมพองสยของหัวเศราสลัดใจ บนพิโรชพิมพ์ว่า
อนิจจังอนิจจังความลำบากด้วยเขาเรือนก็แสนเชื่อง ทั้งหากินก็แสนซัดค้อมือกินมือ
ร่างกายก็แกละราคร่ำคร่ารุงมามดูเหมือนกับต้นไม้โกรนคนนั้นเอง นับวันแต่จะ
ทองทนลำบากด้วยลมกระโชกพัด ค้างนาแต่จะหักโค่นเป็นพันไป ร่างกายของเรา
ก็จะนั้นนับวันแต่จะลำบากด้วยโรคไทยเบียดเบียน และความซัดสนทนตั้งหน้าคอย
แต่จะตายเป็นผีไป แล้วตาเขาดินโธเซมาซุกนั่งลง ข้างเตาหุงเข้าใหญ่งาน
คิดเห็นเพื่อนฝูงพวกพ้องที่เคยเห็นกันมาแต่น้อย คิดถึงบิดาที่รักท่านเคยวากลาว
สั่งสอน อุประถัมภ์บำรุงมาแต่ก่อน รุกถึงมารดาเคยวากลาวตักเตือนแลเลี้ยง
รักษาตัวให้ไคสุข โดยความถนอมอย่างยังมีใหลอนาทรเพราะท่านรัก รุกถึงพี่น้อง
เคยพังกาอาไศรยไว้วานชอบพอเล่นหัวด้วยกันมา ทั้งครองถึงห้องหับบานเรือน
เครื่องใช้สอย สิ่งของมั่นคงที่เคยอยู่เคยใช้พร้อมมูลมาด้วยกันแต่ก่อน แล้วหวน
คิดถึงมาที่เคยขี่ ทั้งสุนัขและสัตว์เลี้ยงไว้เล่นต่าง ๆ คิดไป ๆ จนเพลินแล้ว
เหลียวกลับมากลึงถึงตัว บัดนี้ก็ยิ่งสทอนใจสออีกสออื่น หอคใจใหญ่ด้วยทุกข์โศกเศรา
สังเวทใจครวญครางว่าพุโธ ๆ บิดามารดาญาติพี่น้องเพื่อนฝูง ถิ่นถานบ้านเรือน
สิ่งของทั้งปวงต่างลับดวงสิ้นสูญไปหมด ลวงไปหมดแล้ว อนิจจา ๆ เหลือแต่ตาย

รางชะร่ากำพร้าวอยู่เดียว บิคามารดาแลพี่น้องยังเหลืออยู่แต่กระดูกพุทโธเอ๋ย
 สิ้นญาติขาดมิตรหมดแล้ว เหลือตัวคนเดียวจริง ๆ เมื่อตาเขาระถูกถึงเวลา
 พลุพหลามเกณฑ์ทำให้บิคามารดา ใดความขุ่นเคืองเคียดแค้นร้อนใจมาแต่หลังก็ยิ่ง
 เจ็บใจแค้นตัวเองยิ่งนัก เหตุสมควรจะฆ่าเลย หานรักเราควรถ้าเราไปทำให้ทาน
 ขุนแสน คิดถึงคำคร่ำครวญที่เคยพูดแลเคยกุมเหงวังแกเพื่อนฝูงแต่เมื่อกำลังคนอง ครอบ
 ถึงความชั่วที่คิดจริง เกียจเตี้ยจั้น ฤศยาอาฆาตที่ตัวใดทำไว้แต่ก่อนนั้น ยิ่งทำให้
 เสาชะร่ารอนระงุมกลุ่มใจไม่สบายหนักขึ้น เป็นการหาประโยชน์มิได้เลย คนที่รัก
 ภาโกรธแค้นต่อเราประการใด มาบัดนี้ก็ตายจากกันไปหมดการชั่วร้ายฆ่า มุทะลุ
 ที่เราใดทำไว้แต่หลัง คิดขึ้นมาเกี่ยวร้าวกับหลาวมาแทงใจให้เกิดวิปริตสารเคียด
 รอนยิ่งนัก คุณเหมือนพี่น้องยังมีชีวิตอยู่ เขาจะพากันตีฉันทัวเราว่าเป็นคนชั่วร้าย
 ฆ่า ไม่เคารพยการระวะและประพฤติก่อนนอน รักใครพี่น้องให้สมควร การทั้งปวง
 นั้นก็เสื่อมสูญลงไปหมดแล้ว เคียวนี้เหลือแต่ตัวเราแก่ชะร่าโธเขากำพร้าวอยู่เดียว
 ข้างโง่บัดขบเสียดจริง ๆ แล้วเรา อายใจข้างเขลากระไรเลยไม่ทันใดทำการดีให้
 เป็นที่รักที่ขอบสรร เสริญแก่พี่น้องใหม่ ๆ ไม่รักพี่น้องใหม่ ๆ เสียก่อน พุทโธ
 เอียวันคืน ๆ ลวงไปเสียเปล่า ๆ เสาชะร่าตาเป็กร่องให้อึด ๆ บนเพื่อพิมพ์
 พลังออกใจทักทวดหัวนพรันใจรอนร้าวกับไฟ เค็นไม่ที่นาต่างอีกเห็นลมพายุ
 สงบแลวนำคางก็หยุดตก พระจันทร์สองแสงสว่างสว่างพรายออกมาตามกลีบเมฆ
 ตาเขาคอยขันใจรั้งความวิตกใดขณะหนึ่ง คว้าแลดูท้องฟ้าเขียวลุ่มเดือนก็หงาย
 แจมเงียบสงัด แต่ความทุกข์ของตัวยังมีรู้สึก ตาแค้นออกอีกว่าเราจวนจะทำ
 ใดแต่ก่อนหกสิบปีโน้น เราจะฆ่าเคียวนี้ก็ไม่ไ้เสียแล้ว ร่างกายข้างไม่มีประโยชน์
 เสียเลย รวากับคุณพี่พุทโธอนิจจวันคืน ถ้าเราเรียกวันคืนที่ลวงไปแล้วกลับคืนได้
 อีกสักเที่ยวหนึ่ง แล้วเราจะหมั้นหาวิชาใส่ตัว แสงหาการงานทำกินโดยแข่งแรง
 แล ประพฤติตัวให้ดีทีเดียว และจะอุสาห์ตรวจบุญกุศลที่เราใดทำอย่างนั้นแล้วเมื่อ
 ความชรามาถึงก็จะไ้ไปรงใจสบาย เหมือนท้องฟ้าไปรงปราศจากเมฆหมอก ถ้า
 ใครมาช่วยชุบให้เรากลับเป็นหนุ่มขึ้นอีกสักครั้งหนึ่งแล้ว มีเงินจะให้สักหมื่นซึ่งไม่เสีย
 คายเลย ขณะเมื่อตาเขามนเพออยู่ดังนี้ การที่นึกแลเห็นก็หายไปนำคางก็สูญสิ้น

พระจันทร์แลดวงดาวก็อันครทานไปต่อตา แสงสว่างวามปลาบเข้าตานาอัศจรรย์
 ยิ่งนัก ไฉนเสียงที่นำสันใจมาเข้าหู ดูเหมือนบิคาราคาที่ตายไปแล้ว กมหน้าเข้า
 มาไกล ๆ ตัวรู้สึกงุน ๆ ที่แกมเหมือนใครมาจับ ประเดี๋ยวไฉนเสียงพูดจำได้
 เหมือนเสียงบิคารากระซิบที่พูดว่า พอมหาจำเวรีย วันขึ้นปีใหม่เดือนใหม่พอยูเยน
 เป็นสุขอายุยืนร้อยปีพันปีนะพอคุณ เตะขบคุณพระคุณเจ้าเทวดาอารักษ์ ช่วยคุ้มครอง
 รักษาให้พอจำเวรีย ๆ พญโญยิ่งขึ้นไปเกิดหน้าพอนา ตาเขาแกลกิดสอุงปลาใจเป็น
 ที่สุด แต่ที่จริงนั้น มารดาเป็นผู้อยู่ บิดาเป็นผู้ให้พร แลพวกพี่น้องพากันมานั่งล้อมให้
 คีลให้พรในวันขึ้นปีใหม่ เพราะการที่จริงลูกเด็กไปเรียนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนยามตรุศ
 อาจารย์ปล่อยให้กลับบ้านมา เวลากลางคืนนอนหลับฝันไปว่าตัวแก่ชะรากำพราสีนบิคา
 มารดาเท่านั้น เด็กนั้นลุกขึ้นจากที่นอน รูแนวากการที่เป็นเต่าชราเป็นความฝันทั้งสิ้น
 ตัวยังเขาวออยูคอก มีความชื่นชมหน้าตาเบิกบานยินดีเป็นที่สุดหาที่จะเปรียบมิได้
 ตั้งแต่วันนั้นมาเด็กนั้นมีไฉนความฝันวันนั้นเลย จึงอุส่าห์เล่าเรียนวิชาจนเป็นนัก
 ปราศปฐุเปรื่อง รอบรู้ศิลปวิทยาการต่าง ๆ เมื่อเจริญไวยวุฒิปรีชาแล้วก็ประกอบ
 การทำมาหากินเลี้ยงชีวิตโดยชอบธรรม ทั้งประพฤติชอบประกอบไปด้วยความเคารพ
 คารวะอะออนน้อมรักใคร่ไมตรีต่อบิคาราคา ญาติพี่น้องชาวบ้านไกลเรือนเคียง ที่สุด
 จนยากจากเข็ญใจก็มีไฉนมีประมาณไม่เขื่อนยิ่งคุณแคลนรังเกียจเคียดฉนั และปราศจาก
 ความทุกข์พยาธิอาพาธอาชฎาแค้นต่อผู้ใด อุส่าห์รักษาทรัพย์รักษาตนไม่สุรุ่ยสุร่าย แล
 ไม่เป็นนักเลงเล่นเบี้ยเล่นชู้แลเสพสุราเครื่องเมา มีความหมั่นไม่เกียจครานพาก
 เพียรสร้างบุญกุศล ตั้งตนไว้ในสัปรุศวิไสยกัลยาวัตร เหมือนดังคิดไว้เมื่อเวลาหลับ
 ฝัน ด้วยอำนาจความประพฤติชอบ โดยกุศลคุณวิถิแลอิริยารัมภวิบากมาอุดหนุน
 เด็กนั้นแต่น้อยมาคุ่มชราก็มีไฉนยากแค้น แลจะใคร่ประสพการร้ายลำบากเหมือนความ
 ฝันนั้นก็หามิได้ นิทานเรื่องนี้ได้แปลมาจากหนังสือสำหรับหัดอ่านเล่มที่ ๔ ของ เอ.
 เอ็ม.แม คัลลอค ที.ดี. (J. M. Calloch D.D.) เป็นผู้แต่ง เพราะข้าพเจ้า
 เห็นเนื้อความเป็นคติ เครื่องเตือนน้ำใจให้บุคคลคิดถึงกาลมายุ ซึ่งลวงลับสูญไป
 เสียเปล่า ๆ ควรจะคิดทำความดี ให้ประโยชน์ของตัวเจริญขึ้นตามลำดับในอายุ

ถ้าไม่คิดทำความดีแต่เมื่อประณไวแล้ว ภายหลังเมื่อล่วงเข้าปัจฉิมไวก็คง
 จะต้องเศร้าเสียใจเหมือนเด็กในนิทานซึ่งแปลมานี้ สำเนาในทานเป็นเรื่องแปลก
 ปลาย นานพิศวงทั้งเป็นสุภาสิตด้วย จึงใคร่สงมาลงพิมพ์วิจิตรวิเสศ โดยความ
 หวังใจว่าจะเป็นประโยชน์ แก่ท่านสมาชิกและผู้ซึ่งจะได้สดับบ้างบางไสมข จะควร
 มีลวรประการใดนั้น ขอกรรมสัมปาทิกสภาไคทรงพระเมตตาด้วย

กรมหมื่นภูวเรศธำรงศักดิ์

สนทนากับ

วันหนึ่งมีพระสงฆ์หนุ่ม ๔ รูป นั่งสนทนากันอยู่ที่คันทันโคนาพระอุโบสถวัด
 บวรนิเวศน์ ก่อนเวลาพระสงฆ์อุโบสถ พอเด็กมาบอกกับพระองค์ ๑ ว่า คุณแม่อื่น
 กลับมาแล้ว พระองค์นั้นตอบว่า เออ แล้วเด็กก็ไป พระองค์ ๑ จึงถามว่าคุณสมบุญ
 จะสึกเมื่อไร กำหนดแล้วๆยัง พระสมบุญจึงตอบว่า ยังไม่แน่คอยโยมอื่นอยู่
 พุธนี้จึงจะไปพักษาแก่ครูซึ่งจะตกลงได้ ก็คุณละ จะออกวันสิบสองค่ำนี้แน่ๆ ลึกแล้ว
 จะไปเข้าที่ไหน ทำอะไรบอกกันบ้างสินะ ผมเองนี่ยังลังเลที่สุดไม่รูว่าจะทำอย่าง
 ไร เข้าที่ไหนพระทรัพย์จึงว่าคุณเข้มนะ แกมันไปไหนไม่ใคร่พบศาลาถูกขุ่นไปได้
 หรอก ด้วยแกมันครว้าเสียทางนั้นแล้ว ผิดนักก็ออกหัวเมืองเท่านั้นแหละ แนะแนะ
 ถ้าเป็นบุตรบิดาคุณปลัดขึ้นละอย่าลืมผมนะ ไปคิดไปคอยเขาทะเลอย่าเรียกค่า
 เชิงประกันให้มันเหลือเกินไปละ อายคำร่าเลือกประกันของคุณทะเลผมครว้ามันัก

พระเข้มนจึงตอบว่า คุณก็เหมือนกันและ ไปไหนไม่พบทะเล อีก ๖ วันก็
 จะแดงตัวแห่เสด็จพอไปเหมือนเมือวานขึ้นนี้อีก ผมต้องขอสัญญาผมนี้นะ ใ้คุณคิดไ้
 ฎีกาเข้าข้างแลเป็นที่ฟังบางนะขอรับ คุณหลงอย่างไรขี้ไปที่เคียวกริมใจที่ได้
 เปรียบเพื่อน มะรันนี่ก็ ฮีฮี อายนะขอรับ เขาว่าดาใจยังไม่ขาดละ ยังเป็น
 ปาราชิกไคนะขอรับ คุณพระครูทานว่าอย่างนั้น จริง ๆ นะพระทรัพย์จึงว่า อย่า
 ไปล่อทานเลย ทานกริมเพราะทานไม่เหมือนกับเรา ๆ นี้สึกออกไปแล้วยังต้องหา
 ทานสึกออกไปอนกิน มันผิดกันจริง ๆ คุณเลี้ยงเพื่อนไว้ ถึงมันยากมันจนมันก็ยัง

เป็นคน ถึงไม่มีทรัพย์สินก็มีน้ำใจ ไม่มีบุญอำนาจก็ยังสามารที่จะพ้นไปได้ จริง ๆ นะขอรับ พระหลงจึงว่า พุทอะไรยั้งนั้น ฉมนะเหลาดีคหลอก ว่าแต่คุณอีกจะ ลืมกัน ทำไมกับฉมนคนค้าขายมันก็ได้แก่พอกัน มีแต่ฉมนจะฟังคุณ เป็นถอยลอยความ สาละพัก เอาภาเลามาสมถกันเสียบคตหน้าพระก็เอา ยั้งไงท่านเข็ม คุณสมบุญว่า อย่างไรละ อะ เอาแหลละ สมถไม่สมถมันก็เหมือนกัน คนมีใจซื่อถือความสัตย์ คุยกัน รักกันแล้วมันไม่ต้องสบถคอก (นี่เป็นคำพระสมบุญคอบ แลพูดค่อไปว่า) ที่จริงการที่รักกัน ชอบกัน ช่วยกัน นี่เป็นประโยชน์มากเหมือนควยเกลียวเหนียว กว่าตายเสน เรากรูจักเห็นใจกันทั้งนั้น ถ้าสักหาออกไปภายนอกมีทุกขทุกข์อย่างไร พอช่วยกันใดคตช่วยกันทั้ง ๔ คนเรานี้หละ นะขอรับ ที ที เอา เอา พรอมกัน ว่า พอถึงเวลาลงโบถกที่หาฉันเขาไปสวดในพระอุโบสถ คำพูดที่ใดเลามาข้างคน นี้ ดูอานคงจะเข้าใจได้ว่า พระสงฆ์ทั้ง ๔ รูปนี้จะสักพรรษาเดี่ยวพรอมกัน แล คงเข้าใจใจใจว่าพระทรพยเป็นคนอยู่ ในกรมพระตำรวจพระเข็มเป็นเสมียนความ พระหลงเป็นบุตรจีน แต่พระสมบุญนั้นใดความแควอาไครยเมอิน แต่ไม่รู้ว่าเป็น คนอะไรอย่างไร เพราะฉนั้นคตอชิบายนอยหนึ่ง พระสมบุญนี้เป็นบุตรคนมีตระกูล แต่คกยาก ควยคิตมากับมารคามึงคตออกมาจากตระกูล แต่พระสมบุญยังเล็ก ๆ อยู่ มาบวชแฉรอยู่วัดมารคาคายไปก็เป็นคนสิ้นญาติที่อุปถัมภ์ แต่ญาติฝ่ายบิดานั้นไม่ รุจัก ถ้าเขาทำไมรุจัก

แมอินเป็นหญิงมายมึงมีมาก เป็นอุบาสิกกาอยู่ในวัด มีความรักความประ- พถคิแลสติปัญญาของพระสมบุญ จึงรับอุปฐากมาจนใดอุปสมบท แมอินมีบุตรสาวคน หนึ่งชื่อแมจันอายุได้ ๑๖ ปี แมอินจึงคิตอานในการที่พระสมบุญจะสัก และจะรับไป ไวที่บ้านความเป็นดังนี้

ส่วนพระสมบุญไครุสักตัว แควาเขารักเหมือนลูกเหมือนเต่า ใจก็ยั้งดังเล ไม้รูว่าจะคิตอย่างไร อยากจะเป็นคนคิตคนวิเสศ มียศ มีทรัพย์สิน มีชื่อ ที่สุคักก็เพียง เสมอน่าพี่น้องที่ชั้นเดียวกัน แต่ทำอย่างไรถึงจะใดอย่างนั้น นั้นและเป็นการยาก ที่หนักที่คิตตัวก็ตัวคนเดี่ยวทุนรอนแลที่สนับสนุนก็ไม่มี แมอินก็เปน แต่ของควยความ กรุณา ซึ่งจะเป็นเหยื่อแก่ความโกรธจะทำลายได้ไม่มีหลักถานอันใด แลแมอินก็เปน

แต่มีทรัพย์สิน มีทรัพย์สินอย่างเคียวไม่มีอื่น ถึงเขาจะรักอย่างไรก็ใครเล่าเป็นอย่าง
พระสมบุญ จะมุ่งหมายว่าเขาจะทุ่มเทให้รักเพียงใด เพราะอย่างนั้นจึงไม่อยาก
จะสึก คอยเหนแนแนแกลใจว่าผกาขาวพัชรเป็นที่พึ่งของคนยาก ถึงไม่ทำให้ดีก็
ไม่ทำให้หนีหายไม่คืนไม่ชวนชวายเป็นแล้วไม่มีความทุกข์ เป็นที่พิถีพิถันของผู้แรกจะ
ตั้งตัวตั้งนี้ แต่เมื่ออื่นก็มาพูดจาชักชวนอยากจะให้สึกก็ไม่อาจขัด ประการหนึ่งพวก
พ้องเพื่อนฝูง เขาก็จะสึกไปหมดพร้อมกัน นั้นและความความ ๆ ก็มันก็แรงกล้าพา
ให้สึกกับเขาบ้างตามนิไสยคนหนุ่ม ๆ ครั้นไปพูดกันเมื่อหัวค่ำ กลั้มมานอนนึก ๆ
ก็รำคาญ คอยไม่รู้ว่าจะสึกออกไปทำไม ใคร ๆ เขามีที่หมายแลทางเดิน แต่ตัว
คนเคียว ไม่มีที่มุ่งหมายแห่งใด ช่องทางที่จะทำนั้นก็มืดมไป แต่ทำอะไรถึงจะ
ดี ๆ ยิ่งกว่าทางอื่นนั้นแลเป็นเครื่องรำคาญใจอย่างยิ่ง คอยเป็นสิ่งที่จะได้จะเสีย
โดยเรวอยู่แล้วก็นอนตรองอยู่

พระเข็มมาหาพระสมบุญก็ยกเอาปืนนำสาหมากพลูมาตั้งแล้ว ก็ชวนพูดด้วย
ความรอนใจว่า คุณ ๆ ผมบัดนี้มีความทุกข์นัก คอยเรื่องราวของผมเป็นอย่าง
คุณก็รู้อยู่แล้ว เคียวนี้ผมจะสึกออกไปคนอย่างไรผมจะทำอย่างไรอะไรจึงจะดีเป็น
ที่ตั้งตัวสืบไป พระเข็มจึงว่า ฮา คุณถามความที่ง่ายใคร ๆ ก็ตอบได้ทุกคน แต่
เป็นข้อความที่คุณจะฟังเอาแบบแนไม้ได้สักคน คุณถามไปร้อยคนก็ร้อยอย่างผมจะ
รู้ที่ตกเตื่อนอย่างไร ถ้าจะตอบให้เป็นประโยชน์จริงแก่คุณ ๆ ก็จะไม่เหมือนกับ
ไม่ตอบอีกนะและ เอาเถอะขอรับ เอาเถอะขอรับ พระสมบุญเตื่อนและพูดต่อไป
ผมไม่ว่าคำเคียวถ้าถูกถ้าดีจริงแล้วก็ดีเสียกว่าคุณตอบผมสักสามวันอีก

พระเข็มยิ้มแล้วตอบว่า ถ้าคุณเห็นดังนั้นละผมก็บอกคำเคียวว่า ตามแต่ใจ
คุณ เหนานั้นและขอรับ อา พระสมบุญคราวก็สิ้นแท้สิ้นจริงแลกว้างจริงควย ผมอยาก
จะให้แคบเข่าอีกสักนอยขออีกที่เถอะขอรับ

พระเข็มจึงว่า ถ้าอย่างนั้นผมจะกลับความพูดใหม่ว่าวิชาใด ๆ ย่อมเป็น
ของดีแต่หลายอย่าง แต่ความรักของผู้เรียนและผู้ใฝ่เป็นสำคัญ ถ้ารักจริงเรียนจริง
ใฝ่จริง ก็เป็นประโยชน์จริงตามคำโบราณว่า ความรู้ ๆ ใฝ่จริงถึงสิ่งเดียว แต่ให้
เชี่ยวชาญเกิดผลเกิดผล ความนี้เป็นความจริงแท้ ถ้าคุณปรารถนาดีคงได้คือผมเห็น

อย่างนี้แล้วแต่เราก็กังเด็กลงด้วยกันสอนกันยังไม่ได้ เพียรไปด้วยกันก็คงจะได้เห็นหน้ากันต่อไป พระสมบุญเล่า เอาเป็นไตได้ตามคุณว่า แต่ตัวคุณเองจะรักวิชาสิ่งใด จะเดินทางไหนละขอรับ พระเข็มตอบ อ้าว คำถามของคุณเป็นอย่างอื่นไปละ เดิมคุณถามถึงตัวคุณ เคี้ยววิชาถึงตัวคุณนี่คิดกันมาก คุณกะผมคนละคนผมก็คนละอย่าง ส่วนผมนะ เหนงายคือผมเดินทางเรียนกฎหมายอยู่ คุณก็รู้แล้วผมไม่เห็นว่าวิชาใดจะดีกว่า แล้วผมรักสุดใจจึงจับเรียนเวลานั้นพอพระทรพิภัยกับพระเหลงมาถึง เขาพร้อมกัน เหนพระเข็มพูดจาทางปลาตจึงถามว่า พูดอะไรกันพระเข็มก็เล่าให้ฟัง พระทรพิภัยก็ชักคอขึ้นว่า คุณสมบุญอย่าเชื่ออย่าเอาอย่างคุณเข็มนะ ไม่ได้เรื่องดอก อ้าววิชากฎหมายนะ สำหรับคนเฒ่าเป็นเพิ่มอยู่อย่างคุณเข็มนั่นนะ บะ แขนอย่างนี้ เอามือหุบพื้นคังกระเทือนไปทั้งกฏี ฮะ แขนอย่างนี้ไปเรียนกฎหมายละไม่มีใครไปห้ละ เรียนอะไรไม่เรียน ๆ หลอกเขากิน

เรื่องนี้จะยังมีต่อไป

เรื่องพระเปียให้ทานธรรม

ข้าพเจ้าขอแสดงความสนุกนี้ ให้ท่านทั้งปวงฟัง เล่นแต่พอเป็นเครื่องพาใจให้ยินดี บ้างเล็กน้อย เมื่อข้าพเจ้ามีอายุได้ ๑๗-๑๘ ปีนั้น ข้าพเจ้าเดินทางไปยังเทศน์ที่ศาลาการเปรียญวัดระฆัง ๗ วันเดือน ๘ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เวลาประมาณยามเสศ เมื่อเดินไปนั้นพบพระเปียที่เป็นผู้ชอบอภัยโทษรักกันกับข้าพเจ้า แต่เมื่อพระเปียตอบว่าวชเมื่อพรรษานี้เอง ข้าพเจ้าจึงถามว่ากุฎีท่านอยู่ที่ไหน ผมอยากจะไปสนทนาควยบาง พระเปียตอบว่าวันนี้อย่าเพื่อไปเลย ฉะนั้นจะไปเทศน์ที่ศาลานี้ก่อน วันอื่นจึงค่อยไป ข้าพเจ้าได้ยินพระเปียบอกดังนั้นก็มีความสงสัย ด้วยทราบความอยู่ว่าท่านอ่านหนังสือไม่มีใครจะคล่อง จึงขออนุญาตว่า ท่านวชเข้าได้เรียนหนังสืออีกฤา ท่านว่าขอนั้นอย่าวิศกรมหาชาติว่าได้ทุกกัมม์ จะยากอะไรกับเทศน์ธรรมวัตร มาไปฟังกันลองดูเล่นบ้างก็เอา ว่าจะดีที่ตัวอย่างไรก็คงได้รู้

ข้าพเจ้าจึงรับว่าสาธุดีแล้ว ข้าพเจ้าก็เดินตามพระนั้นมานั่งฟังเทศน์อยู่

ประมาณครึ่งหนึ่ง พระที่ทานเทศน์อยู่ก่อนนั้นก็จบ พระเป็ยจึงขึ้นไปบนมรรมาศน์
ตั้งนโมบอกสักกราชก็พอตั้งใจ พอยกบาทที่ดำเนินความขึ้นก็คิดตะกุกตะกัก ฟังไย
เข้าใจ ประเดี้ยวแอมประเดี้ยวไป ประเดี้ยวฉันทนำ ประเดี้ยวเรียกสัปรุศให้เอา
เทียนมาจุดอีก พวกทายกเขาก็จุดให้ ทานก็ยังตะกุกตะกักอยู่ตั้งนั้น ไมคดองไม่
ชัคออกไปได้ เทศน์อยู่นานประมาณ ๒ ชั่วโมงจนสัปรุศเบื่อ เขาเพทุบายว่าทาน
เทศน์มากอยู่แล้วพระคังอยู่หลายองค์ นิมนต์จบเสียที่เถิด พระเป็ยก็ไม่จบ ยัง
เทศน์เฉยอยู่ทายกเขาก็ทำอุบายเอาพัดไปพัดให้เทียนดับ พระเป็ยโกรธว่าอุปะไม่
มีอาชาพัดจนเทียนดับ เอาไฟมาจุดใหม่ อย่าพัดเลยที่นี่ เขาก็พากันนิ่งเสียไม่จุดแก็
กึ่งจากธรรมมาศน์มาจุดเองแล้วบอกว่า คนนี้ไปนมารจะให้ทานธรรม มันมาแกล้ง
ดับเทียนเสีย

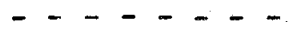
ครันจุดแล้วก็ขึ้นไปเทศน์อีกเขาก็รำคานหนักเขา เขาก็ดับเทียนเสียอีก
แก็ยังโกรธมากขึ้น บอกให้เขาจุดเขาไม่จุด แก็ว่านี่พวกมารมิใช่สัปรุศ ถ้า
ไม่จุดเทียนให้เราอีกแล้ว ตั้งแต่วันนี้ไมมาเทศน์อีกเราหมายว่าจะชุกชกให้ฟังด้วย
พอสนุกนี้ ๆ ถ้ามาเป็นไปเสียเช่นนี้เล่า ถ้าไม่จุดให้เราแล้วต้องตัดใจกันตั้งแต่
วันนี้ไปไม่เทศน์ให้ฟังอีกต่อไป ขึ้นชื่อว่าพวกที่ฟังเทศน์อยู่ที่นี่แล้ว ถึงจะใส่บาตร
กุ๊กไม่รับให้มันสมนำหนามัน ว่าเท่านั้นก็มันคัมภีร์โคคดลงมาจากธรรมมาศน์รอง
เฮยสัปรุศก็จะพันหัวมึงให้หมก ว่าแล้วจึงวิ่งไปบนกุฎีเอาคัมภีร์ไว้แล้ว ฉวยโคค
แสมสองมือ โคคดลงจากบันไดมารองท่าให้สัปรุศมาตีกัน พวกสัปรุศเขาก็ปิดประตู
การเปรียญนิ่งเสีย แก็ยังโกรธหนักขึ้นเตนกายอยู่จนเวลา ๓ ยามเศษ ออนเต็มที
เขาก็กลับไปเอง

เรื่องขรัวเพชรกับประสกลี้แก้ว (แบบที่ ๑)

ชาฟเจ้าขอเรียบเรียงความที่ได้ยินมา จากเกาะสมุย อันเป็นเรื่อง
สนุกนัพอฟังเล่นขัน ๆ ขึ้นค่านับมูลเรียน แจงความแก็ทานสมาธิทั้งปวงตามทราบ
ค้วยครั้งหนึ่ง ชาฟเจ้าได้ไปที่เกาะสมุย ขึ้นไปนั่งพักอยู่ที่ศาลาวัดตั้งแต่เวลาบ่าย
สี่โมง จนห้าโมงเศษ ชาฟเจ้าเห็นชายผู้หนึ่ง ตะพายยามเดินขึ้นไปบนกุฎีท่านเจ้า

อธิการ ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นคนชาวานนั้น ข้าพเจ้าจึงเดินตามชายนั้นขึ้นไปด้วย
 หมายใจว่าจะถามถึงเรื่องภูมิประเทศแลการท่ามาหากิน แลความประพฤติของ
 ชาวเกาะ ชายผู้นั้นครั้งขึ้นไปถึงท่านเจ้าอธิการแล้วก็กราบลงสามทีโดยเคารพ
 ท่านชวีเพชเห็น จึงถามว่าเฮยสมมาไซวะเองอยู่แคไหนเองชื่อพรีอ ขอรับหมอม
 ฉานชื่อสี่แก้วมาแต่คอน หมายมาแลขาดแคกิน ครั้นจะไปก็เห็นคำ หม่อมคานหนึ่ง
 อาไศรยนอนแควภูมิตานสักคืนยังไต่ถาดาน ภายสกลหาพรีไมกลาใหญ่โน นอนตะนอน
 เทาโตก็ไค มีไคหมอมฉานว่าแคนี้เสื่อสางมันหมามายฤ หมามายถายังภูพาพรีรู
 ขอรับก็มันหมาเอาไกเอาสุนัขไปรับทานข้างถา ก็มันไม่มาเอาไปกินใครจะ
 เอาไปส่งมัน มีไคหมอมฉานว่ามันคุดากคนไม่ถา คุดาไม่คุดาไคคุดาหัวมันแล
 เจ้าสี่แก้วไคยินสมภารพูดคั้งนั้น แลวันก็โกรธจึงกลับขอนถามไปว่า ขอไคเทาไค
 ไปรคหมอมฉานมีความสงไสยว่า คนแกเกิดคานถาคายแล้วไปเป็นเรย ฮีล สก
 แลวิกเป็นผีแลก็ตายจากผีละขอรับ ตายจากผีก็เปนนาง ครั้นตายจากสางก็เปนม
 นางโคง ประสก็ถามถิเขาว่า ตายจากแมนนางโคงละเปนไค สมภารเห็นประสก็
 ถามกระชั้นตาก็เขี้ยวขึ้นมา ประสก็ยังไม่รูตัวกลับถามกระชั้นเข้อีก ว่าเป็นอะไร
 แนเจ้าคุณ เจ้าอธิการโกรธมากจึงบอกวา ครั้นตายจากแมนนางโคงก็เปนม
 ประสก็ยังขึ้นถามต่อไปว่า ตายจากไมไคเป็นไค สมภารโกรธมากขึ้น จึงเอา
 ไมเตามาแลบบอกว่าเปนตีหัวมึง แต่เวลาที่คั้นหาสู้เจ็บไมควยสมภารแกมาก
 ประสก็เกลงทำเปนลม แกก็ตลึงทกนอีกสองทีประสก็ร้อง -โอย.....ตายแล้ว
 สมภารเห็นว่าประสกรองนักก็นึกเวทนา จึงถามสกเจ็บมาก หาไมเจ็บคนเคียว
 สมภารถามว่าเจ็บที่ไหนประสก็เอามือคลำกน สมภารจึงถามว่า ตนเจ็บแคกนกบ
 ถา หาไมเจ็บกนคกนกบจะเจ็บพรี ใครหาตักนกบไม เมื่อสมภารไคยินประสก็
 พูดคั้งนั้นก็ชอบใจชวนประสก็ให้พักอยู่ในภู

ข้าพเจ้าก็กลับลงมาเร็ว ความก็เปนมมุทหยุดคั้งแต่เพียงนี้

เรื่องขรัวเพชรกับประสกลีแก้ว (แบบที่ ๒)

นิทานเรื่องนี้ ชาวเจ้าได้นับมาแต่เมื่อคราวไปเที่ยวที่เกาะสมุยจึงจำ
มาเรียบเรียง ลองนึกดูโวหารแลเสียงที่ได้ยินมาดังนี้ตัวค ๑ ทานขรัวเพชร
เป็นสมภาร เวลาเย็นวันหนึ่งประสกลีแก้วเดินทางมา พอโพลเพลลงที่วัดทาน
ขรัวเพชร ก็หมายว่าจะอาไศรยนอนค้างอยู่ที่วัดนั้นสักคืน ๑ แล้วจึงจะเดินต่อ
ไป จึงขึ้นไปหาทานขรัวเพชร ๆ ก็ทักดังนี้

 เหย ชก มาใช้ ว่า เองยูแซเหนีย เองฉอพร้อ

 ประสกลีแก้วจึงเรีตนะว่า ขอหรับ มอมชานฉอชแกวมาแตกอน มาย
มาแลยาคคเคหิน เกรินจะเปยกอเฮนชา มอมชาน ว่างอาเสียนอนแซภูฎิถาน
ชกคน ยังคายร้อฉาน

 ช พ คาย ชก ฮาพร้อหมาย กลาเพยใน นอนอะ นอนเทา
 เคยก็คาย

 ส ก มิคาย มอมชานหว่าแซน เชอชางมันฮามาพร้อ

 ช พ ฮาหมายร้อยังกท่าพร้อ

 ส ก คอ รวบกมันฮามา เอาเกยเอาชุนักเปยรับทานขางร้อ

 ช พ กมันเมยมาเอา เคยจะเอาเปยไทยมัน

 ส ก มิคายมอมชานหว่ามนคุดฮาคูหมายร้อ

 ช พ กูร้อหมาย กูสาเคยค้ำฮ่วมัน แล

 ประสกลีแก้วไคฟังสำนวนทานขรัวเพชร เช่นนั้น ก็นึกโกรขจึงแกลงถามอีก

 ส ก คอ รวบ มอม ชาน ชงไซ้ คนแกคายแลวเป็นพร้อ

 ช พ ออ แลลวกอเป็นพร้อ

 ส ก รับทาน คายจากทีเลาคอรวบ

 ช พ กอเป็นชาง นาลี

 ส ก กอจากชางหละ

 ช พ เป็นนางโอง

ส ก จากนางโคง ละคอราบ

ขวัญเพชรโกธตาเขียว ประสกรยิ่งซักหนักเขาไม่เท่าทานสมภารพึงอยู่

ข้างนั้น

ข พ กอเป็นหมายถาวสัวะ

ส ก รับทานแล้วเรยอีก

ข พ แผลวที่ฮัวมิ่ง ทานขวัญเพชรก็เอาไม่เท่าว่าประสกลงไปหลาย
ที่ แต่ทานขวัญเพชรอยู่ข้างแก่มากที่ไม่เจ็บนัก ประสกลีแก่วนอนคืนไปคืนมารอง
โอย ๆ ตายแล้ว ๆ ดังนี้ ทานขวัญเพชรก็ออกสงสารนี้กว่าประสกจะเจ็บมาก จึง
วางไม่เท่าเสีย ถามว่าเจ็บที่ไหน ประสกก็เอามือคลำที่ข้างหลัง ทานขวัญเพชร
จึงถามดังนี้

ข พ ชกเจ็บกนกรือ

ส ก ฮาหมายเจ็บกนคน กนกบจะเจ็บพรือ เคยตักกนบ

ข พ ลือ ชก เจ็บหมากรือ

ส ก ฮาหมาย เจ็บมอมฉานคนเดียว

ทานขวัญเพชรแพ้สำนวนประสกอย่างนั้นก็ขบใจ ชวนให้ประสกค้างอยู่
บนกุฎีของท่านสมภารเอง

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

เรื่องต้นในช่วง ๖ ปีหลังในวชิรญาณวิเศษ

เดินเลอ

กระผมเป็นเขมรขอร์บี ชื่อกระผมนะเคลา มีวิชาคิดตัวบ้าง กระผมเป็นพิพาทที่ของขอร์บี เป็นฆ้องใหญ่ กระผมมาอยู่ที่บ้านบาตรบางออกหากินเข้าวังพิพาทเล่นละครบอนมาหลายปีแล้ว แต่กระผมก็ยังไม่หมดหวังที่จะคิดกลับไปตาย ในบ้านเกิดของกระผมพนมเปญขอร์บี

พงษาวดารของกระผมไม่มี แต่กระผมมีนิยายเล็กน้อยที่จะเล่าได้ กระผมเล่นพิพาทสวนคนตายเป็นฉับเข้าบ้างมีมหาชาติบ้าง แต่ละครบอนและเป็นพื้นละขอร์บี แต่ก่อนกระผมผสมโรงนายเนตร ครั้นเขาถึงแก่กรรมเสียแล้วก็ไม่มีทางหากิน ต้องเที่ยวคุบคุบไปรับงานรอน ๆ อยู่ รอนใจอยากจะทำกินให้เป็นหลักเป็นฐาน วันหนึ่งกระผมไปรับงานโกนจุกที่หัวลำโพง เพื่อนเขาบอกว่าที่โรงพยาบาลบาทานต้องการคนไข้ เป็นคนพยาบาลมา ถ้าอยากจะทำทำการก็ให้ไปหานายชุมผู้จัดการ ที่บ้านพระยาภักดีเก่านั้นเกิด

กระผมก็เข้าใจการรักษาไข้อยู่บ้าง เต็มใจอยากรับอยากทำตัวให้เป็นประโยชน์ และมีที่ทำกินเป็นหลักแหล่ง รุ่งขึ้นอีกสองวันกระผมก็กราบไปหานายโรงบ่า นายชุมเขากำหนดให้เงินเดือน ๆ ละ แปดบาทก่อน ต่อเห็นว่าทำการดีจึงจะขึ้นให้เป็นสิบบาทถึงสิบสองบาทกระผมก็รับตกลง หน้าที่ของกระผมชั้นแรก ๆ คูมันแปลกเหลือเกิน งานก็อยู่ข้างหนักกว่ากระผมคาดว่าจะต้องทำ แต่มันมีเรื่องชั้น ๆ พิลึก ๆ เหมือนเข้าไปคุลครตลกปลาดตาอยู่เสมอ ๆ ทำให้แก่เห็นน้อยชวนสนุกไปได้ กระผมออกสนุกชอบคุดมาก ทาทางคนบานาสมเพช

ออกท่าแปลก ๆ เล่นตามใจ

มีเจ้าบาทนุมนคนหนึ่งเขาบอกว่าอายุเขากว่าร้อยปีแล้ว แต่ก่อนเคยเป็นข้าราชการเมืองพุกงา เมื่อแรกกะดมเขาไปเจอ วันหนึ่งเขาเดินตรงรี่เข้ามาหากะดมกะซิบที่หูกะดมทว่า ๆ ว่า เขาดีใจนักที่กะดมมาด้วยเขาคั้งใจคอยกะดมมาฆ่าตัวตายแล้ว กะดมไม่สู้ปลาดใจอะไรนักเลย ด้วยตัวเขาเองอายุก็ยังไม่เกินยี่สิบห้าไปเสียอีก เพราะยังงั้นกะดมจึงว่า "ข้ายังไม่เข้าใจว่าทำไมแกถึงจะคอยฆ่าได้ เพราะข้าเองยังไม่เคยได้เห็นหน้าแกมาแต่ก่อนสักครั้งหนึ่งเลย"

"อา ความจำของขรัวมันสั้นจำอะไรได้" เจ้าบาทนุมนท้อใจคำเขม็งพลางพูดพลาง "แต่ลองตรองดูเถิดขรัวนี้ก้อออกดอก ขรัวโตงก้อยอยู่ในสวนเดียวกับที่ข้างออกมาหลายปีล้มเสียแล้วหรือ เมื่อคราวข้าเป็นผักกาด ขรัวเป็นถั่วเขมรนะเป็นไรเล่า เขาพันตนแกเสียข้ายังร้องไห้เลย"

พวกผู้คุมด้วยกันเขาบอกกะดมว่า เป็นธรรมดาเนียมอายุบ่มันว่าอย่างไรละตองคล้อยตามเสมอ ๆ เพราะถ้าใครไปอวดก็ซัดคอมันละ ต่อไปมักรอนหาไม้ตีค้ายชอนซี่บับจริง ถึงคนไม่บ่าบางคนก็ลองดูเถอะ กะดมเข็ดมานักกะนัแล้ว กะดมก็เลยโถลตอบว่า "อ้อ ๆ ข้าจำได้ก็ทีเดียวแต่กอแกเอ๋ยขึ้น"

พุทโธเจ้าบ้าเข็ญใจเอ๋ย ฤทธิ์ที่ใ้เื้อยบายแกแกบ่ไปงเวียนตายเวียนเกิดอยู่ในตะกร้า ผ้งในหัวอกหัวใจเสียแล้วหนะจึงเก็บเอามากลั่ง

ยังมีคำบ่อีกคนหนึ่งกะดมช่างไม่ชอบเสียจริง ๆ ตามันขวางนากลัวจะคอยเอาชีวิตมนุษย์อย่างไรมิรู้ เห็นกะดมเขาจะทำหน้าเจื่อน ๆ ไม่สนิทกันได้เลย เขาบอกกะดมว่ามันเป็นกะลาดีเรือมาก่อนเขาพากันเรียกข้อมันว่า กบปีตันดำโพง

มันเป็นคนรูปร่างสะสวยลำสันแข็งแรง แต่ไม่สูงนักอ้วนท้วนอกชายไหล่ผึ่ง แขนละเอียดเป็นกล้า ๆ แกรงเรียวมันเหลือเหตุเหมือนงัว แต่กิริยามันเหมือนแมว

กะผมออกพิศวงยังไปถึงเป็นมาได้ไหน เพราะหาทางองอาจติดกับ
 บ้างหลายเขาเล่าให้กะผมฟังว่า มันตกเสากระโดงเรือลงมาไว้ระฟ้าแตก
 รวดแรวนจะไมรอด แต่ก้อหายไ้ก็เลยเอาสมประดีไม่ได้ วันหนึ่งกะผม
 เจอมัน เขากำลังกะผมเดินผ่านไปข้างสนามในโรง

"โฮลโฮล" อายบ่าว "ช่าอยากพบเองนักมึงนะอายเขมรไม่ใช่
 หรือหว่า ห่า ๆ "

"เออนาชาเป็นเขมร" กะผมตอบ "แกถามช่าทำไม "

"ไอโห เปลาเปลา เป็นแต่ชาติลึกลับใจวายังไงหนะเองถึงค้นมานี้
 ไค้อัก ช่าเคยเห็นหน้าเองมาครั้งหนึ่งแล้ว ครานี้ช่ากลับรู้สึกไค่นักละเฮ้
 ช่าโคพบเองวันช่ากระบวนทัพหลวง พระนครตีเมืองเขมรนะเป็นโรละหว่า"

"จั้นเทียวหรือ" กะผมว่า "ยังจั้นแนละหรือ "

"เออนา แนยังจั้นทีเคียว" มันฮึดฮัดตอบ "แต่มันมีเรื่องชอบกล
 ยังไรอยูช่าจ่าไมไค่นัก ช่าคิควาคูเหมือนช่าแทงเองตายเสียควยหอกแล้ว
 ไชหรือนี้ แต่เปลา ๆ คอกเผลอไป ช่านีกอกละเองวิ่งหนีไปพันอายช่าคิ
 ชี้ชลาด คิแต่ปลิ้นโง่งไม่รูจบบและลูกศิษย์อายช่าคิกินกบ ช่ายังไค่นือหอกไค่ตาม
 ไปเลย-ไหนตรงกอน-ออจริงละ แต่ก้อช่าจะตามทันเองกระโคกลงไปในคูน้ำ
 เน่า ช่าเอาหอกสัก ๆ เองค้ำน้ำหายไป ช่านีกวาจมน้ำตายเสียแล้ว แต่เอง
 เห็นจะมุดกรอกยุดอกหนาดึงรอดมาได้ ฮือ ๆ "

"อา ลูกละ ช่ามุดกรไป" กะผมรับรองทองแข็งอดหัวเราะไม่ได้
 "แต่ช่าเกือบจะลึ้มเสียหมกแล้ว มันมนานมาคั้งสองสามร้อยปีนะนี่"

"นั่นนะช่าเองก็ลึ้มเสียบ้างเหมือนกัน" กัปปิตันมันว่า "ช่านีกเค่า ๆ
 ไค่ว่าเคยพบแก่ที่ไหนหนหนึ่งหนะ แต่ ๆ แรกนีกไม่ออกกว่าที่ไหน ออ ๆ ลูกละ
 ลูกละ" มันพูดเท่านั้นแล้วก็เดินกาวถึบ ๆ ช่า ๆ หลีกไป เอามือไค่หลังขี้ม ๆ
 ทำที่กรุมกริมชอบกล

กัปปิตันคนนี้ชอบถือแตรที่เค็ก ๆ ชักเลนออกแอด ๆ คึดมือไปไหนไป
 ควยเสมอ ๆ ตอบขันจ้งใจอยู่หน้าห้อง มันว่าค้ำฟ้าเรือกำปั่นของมันปนุบบัน

บังคับผู้คนเอ็ดตะโรไปยังคำ

วันหนึ่งอายุกับปีตันคนนี้ทำวุ่นวายใหญ่กำลังบ้า คนอื่นเดินผ่านไป
นาห้องของมัน มันว่าเป็นกะลาสีเป่าแตรออกคำสั่งกลุ่มอยู่ บ้าเหล่านั้นมัน
ก็ยิ้มแยะ ๆ บางเม็นเหม่ออยู่ข้างไม้ประสีประสา กับปีตันเขาทุกเขาถลัก
เอว บ้าเหล่านั้นร้องเว่ยวายลมลูกกลูกกลิ้งอีกทีก็เสียงเกรียวกันขึ้น กระผม
ก็เดินเข้าไปแยงเอาแตรมาเสียจากมืออายุกับปีตัน ชูคาคโทษมันว่า ถ้าต่อไป
มันขึ้นทำอะอะตึงตังเกมะเทรทเช่นนี้อีกจะเอาเขาห้องซึ่งเสีย ไม่ให้เห็น
อะไรที่เดียว คุณามันขยับออกกั้วบางแลเสียใจเต็มทนที่เสียแตรคูชีวิตกมหนา
กัณฑ์กรอด ๆ ออกแค้นกะผมเสียเต็มประดาควย ออกโคเดินกึก ๆ กลับ
เข้าไปในห้องของมัน ไม่โต้แย้งวาทะไรสักคำเดียว

อยู่มากสองสามวัน นายโรงบ้าเขาจะนำที่โทกะผมเข้าไปเช็ดล้าง
ในโรงหลังที่กับปีตันลำโพงอยู่ การข้อนน้ำที่แท้ก็ให้เป็นผู้กำกับ บังคับให้พวก
บ้าทำเอง เมื่อเวลากะผมต้องปั่นการให้ทำเช่นนั้น กะผมออกหวาด ๆ เหลียว
หน้าแลกวาดตรวจดูไปรอบห้องเห็นกับปีตันลำโพงแม่เข้ามาขึ้นจ้องตาทำท่า
ขมิงหึ่งอยู่ข้าง ๆ กะผม คุณานิวก็ว่ามันขอดตามันทองโรกัณฑ์กรอด ๆ อยู่
แฉ่วพอเหย อาการมันคลั่งใหญ่เสียเต็มยศ กะผมรู้ตัวถอยหลังกรูด ๆ ออก
ไปทางตั้งตำรับมือมันเข้าง แต่ภอมันเห็นทากะผมเหลียวลอกแลกถอยกรูดกราด
ออกไปไม่ชอบกล มันก็เปลี่ยนอาการทันควัน มันยอตัวหมยอน ๆ ยิ้มแย้ม
ตอกะผมอย่างเรียบรอย เคารพการวะอย่างคน ๆ เราดี ๆ นี้เอง ยิ้มแยะ ๆ
พูดว่า "นางานะฉินล้มเรื่องแตร เสียแล้วนะครูชา"

การทั้งปวงเป็นไปโดยเรียบรอยอย่างนี้ มาสักสองสามวัน เวลา
กลางวันกะผมก็ไปเช็ดล้างโรงตามหน้าที่ทุกวัน ครั้นกลางคืนก็ยัดเขานั่งยาม
วังงไร บางคืนนายชุมเขาก็ให้อาปิพาทมาตีเล่นกันบ้าง กะผมเกือบจะลืม
เรื่องราวอะไรที่ได้อะไรที่ได้เป็นมาในโรงบ้าเสียหมดแล้ว เมื่อมันกลับฟื้นขึ้นให้
กะผมนี้ก็ได้เกือบเสร็จเสียแล้ว

บรรดาผู้คุมหรือคนพยาบาล ในโรงบ้าทุก ๆ คน นายโรงเขาให้ลูก
บุญใจไว้สำหรับตัว คนละลูกไซประทุโรงบ้าใดทุก ๆ ประทุ เป็นหน้าที่ของผู้คุม

ทุก ๆ คน ถ้าเดินผ่านประตูไหนไปแล้วคงให้ฉันดูแจประตูข้างหลังเสีย
ขอบังคับฉันนั้นต้องทำอะไรเสมอไม่เลือกหนทางใดเวลาไหน ไต่เตหากงจะเห็นว่า
เป็นการจำเป็นที่ต้องทำเช่นนั้นแท้ ๆ ที่เดียว

เวลาบ่ายค่ำวันศุกร์ กะผมอยากเรียกว่าวันไม่สุขหรือวันทุกข์เสียที่
เดียวดีกว่า หรือไม่ว่านั้นก็เรียกวันประหลัดเถิดจะได้ต่อสร้อยประหารไฉวันนั้น
พ่อบุญเจาข้างไม้ที่เข้ามาซ่อมแซมในโรงฆ่า เลิกงานเสียแต่วันกลับไปบ้าน
กะผมก็เดินจะไปจากโรงหลังที่ซังกกับปิตันลำโพงไปมุกตักตามข้างควันตก เป็น
ที่พวกผู้คุมกินเข้า คอยถึงเวดาร์ับประทานเข้าเย็นแล้วนี่

ประตูโรงเปิดไปทางซอกทางเดินปลายทางนั้นเป็นห้องเล็ก ๆ สำหรับ
เก็บของแลห้องนี้เลยออกไปทางเฉลียงยาว ปลายทางสุดอีกข้างหนึ่งเป็นประตู
สำหรับไปห้องกินเข้าผู้คุม ซอกทางเดินนั้นมีหน้าต่างเป็นช่องอยู่สูง สำหรับส่อง
แสงสว่างใดตลอดห้อง แลส่องข้างซอกทางเดินนั้นเป็นประตูสำหรับเข้าไปใน
ห้องต่าง ๆ คือเป็นที่ซึ่งพวกบ่าวแก่ประตูเหล่านั้นฉันดูแจหมด กะผมสังเกตุ
เห็นเมื่อขณะเดินผ่านไปทางห้องเล็ก สำหรับเก็บของ เอพวกข้างไม้เขาตั้ง
ดูใหญ่ ใส่เครื่องมือไว้นั้นเห็นจะขี้เกียจแบก จึงเลยทิ้งไว้เพื่อต้องการใช้
ทำงานพรุ่งนี้อีกหรืออะไร

เมื่อกะผมเดินก้าวทุก ๆ เข้าไปทางเฉลียงมีคอกหมูคอกวัว กะผมได้ยิน
เสียงใครหายใจฮืด ๆ เดินผีทาวดังคอบตามกะผมมาข้างหลัง แต่ทออุรุระ
นึกเสียว่าอ้อเห็นจะเป็นพวกผู้คุมคนอื่นคอก กะผมก็เดินเรื่อยไปไม่เฉลียวใจ
เลย แต่เอาเถิดเมื่อกะผมเดินไปได้สักครึ่งทาง นึกกรแวงจิวอย่างไรขึ้นมา
หันหน้ามาดู หัวใจกะผมเต้นบึก ๆ ๆ หมดสติทีเดียว

เดินสาวท้าวคล้ามืดไต่ผ่านวังริเข้ามา หน้าตาขมึงถึงกัณฑ์กร่วม ๆ
อย่างน่ากลัวเหมือนเมื่อวันแรกอ้ายกับปิตันลำโพงคนนั้นนั่นเอง มือถือขวานของ
ข้างไม้เงื่องารวกับรามสูร ตาขวางคั้งใหญ่ทีเดียวพอเจ้าประคุณ

กะผมเข้าที่อัปจนตกใจราวกะถูกฟ้าผ่า คางสั่นงัก ๆ ๆ กะผมเดินเลื้อย
ลึ้มลันดูแจประตูที่ผ่านมาแล้วมีหน้า ขำลึ้มถึงดูแจประตูนั้นไว้เสียอีกด้วย

โพราอย่างนี้และกะผมจึงไม่สามารถที่จะเปิดประตูหนักสุดเฉลี่ยขางนั้นได้
ตกเป็นลูกหนูมือโหดสุดแท้แต่แม่วาตัวนี้จะทำเล่นเถิด .

กะผมเจียนจะสลบไปเสียด้วยความตกใจ มือเท้าเปลี่ยไปหมด วิ่ง
ถลาไปมุมเฉลี่ยจนสุดกำลัง อายมากก็คอย ๆ ไตนิ่งมุงตรงเข้ามา จะเอา
ชีวิตกะผมให้ไต่หาเดี่ยวเสียมันคำรามบนอุ้ง "เฮ้ยอายเขมรกลับกลอกกูจะ
แก้โกงมึงเสียวันนี้ให้โค" กะผมไม่รู้ที่จะทำอย่างไร ทั้งมือทั้งเท้าประเณ
ตันประตูเข้าโครมใหญ่แต่ไม่ยักคเขื่อนสัณคด้วยล้นกฤษแจแนหนา ข้างอายบา
ก็รุกเข้ามาจนจะถึงตัวแล้ว แหงนขึ้นไปดูขางบนเห็นมีของลมเปนน่าตางที่ชำรุด
ขางไมเขามาหอม ลูกกรงเหล็กที่สำหรับกัน ขางไมเขาเออลงมาวางไวขาง
ล่างแลเขาเอากระโศไมไผพาดขึ้นไปทำงานยังวางแอบอยู่ กะผมไม่ฟังอิริ
คาอิธมวขกระโศไผพาดบับป็นตฤยตกายขึ้นไปสุดแรงเกิด ห้าคั้นเท้านั้นถึง
ของน่าตางยึกไวแนสองมือ ปากก็ร้องตโกนเรียคนช่วย อายบามันโลก
เทนฐชวานร่าเขามาลอยหน้าลอยตาสักครุ สะใจแกวงชวานมือพลาชวานตก
ฝั่งลงกับพื้น เห็นมันเอามืออุบอกลคุ่ม ๆ เห็นจะเบอเข้าไปข้างหรือกระไร
ประเดี้ยวสิเออ มันคว่าชวานร่ตรงเข้ามาจะเป็นกระโศตามคั้นมาข้างแล้วละ
คูเอาเถิด กะผมไตตถึงางหัวกระโศยลลค้มคิงทับตัวมันพาลกลงไปโครมใหญ่
กะผมเห็นมันไม่หวาดไม่ไหวหลังลูกขยับันจึงง่ามงามตามเข้ามาอีกแล้วละ
กำลังมันปล่าบกระโศอยู่ กะผมก็ตเบ็งเสียง ร้องเรียคนช่วยแทบคอแตก
มองไม่เห็นมีโครมา ที่ไหนล้าที่มันพาดกระโศคำ ๆ กะผมจะเอ้อมมือลงไป
ก็ไม่ถึง ปีนแผ่นขึ้นมาแล้ว คราวนี้มันจับชวานมือขวาไมแกวงไมไกวละกะผม
ใจหายวาบ หมคปญญาจนตรอกแท้แล้ว เขี่ยมหน้ามองออกไปข้างนอก กะผมเห็น
นอกน่าตางมีลายบัวปูนไปตลอดหลังตึก กวางสักเจ็ดแปดนิ้วไตอยู่ ทรงเออ
ถ้าเราไตบัวออกนอกน่าตางไปโค ที่ไหนอายบาจะกลาตามออกไปถึงออกไปก็ตง
ตก แลถ้าเราตายไปถึงมุมตีกดานโนนโค ก็เป็นห้องพวกผู้คุมเห็นจะรอดตาย
กะผมรู้แนว่าผู้คุมเขาตักเปลี่ยนกันรักษาห้อง ไม่เคยขาดคงจะช่วยรับกะผมเข้า
ไปในห้องโค อายเรานี้ก็จะไม่ตาย มีช่องอยู่ก็อย่างเดี่ยวเท่านั้นแต่คนอื่นไม่มี
แล้ว เปนตายไปตายเอาดาบหน้าเถิดหนาเรา

กะผมเหลียวมาดูข้างหลัง กำลังคอย ๆ รุ่งงามแข่งขานขึ้นเป็นน้ำค้าง ไตมีวอกไปเอาเด็กซี เห็นหัวเห็นมืออายกับบิตันบ้า มันโผล่ขึ้นมาได้ถึงบนน้ำ คางแลวมี่โซลา อูตรีโตตามกะผมออกมาอีกเสียงมันครางกระโธกนากลัวแท้ ๆ กะผมตัวสั้น กลัวตกก็กลัวกลัวยากก็กลัวสองกลัวสามกลัว นึกเตกว่านี่เป็นฝัน ไปเสียก็จะคืนหนา สียเห็นจะไม่รอดเสียแล้วเรา ทางที่กะผมยังจะต้องโตไป ก็ไกลมีโซเลนเสียวกนกกริว ๆ อายบิวุ่นหรือก็แคบที่ปูนแตกบางก็มีเหยียบเข้า ปูนร่วงละใจหายวูบ ๆ ข้างอายบาก็ไกลเข้ามาทุกที กะผมรู้สำนักตัวว่านี่กูขึ้น แลลงไปข้างกลางละใจหวิว ๆ มีอ้อนตื่นอ้อนคงตกตายเพราะมันสูงไม่หยอก ดีว่าโคคอกกระมังอายข้างล่างหรือก็ปูศิลาคอกอหักกัน กอดี้กะผมเหลียวหน้า กลับไปคู่อายบาก็ตามมาอีก จริงมันเค็ดจริงโตออกเรียะ ๆ ไม่ชยคขยันคลอง แคลวกวอายเรามาก

กะผมออกใจเสียนึกว่าจบเรากรานับ ร้องเอ็ดตโรตายแล้วตาย แล้วไว้ย ขณะนั้นภมมีแสงไฟส่องวามออกมาทางช่องหน้าต่างห้องมุมตึกเห็นแสงไฟ กลอกไปกลอกมา รอยคนจะรูกันแล้ว กะผมคอยมีน้ำใจออกใจขวัญมาอยู่กะตัว บ้าง ทันใดนั้นกะผมไต่ยืนเสียงร้องเอะอะกันข้างล่าง รู้สึกแน่วว่ามีคนเขาเห็น เขามาช่วยแล้ว เออที่เขาจะทำอย่างไรอายเรามาบร่อแรออยู่อย่างนี้ จะเอา เป็นรอกปากเหยี่ยวปากกาแท้ก็ยังไม่ได้ ขณะนั้นกลุ่มกันอีกทีก็โผล่หน้าต่างห้อง มุมก็เปิดดวงออกไป เห็นคนโผล่ออกมาขึ้นจึงง่าคอยเตรียม กอด้อมมือถึง ละจะช่วยจุดกะผมเข้าไปข้างในแต่กะผมเสียใจซา ๆ ไปทั้งตัว นึกแน่เสียวว่า มันคงเอาขวานผ่าสมองกะผมเสียก่อนถึงมุนน้ำตาง เป็นแน่แล้วควยวายอายกับบิตัน บ้า มันไกลกะผมเข้ามาเสียวจามะหรือจอออยู่แล้ว กะผมไต่ยืนอายบามันกัคพัน กรอด ๆ บนในคอฮือ ๆ อายเขมรฎจะเอาเล็คมึงล้างตีนมั่งให้โคอายทรยศ ฮือ ๆ บนพลาทางทำปากกับ ๆ คินกัคตายตบตามกระชั้นเข้ามาทุกที กะผมไม่กล้า เหลียวหน้ามองไปคูได้ ใจวับ ๆ หว่า ๆ ไทน ๆ เป็นตายก็โตไปติดกว่าคูก็ไม่มี ประโยชน์ กะผมคเม้นคมีกเนื้อตัวสั้นริก ๆ ริมตะกายจะไต่ถึงมุนน้ำตางเร็ว ๆ อย่างเดียว ควยยังจวนเจียนอยู่อีกสักสองศอกเท่านั้นเอง ทันใดนั้นไต่ยืนเสียง ร้องตะโกนบอกกะผมมาแต่ข้างล่างว่าแล้ว ๆ ที่จะทำอะไรเครื่องช่วยชีวิตกะผม

สำเร็จแล้ว แต่กะผมก็ยังตาพร่าไม่แลเห็นอะไรกะผมโคยั้นเสียงอีก คราวนี้
ร้องเอ็ดอยู่ข้างบนมีสระกะผม ตรงกับที่กะผมยืนอยู่ที่เดียว เสียงตึกตักผลัวะ
ผละอะไรโยนลงมาจากหลังคาคึกฟาดตองแกลงอยู่ตรงหน้ากะผม

"เร็ว เร็ว เร็ว ๆ" เสียงอีกตึกเอะอะทั้งข้างล่างข้างบน "มีช่อง
รอดตายได้ทางเดียวเท่านั้น-เร็ว ๆ-เร็ว ๆ" กะผมฟังคำเหนี่ยกเสียงที่มา
จากบนหลังคาไถ่ถนัด แต่ไม่แลเห็นตัวคนพูด กะผมก็คลำมือข้างหนึ่งผละท่อง
น้ำที่ปิด ใต้ผาผนังเอ๋อมไปจับเชือกลงใจไม่แน่ว่าจะหาอย่างไรดี มือหนึ่ง
คลำผาไต่ อีกมือหนึ่งเหนี่ยวเชือกติดตัวไปด้วย เข้าใจว่าเขาให้ยืม "ตายแล้ว
เสร็จเดี๋ยวนี้เอง" อีกสักสองเดี๋ยวกจะถึงนาต่าง อะไรเอะอะกันใหญ่กะผม
โคยั้นพวกข้างล่าง ร้องอุยฮายเวววายพิลึก "กระโดด กระโดด เบน เบน
จับเชือก รุกลงมา-เอาชีวิตรอดเร็ว ๆ" กะผมเห็นแต่หัวเชือกที่เหนียวไว้
แกว่งโตนงเตงอยู่ข้างตัว มีคนมาไปรอบคาน กะผมงันตกใจสิ้นสมประชาติไป
สักครู่ ภาวโคยัดก็ยวาทโดยไปรวมกอดเอาเส้นเชือกไว้แน่น พุ่มตัวกะผมโชน
ออกไปยังไม่ถึงที่ตายแท้ ๆ เที่ยวกะผม หากว่าเชือกอยู่กะมือ กะผมโคยั้นกับ
ปีนพันผาผนังดังหวีด ๆ หัว กะผมหมกคึกก็รูดกรูด ๆ ลงมาไม่คิดชีวิต กระซำก
เอาเนื้อหนังที่มีเหลือติดเชือกเลือกโซมไปไม่ยั้งรู้สึก ขาก็กอดเชือกมั่งชวนเอา
ถลอกปอกเปิกไปก็ไม้อินางกะแซงกะซา ข้างอำมาพันนิศ เห็นกะผมไต่เชือก
รูดลงมาก็โกรธเลยหันเชือกส่ง พันกระจกนาต่างแถมทางโง่งโครมครามอีกตึก
รวงกราวพฐพธา รวากะคาวตก เชือกแรกก็ขาดพันละวันพันละเกลลงมา แต่
เคชะบุญ กะผมตกผลุดลงมาทางดินไม่ถึงคอกกะผมรู้สึกวาทกลงมาชบอยู่
เท่านั้น ต่อไปไม่มีสมประชาติ เป็นนานจึงรู้สึกวาทนรอดตายพวกที่เขาเวทนา
เขาก็พากันช่วยหามกะผมมาช่วยพยาบาลรักษาพยาบาลกะผมเลยเป็นไข้จน
เจ็บแบบอยู่เจ็ดวันกว่า หลวาคุดงชั่วขณะที่เฝอเพราะถูกตบใจเสียถึงขนาด เมื่อ
กะผมคอยฟื้นเป็นมนุษย์โคยมีอทวาทยังสันรัก ๆ รัว ๆ ไปอีก อีกเป็นหลายเดือน
จึงหายสนิทเป็นปรกติคนได้

เดี๋ยวนี้กะผมต้องทิ้งทำการ ในโรงพยาบาลบ้าเพื่อวสมเข้าวังปีพาด
เดี๋ยวยังงานหากินเขาตามมีตามได้ ให้เงินเดือนสักเดือนละห้าชั่งก็ไม่รับ

รับประทานละพ้อเจ้าประคุณ เข็ดจนตายแล้วเกิดใหม่ ที่แท่นก็เพราะความ
ประมาทของกะผมเดินเลอเลบ ๆ ไป จนเป็นเหตุใหญ่โตไ้ แตบจะถึงชีวิต
ไปเสียอีก พังละจำไว้หนะขอรับโตทาวอย่าประมาทเลยพ้อเจ้าประคุณ

ทาบออกสอดตาเห็น

เจริญพรก็เปนสุขอยู่ เจริญพรก็มีภาระบ้างเล็กน้อย, หมายจะทิ้ง
บารมีเจ้าคุณ, เจริญพร, อะแสม, นะเรือแหวกสี่แจวว่างหรือไม เจริญพร
นะอากาศมาภาพจะขึ้นไปเยี่ยมโยมที่กบเจา อยากจะขอรับประทานยิ้มไปสักทียว
คี่ที่เคียวเจริญพร

ไม่เกบไปเลยเจริญพร อ้อ ทางแม่น่านอยกายจนะบุรีนะหรือเจริญพร
อ้อ ๆ เมืองไทรโยคจริงเจริญพร อากาศมาภาพไคบินเจ้าคุณสุดคุณทานเลววาสนุนัก
แม่มุขยั้งนั้นเทียวหรือเจริญพร อ้อ-อ้อ แดงพืดเค็มแม่น้ำ อออีกฉันอยู่บางเจริญพร
เขาทำขนมเบ็องจิมน้ำปลาก็คี่เจริญพร มีรส แก้วที่เค็ก ๆ เอาชนนกเสียบทำ
นกแกวเลนนะหรือเจริญพร ก็ชอบฉันเจริญพร, แขง ๆ มันคี่ แม้แดงพืดสุด
ลูกหูถูกตา เค็มแม่น้ำแม่ทาที่เคียวหนะเจริญพร เห็นจะตั้งหมั้นตั้งแสน แตรับ
ประทานโทมอากาศมาภาพยังสงไสยอยู่หนอย นะกั๊งทาคำที่เจ้าคุณว่ากุมขุม แดง
พืดเค็มแม่น้ำแม่ทา เชือสีเจริญพร, เจ้าคุณว่าแล้วเป็นไรอากาศมาภาพจะไม่เชื่อ
วาวากุงนะกุเหมือนเฒาแล้วถึงแดงคอกกระมังเจริญพร เปน ๆ นะไมแดงออก
เจริญพร, คำ ฮะ ๆ, เจ้าคุณขวางว่าไค, อากาศมาภาพเบนสงฆ์ จะงมกุง
มาเฒาฉันเองยังไคเจริญพร ก็เคยเห็นแต่เมื่อยังไม่ได้อุประสมบพบางนะซี,
เจริญพร - อ้อ-อ้อ ถ้ายั้งนี้ดุงทางแควนอยเห็นจะแดง อากาศมาภาพไม
เกบไป ถูกละเจริญพร, ขอโทษะโทมอากาศมาภาพเสียบเดอะ เรือนะพุงนี้
เพลแล้วอากาศมาภาพจะใหญ่สกกกับเด็ก ๆ สิบยมาดอยหนะเจริญพร อ้าวยังไค
ถึงยังงนี้อีกลา อยู่จริงเจ้าคุณโกรธอากาศมาภาพไมไคคึกเลยว้าเจ้าคุณหลอก
ลวง, ขอโทษเสียบครั้งเด็คเจริญพร นับประสาไมทราบอยากทราบก็ซัก
เพลแล้วหนะเจริญพรอากาศมาภาพจะมาควย คี่ที่เคียวเจริญพร

ไม่ทราบเลยเจริญพร อ้อ อ้อ ประเทศยุโรปมีหลายนครนี้
 เจริญพร, ที่เจ้าคุณว่ายุ่งกันใหญ่เนะเมืองไหนละเจริญพร อ้อที่กรุงปารีส,
 วนวายอะไรกันนะเจริญพร อ้อ เมืองตุลองไม่ใช่หรือเจริญพร, เมืองท่า
 ของฝรั่งเศส, ปารีสนะเมืองหลวงของเขา อยู่ห่างทะเลเขาไปต่างหาก
 นั้นนะซีเจริญพร, เมืองตุลองต่างหากที่เรือรบเมืองรูเซียนา คุณเหมือน
 มาเป็นไมตรีกันสำหรับลูกค้าอื่น ๆ ไม่ใช่หรือเจริญพร คุณเหมือนไม่ใช่มารบ
 กันตั้งตั้ง เหมือนที่เจ้าคุณว่านั่นนี่นะ ไม่ใช่คอกหรืออกเจริญพร เป็นการ
 สนทนากันต่างหากเชอซีเจริญพร อ้อ ถึงกะจะรบกัน อังกฤษต้องยกทัพ
 มาช่วยค่ายหรือ เจริญพร อ้อ แต่คุณเหมือนว่าทัพเรือคอกหนาเจริญพรที่
 อังกฤษเขายกมา, ยกมาอยู่ที่เมืองอิตะลัแข็งแถมคู่ขึ้นกัน, ไม่ใช่เป็นการช่วย
 ฝรั่งเศสรบกันกะรูเซีย ไม่ใช่คอกหรือเจริญพร, ยิ่งใจเจ้าคุณว่าตรงกันข้าม
 กับที่อาตมาภาพทราบ อ้อ อ้อ อ้อ ยิ่งใจอยู่คอกกระมังเจริญพร สงสัย
 อไรกันหนึ่เจริญพร, อาตมาภาพเชอซี ถ้ายังงั้นเห็นทีหลังที่อาตมาภาพ
 ทราบเมื่อเดือนก่อนนี้เจริญพร อ้ออาตมาภาพทราบจากหนังสือพิมพ์ฝรั่ง ชื่อ
 สะยามะออบเสิบเวอเจริญพร, อ้อ แม ๆ อ้อ เห็นจะเป็นชาวซาจริงของ
 เจ้าคุณว่า อ้อ เจ้าคุณทราบทางทะเลแลบแกบก็เห็นจะแน, อ้อ อาตมาภาพ
 เป็นพระเป็นเณรอยู่วัด ๆ ๆ สูเจ้าคุณไม่ได้สนทนาวิสาสะกะอายุฝรั่งมังค
 อาตมาภาพหนังสือพิมพ์ภาษาไทย เด็กพิจารณามาให้ฉบับละสองของคอกเจริญพร
 ทุดอไรเจริญพร, อาตมาภาพจะไปเยี่ยมเรือย้อมแพอ้ายมิจนาทิจูรัมน์ท่าไมหรุณี,
 พังบาระมีที่เจ้าคุณนี้แหละ อ้อ อ้อ อุแหม

ไม่ทราบเจริญพร อยู่จริงเมื่อไหร่อีกเล่า อ๊ะ ยังงั้นเทียวหรือ
 เจริญพร อาตมาภาพนะไม่ทุกชคอก, รูปร่างอนิจจัง, อาตมาภาพก็ศึกษาทาง
 พระวิปัสสนาธุทางในอยูบ่าง ลวงโคหลายห้องแล้ว ตายหนักก็ตายนะซีเจริญพร,
 ตายพร้อมกันทั้งพิภพเมื่อไหร่ใครจะได้ตายเช่นนี้มัง อ้อ แมเจ้าโหวย แม อ้อ
 คาวทางนะหรือเจริญพร, จะมาโคนโลก แม ไหนว่าโคนแล้วอะยังงี้ละ
 เจริญพร นักปราชญ์ฝรั่งเขาวานะมี อ้อ ฮ้าย ไม่แตกคอกโลกเราคนก็ไม่ตาย
 เจริญพร อ๊ะ ถ้ามั่นแข็งคอแข เหมือนโหลสองลูกกระทบกันเป้งเต็มแรงแข

ละ คงต้องแตกยับไปด้วยกันทั้งคู่จริง แต่ข้างหนึ่งอ่อนชนะเจริญพร เขาว่า
 ข้างดาวหางอ่อน, ข้างลูกพิภพเรานั้นแข็งแรง อ่อนกว่าพร่าวท้าวเจริญพร
 ตามพร่าวท้าวกับไพศาคเขาหากันเต็มฤทธิละ ไทกลิ้งไม่ทันต้องแตกใบเดียว
 แนละ สะ ๆ ๆ ๆ ก็ดาวหางอ่อนนักเที่ยวชนะเจริญพร ที่จริงอย่างไรอาตมา
 ภาพก็ไม่ทราบแน่.....อ่อนกว่าล้าลึกอีกเจริญพร เขา.....โลก
 แล้วชนะเจริญพร อ้าว, ดาวหางเป็นกอนควันบาง ๆ โคนโลกก็ไม่มีอันตราย
 ไม่มีใครรู้สึกเข้าไปเสียอีก, ต่อสิ่งเกิดจึงจะรู้ อาตมาภาพโคจรมาจากคุณ
 หลวงบานกลางเจริญพร, ทานเล่าให้ฟัง ทานเล่าว่าทานโคจรอันหนึ่งชื่อฝรั่ง
 วีวีว ออบพะวีวีวอะไรนั้นแหละ อาตมาภาพก็จำชื่อจำเสียงไม่ใคร่จะได้
 เจริญพร ก็จะไปทราบหรือเจริญพร, อาตมาภาพทราบเท่านั้นแหละเป็นปุณฺณ
 นี้เจริญพรเหมือนคนตาบอด อะอะไรเจ้าคุณว่าอาตมาภาพตาบอดสอดตาเห็น,
 อโภยะโทษเถอะเจริญพรไม่โลกก็โคนะแหละ, อาตมาภาพนั้นก็ยังไม่
 ไม่ แล้วแต่เจ้าคุณจะไปรด เรือของเจ้าคุณ ๆ ไม่ให้ยืมแล้ว อาตมาภาพ
 ก็ไม่รับประทาน ก็เรือของเจ้าคุณนะที่อาตมาภาพไป...หรือ อาตมาภาพ
 เสียใจอยู่นอยเสีย..... ควรจะคอยความใด ต่อความยาวสาว
 ความบ่คุดขึ้นเลย ถูกละเจริญพร, ตาบอดสอดตาเห็น, แต่อาตมาภาพหนี
 ก็ยังยื่นความเห็นอยู่ว่า ว่าว่าไม่โลกก็โคนะแหละเจริญพร. ยั้งนั้นอาตมาภาพ
 เจริญพรลา ไม่เป็นไรเจริญพรถึงเรือไม่ได้ก็ไม่เป็นไร อาตมาภาพลา
 อ้อวันนี้ละถูกกับคำโคลงท่านว่า :

สิ่งใดเกินกิจเจ้า	จำเป็น
ตาบอดสอดตาเห็น	เสียกรู
ตาเคาตอเคนประเคน	แคนอวด ฉลาดเฮย
เบนโทษแก่ตัวคู่	เสี่ยงมได้ โฉนมี

ความโกรธของหญิงมาย

คิดถึงความหลังทีไรแล้ว ๆ มาขึ้นครั้งไร กระฉกหรือหัวอกเต้นคึก ๆ
 ราวกะตีปลาฮือ ฮือ ฮือ ข้างแสนลำบากเสียจริง ๆ พุทโธเอ๋ยเกือบจึกกะแหล่น
 เอาตัวไม่รอด มาโคสศิริรู้สึกอายูเขาเรือน ๓๐ เสียแล้วน้ชอรัย ถึงจะหันกลับ
 หาการงานท่าตั้งตนไปใหม่ก็ไม่เหมือนเมื่อยังหนุ่ม ๆ จะทำอะไรก็คงเนียบ ๆ นาน ๆ
 ไม่ว่องไวเสียแล้วชอรัย ถึงกระนั้นเมื่อเล็ก ๆ คุณพ่อหรือท่านก็เขี้ยวเข็ญกระฉก
 เสียจริง ๆ ไม่ให้หยุดไม่ให้หยอนไคเสีย อายุงจะให้ได้ก็เหมือนกับเขาบ้าง ให้
 เรียนแคววิชาอย่างเดี้ยวเท่านั้นงานการอะไรท่านก็ไม่ให้กระฉกทำ ถ้าว่าตามจริง
 แล้วดูเหมือนท่านรักกระฉกมากกว่าบุตรอื่น ๆ หลายส่วน บ้านกระฉกอยู่ถึงสี่กุก
 แขวงกรุงเก่า ท่านเข้ามาฝากไว้กับคุณลุงที่บ้านคลองบางกอกน้อย คุณลุงเลา
 ท่านก็มีความรักกระฉกมากเหมือนกัน เพราะท่านเห็นกระฉกฉลาดเฉลียวพูดจา
 เนียบแหลมมาก กระฉกจะต้องการอะไรท่านไม่ได้ชักขวางเลย น้แลชอรัย
 เปนทางที่ฉกจะคิดหาความสุขที่สุด เพราะความกำเริบเอิบอ้อมใจของฉก ถึงเวลา
 เรียนเข้ามาเรียนหนังสือในวัง เลิกเรียนแล้วไม่ได้ตรงไปบ้านเลยสักวันก็ว่าได้
 มีแต่แหวะบ้านเพื่อนโน้นบ้างนี่บ้างระตลอดไปกว่าจะถึงบ้านก็เกือบยามเลย แสนสบาย
 น้ชอรัยฉกนั่งหัวเรืออ้ายบาวก็พ่ายไปเกิดชิ ท้าว่ามาอย่างนี้จนอายุฉกย่างเข้า ๒๐
 ปี ฉกก็หยุดไม่ได้เรียนต่อไป เพราะฉกเห็นว่าวิชาหนังสือแล้ววิชาเลขก็พอรู้พอทำ
 ไคบ้างแล้ว ถึงโดยจะคิดเขาโลประโยค ๑ ประโยค ๒ ก็คงจะได้กับเขาบ้าง
 แต่คิดเกรงที่ฉกไม่คุ้นเคย เห็นเจ้านายหรือคนผู้ประชุมกันมากออกน้ก็ประหม่าใจ
 ฮี ฮี ฮี พวกพองไม่มีเขาไปโลอย่างไรหนะ ไปวางหน้าเหลอออยู่คนเดี้ยวหนะชิ
 ความตื่นของฉกทำให้คิดเห็นไปต่าง ๆ จึงไม่กล้าเขาไปโล แล้วต่อมาคิดจะทำ
 มาหากินหาเงินหาทองบ้างก็ออกว่าคานคิดรวน ๆ เร ๆ เห็นว่าการรู้วิชาหนังสือ
 จะรับจ้างเปนเสมียนก็อย่างนั้นแหละ ไคมาเคื่อนละ ๒๐ บาท ๓๐ บาท ก็ไม่คอย
 จะพอไชสอย จะหันเลนขางการรับจ้างอย่างอื่นก็เอาอีกหละ กว่าจะไคคางจาง
 ก็เต็มทนต้องออกแรงเห็นคเห็น้อยมาก เรื่องหากินโดยวิชาที่รู้มาทุกสิ่งทุกอย่าง
 ต้องอาไศรยความเพียรเป็นที่ตั้ง คอยหากคอยทำไปทีละเล็กทีละน้อยตามควรจึง

จะพอเลี้ยงชีวิตตลอดไปได้เป็นธรรมดาที่จริงอยู่ แต่เวลานี้กระผมหรือก็ไม่สู้
 คับแค้นแท้ทีเดียวนัก เพราะคุณลุงท่านมีความรักแรงแข็งชอบอยู่เหมือนพ่อแม่
 ไต่ขอว่ามีความสุขสบายอยู่แล้ว แล้วกระผมก็เห็นว่าธรรมดาถูกผู้ชายนี้ชอบรับ
 ความสุขสบายอีกอย่าง ๑ ควรต้องมีหมัดควยกันทุกตัวคนเป็นเบื่องคน คือมีแม่
 เรือนที่ตัวเอง จริง ๆ อย่างนั้นไม่ใช่หรือชอบรับ ก็นี้แหละกระผมเป็นคนค่อนข้าง
 อยุ่ข้างอึดคักสักหน่อย แม่เรือนที่เขาคิด ๆ มีเงินมีทอง ก็ต้องหาได้ยากอยู่เอง
 จะไต่ที่เสมอน้ำเสมอเนื้อหรือต่ำกว่า ต้องการอะไรจะมีที่ครั้งทีหาเอาที่คืนั้น
 แหละ จึงจะสมเป็นลูกผู้ชายชอบหาชอบทางก็คงไต่อย่างนี้ก็อย่างหมายเหมือนกัน
 แต่กระผมเห็นว่าหาแม่เรือนที่ไต่ต้องเรียนวิชาอีกอย่าง ๑ ไว้สำหรับกันจึงจะ
 เป็นที่หวังใจได้ (ไม่ใช่วิชาเที่ยววิ่งกรังเป็นนักแสดงเจ้าชู้ดอกหนาชอบรับ) วิชา
 คือความคุ้นเคยรุตาททางชั้นเชิงธรรมดาของผู้หญิงเท่านั้นเอง เป็นประเพณีของ
 ธรรมดาโลก กระผมคิดไต่ฉันไต่แล้วก็เที่ยวแสวงหาไป ๆ ปะเหมาะเข้าแห่ง ๑
 ที่ส่วนข้างน้ำฝั่งเราเองมีบ้านอยู่บ้าน ๑ กระผมเห็นชอบกล ผู้ประจบประแจง
 อายขาวในบ้านนั้นไวพอชอบพอคุ้นเคยกันแล้วผมถามว่า เพื่อนเอ๋ย เองอยู่กับ
 นายท่านยังมีความสุขสบายอยู่หรือเพื่อน มันตอบว่า นี่เพื่อนดอกหนาจึงเล่าให้
 ฟัง เรื่องเป็นว่าท่านนี้เพื่อนเอ๋ยจะมีความสุขสบายก็ให้นายท่านเมตตาไม่ใช่การ
 หนัก หรือท่านเอ็นดูไม่ใช่สอยการเลย อย่างเช่นกับเราเดี๋ยวนี้ถึงอายุเพื่อนว่า
 ๆ ก็คอยมีความสุขสบายขึ้นมาก เพราะมีนายคนเดียวเพื่อนเอ๋ยเรื่องราวในบ้านนี้
 อยู่ข้างจะยี่ดยาวขึ้นมากละเพื่อน จะเล่าให้ฟังแต่สั้น ๆ เดิมนะเมื่อคุณพ่อคุณแม่
 ของนายเดี๋ยวนี้มีเหยาเรือนเสร็จแล้วอยูมาไต่หน่อยในปีนั้น คุณพ่อคุณแม่แก่ก็ตาย
 ติด ๆ กันไป แคพอปลงศพปลงเมรุแล้วไต่หน่อย ตัวของนายเดี๋ยวนี้มาตายลง
 อีกคนหนึ่ง เป็นเวรกรรมของนายแก่แท้ ๆ แหละเพื่อนเอ๋ย เดี่ยวนี้ศพก็ยังไม่
 บนหนองนี้แะเพื่อน นับตั้งแต่วันตายจนวันนี้ย่างเข้า ๖ ปีแล้ว ไม่เห็นแก่คิดอ่าน
 ที่จะเผาจึง ถึงเวลาถึงก็มากินที่ข้างศพ ถึงเวลานอนก็มานอนที่ข้างศพ ถึงเวลา
 เข้าครั้ง ๑ เย็นครั้ง ๑ ก็มาร้องไห้อยู่ที่ข้างศพไต่ทุก ๆ วัน อารามที่แกยังรัก
 คุณพ่อของแกแหละเพื่อนเอ๋ย ใครมาสู่ขอหรือมาเกี้ยวพานก็ไม่เห็นสำเร็จ สมความ

ปรารถนาไปไต่สักคนเลยเพื่อนจะเอาข้างมีเงินที่ ๑ ในบางนี้ จะเอาข้างสวย
ก็แสนที่จะงาม ๆ ทั้งก็วิยามารยาทรทุกสิ่ง บัญญาก็แสนที่จะเฉลียวฉลาดแปน
ยอดหญิง สมเป็นลูกผู้ชายจริง ๆ หละเพื่อนเอ๋ย ฮือ ฮือ ฮือ ขอบกล ๆ แล้วกระผม
ก็ตั้งแตงตัวป้อทำที่สาวรายเวียนไปเวียนมาที่พานนั้นออกทุนรอนหยอดอายยาว
ของหลอน จนมันสนิทสนมรักใคร่นับถือกระผมว่าเป็นนาย แต่ผมครองหาของ
หาทางที่จะคิดให้ไต่ยอกที่รัก หรือสุดที่ปลื้มใจของผมอยู่เป็นนาน เพราะเคิมก็
รู้อายุอยู่แล้วแลมาเห็นหลอนตั้งปิ้งวางท่าขริบอยู่เฉย ๆ ไม่แยมเม็ดพรายบอกอาการ
ว่าเป็นคนหลุกหลิกสมกับคำที่เขาเล่าถาฉนั้น กระผมจะเข้าทำไหนดก็เห็นเป็นยากไป
หมก ทั้งนั้นขอรับ แม่แต่กระผมครอง ๆ หาอุบายที่จะคิดให้ไต่แม่รูปสวยและ
ขอรับเป็นหลายวัน

วันหนึ่งเป็นหนที่ผมจะไต่อุบายอันวิเศษและขอรับ พอนาฬิกาตี ๑๐
หง่าง ๆ รวากะไครมาปลุกผมตกใจตื่นเลยนอนไม่หลับ ก็เลยคิดถึงสมบัตินี้เรื่อง
นี้ คิด ๆ ไปใจก็ยิ่งโปร่งแลเห็นตลอดไต่อุบายอันวิเศษในขณะนั้นอย่าง ๑ ชื่อ
"หนามขอกเอาหนามบ่ง" พอรุ่งเช้ากระผมก็เที่ยวไปหาสิ่งสำคัญที่จะใช้ในอุบาย
นั้นไต่ครมแล้ว คราวนี้แหละขอรับ กระผมแกลงไกลไปเสียนานหลายเดือนที่เคียว
พอกำลังวันหนึ่งผมของกริบ ๆ เข้าไปหาอำยบ่าวคนนั้นที่ริมประตูบ้านของแม่รูปสวย
แล้ว ผมกล่าวเป็นอุบายว่า เจาเอ๋ยข้าหายไต่พานไม่ได้มาหาเองครั้งนี้เพราะมี
เคราะห์กรรมอย่างร้ายแรงที่สุดเกิดขึ้นอย่าง ๑ เป็นที่สลคใจรวากะไครมาเคิด
เอาดวงชีวิตของข้าไปเที่ยว มีแต่ทุกข์แตรอนอย่างเคียวเกือบไม่ได้มาเห็นหน้า
เองซ้ำเสียแล้ว กำลังผมพูดอยู่ยังไม่ทันสิ้นเรื่อง ไต่บินเสียงเกือกแปะ ๆ เหลียว
หลังไปไต่ที่ไหนละ แม่รูปสวยหลอนเดินมากับบ่าวเค็ก ๆ สองสามคนตรงรี่มายังที่ผม
นั่ง คุณเหมือนหลอนอยากจะรูเรื่องที่ผมกำลังป้ออายบ่าวคนนั้นอยู่ ผมจวนตัวหลบ
ไม่ทันก็เลยหนึ่งอยู่ที่นั่น ผมหรือแต่พอเห็นหลอนเข้าแล้วก็ใจหายใจขั่วไปทีเคียว
อารามตกคดสิ่งเกือบขวัญหนีคือเอ๋ยขอรับ เพราะรูปของหลอนช่างงามเกินกว่า
ที่ผมไต่เห็น แลเกิดความปลื้มใจเกินกว่าที่ผมเคยปลื้มมาแล้ว พอหลอนมาถึงไม่ทัน
นั่งก็ถามว่านั่นใคร ไครหา อำยมีบ่าวเรียนว่านายเชยขอรับ ท่านเป็นคนรูจัก

คุณเคยกับนายเก่าของผมไปมาอยู่ที่เรือนกระดมมอย ๆ เวลานั้นนายเซมมีทุกขร้อน
มากก็มาสนทนากันเล่นกับกระดม แต่พออายุมีมันพูดอย่างนั้นแล้ว ดูเหมือนแมรูป
สวยหลอนจะมีจิตรศิกกรณากระดมเหมือนกัน เหลียวมามองดูหน้ากระดมแล้วก็ถาม
ถึงเหตุผลศุขทุกขต่าง ๆ ปานประหนึ่งว่าเป็นคนคุ้นเคยรู้จักกันมานานแล้วฉนั้น วันนี้
แหละขอรับ เป็นวันที่หนึ่งที่ผมจะโคกลาววิงวอนแมรูปสวยโดยอุบายอันมีอาการที่ควร
จะพิศวงยิ่งนักต่อไปดังนี้

ผมว่า ฉันท่อนายเซมเป็นคนเกิดบ้านป่าเมืองคอนชนบชรรมนิยมอะไรไม่
ใครจะทรบทรบ ขอนายโคโหะโกลยแกฉนั้นด้วยเถิดคนจะ ความทุกขของฉนั้นเป็น
ขอความไม่ควรที่จะให้นายทรบ แต่นายมีกะใจถามมาแล้ว ครั้นฉนั้นจะไม่บอกเล่า
ไปตามการก็ไม่ควร คือฉนั้นมีภรรยาอยู่คนหนึ่งมีคามาารคาคกแต่งให้โคอยู่กินด้วยกัน
มาประมาณ ๕ ปีเศษ จะทำฉิดพองหมองปากกันสักครั้งก็ไม่มีเลย ฉนั้นจะทำงานการ
อะไรครั้งไร ก็สุดที่จะปรองคองเห็นดีเห็นงามตามกันทุกครั้ง โจเซาข้างผูกพันหมาย
พิงฉนั้นเสียจริง ๆ หมายปากชีวิตแกฉนั้นเสียจริง ๆ หมายฉนั้นเป็นเหมือนหนึ่งพ่อแม่ของ
เขาจริง ๆ เขาไม่หมายใครว่าจะเป็นที่ร่วมศุขร่วมทุกขของเขาโคเหมือนฉนั้นจริง ๆ
นี่แหละเป็นเครื่องเตือนใจให้ฉนั้นแสนที่จะรัก แสนที่จะเอนดู พุคขึ้นแล้วอะไรมันมา
คั้นอยู่ที่หน้าอก อึด อึด อึด อึด ฉนั้นขึ้นไปเยี่ยมบ้านครั้งนี่ ก็โคได้รับความเศร้าโศก
ที่สุด เพราะเมียรักของฉนั้นคนทีวานี้มาพะเอนล้มตายจากไปทั้งกำลังรัก ๆ แลทั้งแสน
ที่จะเสียกายและทั้งแสนที่จะสงสาน และทั้งแสนที่จะต้องรับความโศกเพราะเมียคน
นี้ ครั้นตายไปแล้วความรักความอาไโดยยังไม่สิ้นคองทำให้สมรักสมอาไโดย สมใจที่ฉนั้น
ยังมีความรักอยู่ ครั้นฉนั้นเผาศพเขาเสร็จแล้ว ก็ต้องเก็บเอาสิ่งสำคัญภายในตัวของ
เขามาไว้อย่าง ๑ เพื่อเป็นเครื่องรดกถึงผู้เพื่อนรัก (ไม่ใช่อย่างเช่นที่เผาศพคนตาย
แล้วไปเก็บกระดูกมาบูชาไว้คอกหนา) สิ่งทีฉนั้นเก็บมาไว้นี้เห็นเข้าแล้วก็พอนึกถึงได้
ว่า คล้ายคลึงเหมือนรูปเขาเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ตรงกับคำภาษาอังกฤษเรียกว่า "สกะ"
(skull) " เห็นคำตาฉนั้นอยู่อย่างนี้เสมอ ก็ทำให้ฉนั้นหักใจหักอาไโดยทิ้ง สกฉนั้น
ไม่ได้เลยแหละจะ นี่แหละความทุกขของฉนั้นที่สุดเพราะเรื่องนี้ จนไม่ให้ฉนั้นคิดต่อไป
ว่าให้ทิ้งสกะเสียเถิดนายเซมเอ๋ย หักใจหักอาไโดยทิ้งเสียเถิดสกะเป็นของไม่มีจิต

ใจแล้วหาเอาใหม่ให้ดีกว่า สกัลเกิดนายเซยเอย สกัลเป็นของไม่ทำให้ความรัก
 ความอาลัยในรูปเดิมของสกัลให้คืนมาได้คอกนายเซยเอย จะมาหลงรักหลงอาลัย
 อยู่ทำไมเปล่า ๆ ละนายเซย ฉันทันไม่ได้คิดไปจนถึงอย่างนี้เลยนะจะ คิดอยู่แต่อย่าง
 เดียวว่า จะไปไหนก็จะขอเอาสกัลไปด้วย คิดโดยอย่างนี้เท่านั้นเองแหละจะนายจา
 ขอนายโคทรามความตามที่ฉันทันบอกฉันทัน

เมื่อกระผมกล่าวโดยอุบายครั้งที่หนึ่งจบลงแล้ว เออ นะซึ่งเหมาะใจเสีย
 จริง ๆ คิดอะไรทำไมไม่ใครจะได้แนเหมือนกิดว่าหลอนจะต้องเสียรู้ จะต้องเปิด
 ความรักให้กระผมได้ ด้วยเหตุที่หลอนพูดกับกระผมในที่สุดท้ายคำของหลอนว่าคังนี้
 หลอนวานี้แนะพอเซย ฉันทันเป็นคนทิ้งโคหบโคหุดโคหุจกกันกับพอเซย กังวัน
 นี้หนะจะเป็นวันแรก ฉันทันขอพูดกับพอเซยด้วยถ้อยคำง่าย ๆ ตามภาษาหญิงพูด แต่
 จะให้สั้นลงเท่านั้นหนะจะ พอเซยกับฉันทันนับว่าเป็นคนมีทุกขรวมเหมือนกัน เกอะ
 นับว่าเป็นเหมือนหนึ่งญาติกันเสีย เกอะหนะจะพอเซย อย่ากิดว่าเป็นคนห่างไกล
 แต่ไหนมาเลยหนะหะ เรือนหนึ่งหลังใหญ่วางอยู่เปล่า ๆ เชิญพอเซยขึ้นไปพัก
 อาไทรอยู่บนนั้นก็ได้ ฉันทันคิดว่าพอเซยเป็นคนที่ควรจะให้ฉันทันดูไมตรีด้วยแล้ว ฉันทัน
 กิดเห็นอย่างนี้จะเห็นเป็นอย่างไร เล่าจะพอเซย

กระผมได้รับความปลื้มใจครั้งนี้อีกครั้งหนึ่ง แต่ไม่ใช่ครั้งที่สุด แล้วกระผม
 ก็จำเป็นต้องเดินตามทางที่หลอนทอดสพานมาให้เดิน แล้วกระผมก็ขึ้นไปกินอยู่หลับ
 นอนอยู่บนเรือนของแม่รูปสวย แต่เวลาคันทันมาเที่ยวกระผมได้ขึ้นมาอยู่บนเรือน
 แล้ว ก็ตั้งแต่ทำอาการทาง ๆ ให้หลอนเห็นว่ารักเหลือจะรัก แต่ไม่ได้พูดเกี่ยวพาน
 ชิงหน้าหน้อยหนึ่งเท่านั้น เพราะผมเห็นว่าหลอนเป็นคนคิงจริง สมเป็นผู้ใหญ่แท้ ๆ
 ฉางจะพูดทำท่าทำทางเป็นชั้นเป็นเชิงอย่างเชนชูสาวธรรมดา เป็นเสียเกอะเห็นว่า
 จะไม่ได้อยู่บนของแม่รูปสวยตลอดได้ถึงสืบวันโดยแท้ เพราะหลอนจะพูดจาอะไร
 กับผม ก็พูดแต่เรื่องการงานอย่างอื่น ๆ ไม่เห็นหลอนพูดพาดพิงเลี้ยวมาทางคิงทาง
 หมายเลขสักนิกเดียว เพราะเหตุนี้กระผมจึงไม่กล้าพูดขึ้นก่อน แต่ดู ๆ เหมือน
 หลอนจะรู้ตัวว่ากระผมรักแล้ว การที่ท่าเฉยเมยเสียเช่นนี้ เห็นจะเป็นเพื่อวางแผน
 ชิงไว้ตามธรรมดาของหญิงมาย อย่างนี้แหละหนะขอรับ

เออ ก็หลอนปิดประตูเสียหมดแล้วนี่ก็เป็นอันหมดทางที่จะคิดเดินโดยปรกติ
ต่อไปได้ จำเป็นต้องไขว่บายครั้งที่สองอีกนะสิจึงจะสำเร็จความปรารถนาได้ แต่
กระผมตรงหาเวลาที่ไขว่บายอีกหละซอรับ นับเดือนก็สองเดือนเลยพอถึงวันที่
๑๖ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๐๑ เวลาตีประมาณ ๑๐ หุ่เศษ เป็นเวลาเงียบ
สงัด กระผมก็ร้องขึ้นโดยอาการอันคั่งว่า พุทโธเอ๋ย กรรมเวรอะไรก็ไม่รู้แล้ว
เจ้าประคุณ ฮือ ฮือ ฮือ ใครหนอซึ่งทำได้ สิ่งอื่นที่มีราคาค่าถมไปไม่เอา มาเอาของ
แล้ว ๆ ไปทำไมหนอ พุทโธ ๆ ถ้ารู้ตัวแล้วจะทำให้หน้าใจที่เคียวหละ อ้ายหัวคะโมย
คะโมยกันได้ คะโมย คะโมย

ยอดที่รักของกระผมตกใจตื่นออกมาถามว่าอะไร อะไร พ่อเชย ของอะไร
หายหรือพ่อเชย ของ ๆ พ่อเชยหายหรือ ผมก็ตอบว่าใครบ้างก็ต้องโกรธหละ
จะ เครื่องใช้สอยของนายออกถมไปมันไม่คะโมย มันมาคะโมยสักผู้เพื่อนยาก
ของฉันทไปได้

ผมลุกขึ้นฉันทแล้ว ก็ได้ยินเสียงอันเกิดแต่ความสงสารหรือความเสียใจ หรือ
ความโกรธอ้ายหัวคะโมยปรากฏด้วยเหตุที่แม่รูปสวย หลอนพุดกับผมว่าพุทโธ เท่านั้น
ก็ต้องร้องออกเอ็ดตะโรจนชาวบ้านที่เขาไม่รู้จักจะพลอยตกใจไปด้วย ฉันทหมายว่าใคร
มาทำไมพ่อเชยเข้าอีกเล่า กับสถลนิตเคียวเท่านั้นใครจะมาลักไปหาตุให้เคียวเถอะ ไม่
หายคอกพ่อเชยไม่หาย ๆ แนะจะ ช่วยกันคนหาให้ทั่วก็คงพบ ไม่หายไปไหนถ้าว่า
หายจริง ๆ ฉันทจะหาไซ้ให้พ่อเชย หลอนพุดพลาจหัวร่อพลาจ หะหา หะหา หะหา
หะหะหา พุทโธ นึก ๆ ก็ซันจริง ๆ หนอ ดูเหมือนคนมาแกลงล่อพ่อเชยเล่น ซันละ
ซันละ จริงนะพะมีเถอะ หะหา ๆ

ผลในที่สุดท้ายคำของหลอนพุดอีกคำหนึ่งว่าพ่อเชยหนอยจะเห็นว่าฉันทเป็น
พรรคพวกอายุผู้รายคะโมยของรักของพ่อเชยไปละ ฉันทไม่เป็นเจนนั่นคอกนะจะพ่อ
เชย บรรดาห้องเรือนของฉันททุกหลังเชิญพ่อเชยคนดูให้ทั่ว เชื่อว่าสัตว์อะไรมันจะ
มาลากเอาไปแอบไว้ที่ไหนบ้างคอกกระมัง โดยที่สุดในโลงผีบนทอนั่งหลังโน้นฉันทก็
ยอมเปิดให้พ่อเชยคนเสียให้สิ้นสงไสยจนสิ้นในบริเวณบ้านของฉันทนี่

แล้วหลอนก็พากระผมพร้อมควยขาวผู้หนึ่งอีกสี่ห้าคนออกเที่ยวค้นหา จุด
เทียนธูปธูปเทียนออกแคว้นบ้าน ป่านประหนึ่งเกิดการกาหลอนร้ายแรงขึ้นในเวลา
เกือบใกล้ปัจจุสมัยนั้น คนไปคนมาหาจนรอบขอบจังหวัดบ้าน ก็มีได้พบ
สกล ๗ ที่แห่งใดเลย แมรูปสวญหลอนก็สิ้นสติสมประดาดี เป็นที่พิศวงแห่งความ
ไม่รู้เท่ากระผมยิ่งนัก จนที่สกลหลอนเห็นว่ากระผมยังไม่วายความสิ้นสติเสียใจ หลอน
ก็พลอยค้นอกค้นใจควย อายากจะแสดงความเมตตากรุณาผม หรือแสดงความบริสุทธิ์
ของหลอนที่ไว้ออกวางใจ จึงพากันไปยังโลงผี ช่วยกันแฉะช่วยกันง้างเปิดฝาง
ออกไปต่างก็ยื่นหน้าจ้องมองดูอยู่พร้อมกัน เห็นสกลไปคว่าหน้าอยู่บนอุราศพัวของ
แม่ละออง ตางยื่นจ้องมองดูอยู่แข่งชื่อ มือกก็ถือไฟจะมองดูหน้าใครก็เห็นปลาด เป็น
ที่อนารถจิตคิดไม่เห็นว่าจะเป็นมาอย่างไรอยู่ถวนหน้า กระผมได้ก็ทำท่าคุกมูหล
ประหนึ่งว่าแสนโกรธน้อยหรือจะแทงหัวโหดจนเหลือเหตุเลี้ยงไม่ได้ มาออกใจคบชู
เมื่อหมคราง แบบอย่างไม่เคยเห็นเช่นนี้เลยนี้หน้า เมื่อยังมีกายาแลชีวิต
อยู่ที่ไหนออกใจทำทำให้เราเห็นว่าเป็นคนชั่ว นี่เหลือแต่หัวกระโหลกแล้วถึงเป็นโค
นาเจ็บใจแค้นใจจริงหนอ จะมาหลอนหลอนหลอนไปทำไมอีกเล่า เป็นสิ้นเกล้าขาด
เค็ดกันแต่วันนี้เท่านั้นเอง ทำโกรธพลาญพุดพลาญ มือหยิบกระโหลกมาขว้างออกไป
จนพบบานเป็นเสรีจการที่กล่าวโดยอุบายแต่เท่านั้น

เมื่อภายหลังมาโคอยู่กินเป็นสามีภริยากันแล้ว แม่ละอองหลอนจึงถามกระผม
ว่า ฉันทขอถามหนอยเถอะอย่าปิดบังเลยนะจะ เออ นะก็เมียของพ่อเชยที่ตายนั้นชื่อ
อะไรนะจะ กระผมก็บอกว่าพุทโธลูกเมียที่ไหนมี หัวออกเกือบจะตายก็พึงมาได้
หลอนนะซีเป็นเมีย อายเรื่องกระโหลกหัวนั้นหรือฉันโกหกหลอนทั้งนั้นแหละ ถ้า
ฉันไม่หลอกหลอนอย่างนั้น ทำไมฉันจึงจะโคหลอนมานั่งอยู่ข้างที่นอนฉันเล่า แม
ละอองหลอนคบบอกผดุง ร่องพุทโธ ๆ มาหลอกฉันโคฉันไม่รู้แบบนี้เลยสักนึกเดียว
ไปมาหลองโกรธศพัวเก่าของฉันเสียออกแฉะ ฉันไม่ทันคิดเพราะความโกรธมันขึ้น
ท่วมหัว เข้าใจว่าศพัวของฉันมีเมียน้อยเมื่ออยู่ในโลง ถ้ารู้เช่นนี้เม็นเสียเถอะ
พ่อเชยไม่โคมาเป็นฉันแล้วพุทโธเอ๋ย นึก ๆ ก็ฉันจริงหน้าตัวเราฉันหนอ อูสำหรับ
ตั้งใจสนองคุณผู้มากเป็นนมนานโดยความสวามิภักดิ์ มาขาดความกตัญญูเสียครั้งนี้

เพราะความโกรธไม่ทันคิดการให้รอบคอบนั่นเอง ใคร ๆ เขาเห็นจะไม่เป็นอย่าง
 เช่นเราผู้ระอละองละซิทนอ แต่ถึงอย่างไรก็คิดการที่ผิดไปก็เอนเพราะคิดไม่ถึง มิได้
 ตั้งใจจะเป็นไปเช่นนั้น จะมานั่งเศร้าโศกเสียใจอยู่ต่อไปก็เอนเหตุอันไม่สมควร จะ
 ทำให้ร่างกายทรุดโทรมเปล่า ๆ ถึงคนเหตุที่เป็นน่าเสียใจเช่นนั้นแล้ว แต่เมื่อปล่าย
 ได้แล้วคิดหนึ่งก็ควรถือเอาว่าความยินดียอมกลบลดความเสียใจได้พึงดูแลเอาใจ
 ระวังไว้ให้ดีในเช่นนั้น ระวังนะหรือแสนที่จะปล้ำเสียจริง ๆ

ความโกรธให้โทษร้าย	เหลือละ
ลงทวมจิตระโมหะ	มีคคุณ
ผิดถูกไปทราบละ	คุณโทษ นั้นนอ
ในขณะความโกรธกลม	หากให้เจาณน
คิดเห็นแทบทุกผู้	หากงด ใจนฤ
ยังเกี่ยวในภพปลด	ไปได้
ผิวดูมรรคผลจรค	พระนฤ พานเฮย
เกลศราคจึงซาคไท	สบหอง ฉานเกษม
การใดคิดควนไค	จักดี ใจนอ
คุณประโยชน์ถึงจะมี	นิตน้อย
ผิวโทษทัฬหวิ	เห็นมาก เจียวพอ
ครองศรีจนเรียบรอย	แนแล้ว เร่งทำ
ทำการเจือแตกควย	มุทดู
กินแต่เขาจุจุ	มากไว้
นอนฟุ้งซ้อบุดู	ครานเกียจ นักเฮย
ควรแก่คนโหดไร	หอนรู วิทยา

กระโศกครั้งสุดท้าย

พลตระเวรคนหนึ่งเดินข้ามสะพานโยเส, หยุคซังกะเอะ, ไคยีนเสียง
 สุนัขข่อยหอนแตรองงัด ๆ ๆ งัด, ก็สรายตาแลกวาดไปๆ, เห็นสุนัขข่อยตัว
 นิดเดียวหน้าเข้ยมทองกิว อย่างที่เขาเรียกชื่อกันว่าอิตะเลียนเกรเฮาวัน, ตัว
 เป็เกน้ำสนังก ๆ, ตะกายจะลงไปในคลองท่าเดียว, พิลึกนักน้อโรกันที่อ๊กทวน
 เดินกลับทวนลวไปคูขางคลอง

ที่ตพานตรงข้ามคลองตรงนั้น มีหมวกสานของใครมาทิ้งไว้ใบหนึ่ง
 อ่าว ที่เขื่อนนั้นก็เห็นไม้ค้ำแขนคนงอยทิ้งอยู่, เอะปลาคละ
 ครั้นเรียกกันมาหาทกคน ผลัดตาลงไปงมในคลองสักครู่หนึ่ง, พบศพคน
 ตายจมอยู่ที่นั่น, อ้ออัครรย์ใหญ่แล้วหนอ, เขาก็ช่วยกันลากขึ้นมาวางไว้บนสะพาน
 มือของคนทีกรูน่าค้อยลางโคลน เป็อนเลอะเทอะอยู่ที่หน้าผิ ออกน้าสงสาณ
 สุนัขข่อยเตนเขาไปชูคอรองครางงัด ๆ งัดอยู่หว่างขาผิ ซึ่งมีผาพันแลเผือกกัดทั้ง
 ผูกผาขาวมาติดกันด้วย, หม่าเล็กครางฮืด ๆ หรือ กะลุ่มกะเหลี่ยเขาไปเลียมือ
 ศพนายที่ตายเสียแล้วเข็นชัคอยู่เนียบ

เมื่อนายอำเภอดำเนินชันสูตรพลิกศพ เสร็จแล้ววินิจฉัยก็เค็ดชาตคกกลงกัน
 ว่า, "ชาตัวตายขณะมีอาการคลั่งไคล้ไปพักหนึ่ง" เจ้าพนักงานที่มาชันสูตรด้วย
 บางคนยังมีความสงสัยในคำวินิจฉัย, แต่นายอำเภอดำเนินชันฯ, "คนทั้งปวงยอมมี
 บาดด้วยกันทุกคน, เช่นแถมวงบางนอยบางเท่านั้น, และมีหลักฐานเห็นปรากฏชัด
 ไควาคนที่ตายนี้ไม่ได้เสียจริต มากกว่าเพื่อนบ้านของเขาเลย" เพราะนั้นบรรดา
 ทานเจ้าพนักงานซึ่งพร้อมกันมากำกับชันสูตรพลิกศพทั้งปวง จึงยินยอมเห็นพร้อมกัน
 ว่าเพราะ "คลั่งไคล้ไปพักหนึ่ง"

หนังสือมคหนึ่ง, ผูกกับผ้าขาวมาสีสูงเงินเล็ก ๆ แลกอนอิฐ, เห็นพันคิด
 อยู่กับตัวทราศพ หนังสือนั้นก็ได้อามาเป็นพยาน ในการวินิจฉัยด้วย, เพราะได้
 อานเวลาชันสูตรพลิกศพแล้ว ทอหนาเจ้าพนักงานทุกฉบับ

หนังสือเหล่านี้ยกเสียสองฉบับแล้ว นอกนั้นเป็นลายมือผู้หญิงทั้งสิ้น; ถ้า

ผมปรารถนาจะใคร่ทราบข้อความในหนังสือเหล่านี้ ฉบับไหนบ้าง, สหายผู้อ่าน
เอ๋ย, เชิญท่านอ่านตามชอบใจเถิด

หนังสือฉบับที่ ๑

เขียนถึงเสมียนขุนนาง, บ้านสหพานโยเส,

ลงชื่อ "ล่าเจียด"

พ่อขุนนางเพื่อนรัก, คู่ชีวิตของฉัน, สดุดีของนาย, หนังสือสดุดี,
ฟังมาถึง, ฉันโลกไปด้วยดีใจ ฉันดีใจจริง ๆ - เฉภาพคิดถึงการที่เราได้ไปรับ
งานร่วมกัน ออกไปเล่นละครเมืองสงขลา ไม่น่าดีใจหรือเออ, ชื่นใจของฉัน
ละครโรงฉันอย่างเร็วก็คงเล่นที่นั่นกว่าสองเดือนครึ่ง, แลบางทีก็จะต้องเล่นไปถึง
สามเดือนได้, เพราะไหน ๆ ไต่ออกไปทั้งที คิดคุณเถิด, ที่รักเราจะได้อยู่ด้วยกัน
ถึงสามเดือนเต็ม ๆ - เป็นเวลาไปรังใจสบายทีเดียว - เราจะได้เที่ยวชมอะไรแปลก ๆ
ตามทะเลสนุกสนานอย่างไรบ้าง, ทำไมไม่น่าสนุกหรือนายจาเรานะ จริง ๆ
หนะพระยาครุฑพากาก็ไปเที่ยวป่าหิมพานต์ก็ไม่สนุกเหมือนเราจะได้ไปด้วยกัน
คราวนี้

จริงหนะพ่อขุนนางที่รักของฉัน, ไม่มีพระยาครุฑ ไทไหนละหนะที่เคยมัก
กาก็ของเธอเหมือนของฉัน เธอจะบอกว่า, เพื่อนรักคนนั้นของฉันเป็นไรถึงเขลา
เช่นนั้น, ฉันรักนายมากอยู่เหมือนเคยไม่มีเลขที่จะลืมจะละ นายยังแค้นถามการ
ยังงั้นได้อีกหรือ ฉันจะได้ถึงเดือนละสิบห้าคำลึง, สิบห้าคำลึง พ่อขุนนางจา
ฉันใช้สร้อยอย่างไรก็ไม่รู้จักหมด, กอเก็บได้เกินกอเสียอีก, พ่อแม่แลเจ้าเด็ก ๆ
คงจะสบายดีที่เดียวเดี๋ยววันจนเดือนสาม, เมื่อนั้นและไม่ว่าไรก็ไรนี้กรุณาเสียที่
เดี๋ยวว่าคงจะเปลี่ยนจะแปลงไป ฉันหวังใจอย่างนั้น, เพราะเป็นห่วงผูกคอกเป็น
ห่วงอยู่ไม่รู้อย่างไร พ่อแก่ก็แก่แล้วทำมาหากินอะไรก็ไม่ใคร่ได้นอกจากรับจ้างเขา
งานหนังสือ, แม่หรือแก่ก็ไม่ได้ทำมาหากินอะไร เป็นแต่ทอผ้าสำหรับนุ่งห่ม แล
ให้เด็กมันนุ่งห่มก็หมดหมดเวลา ฉันไม่ได้คิดเลยว่าแก่จะไม่เมตตาฉัน ฉันไม่เคย
ปรีปากบอกแก่ใครเลยนอกจากนาย ; แต่มันออกอีกก็อดใจขึ้นมาบางครั้งว่าที่คนเดียว
เท่านั้น ต้องหาเลี้ยงคนอื่นเป็นกองสองกอง แต่ไม่เป็นไรดอก ; เด็กมันก็คงจะโต

ขึ้นทำมาหากินเลี้ยงตัวเองได้ไม่ช้า, เมื่อยังงั้นแล้วก็ไม่ต้องลำบากใจนัก เป็นกร
ไม่มีประโยชน์เลย ที่จะหลงคิดว่าพอจะกลับคิดทำการหาเลี้ยงชีวิตอย่างไรบ้าง
อีก, มัวแต่วนไปข้างการวัดการวาว่างเข้าเวลาไรก็ไปพูดธรรมะที่วัดสะแก,
ถึงแม้ก็น่าสงสารเหมือนไม่แลเห็นใครแล้วเหมือนกัน

แต่อย่าคิดถึงเรื่องทุกข์เรื่องร้อน ต่อไปอีกเลยหนานาย, หนะชะพอบุนนาก
อ้ายที่เราจะได้ไปเที่ยวด้วยกันนะ จะเป็นยังไงบ้างหนะ (ฉันเชื่อว่าไปเที่ยวกะใคร
เห็นจะไม่สบายใจ เหมือนไปกับนายเที่ยววันแล้วหนะ); ฉันรำเห็น้อย ๆ ลครเล็ก
แล้ว นายสิ้นเวลาทำบุญแล้วละมานั่งพูดกันเล่นให้ฉันเพลิน ๆ ใจมึงหนะจะ โอ๊ย,
ฉันอยากให้อายุถึงเดือนแปด กำหนดวันที่จะไปเสียจริง ๆ ละ เราจะได้ไปเที่ยว
สนุกด้วยกันหรือนาย ฉันกับนาย, ทั้งอ้ายตาเป็งตลก, แลแม่จ๋อแม่สี่, อยู่นาสุนุก
คงไปด้วยกันหมด อาน้ำทะเลเก็บหอยเล่นด้วยกันหนะนายหนะ ลากอนหนะจะพอ
บุนนากเพื่อนยาก ; พุดมากหนอนายจะรำคาญฝีปากฉันเพื่อเจอ ถ้าจะเขียน
ตอบมาถึงฉันละสลักหลังทิ้งไปรสนีย์ที่แพเกิด, ฉันจะอยู่ที่นั่นจนวันไป, อีกหกวัน
เท่านั้นเอง อย่าลืมเลยหนะนายไปลงเรือให้ทันให้ได้, เราจะได้เที่ยวด้วยกันทุก
วันทุกคืน, กินด้วยกันเที่ยวด้วยกันรักกันจนตาย ลานายมือหนึ่งกอนหนะเพื่อนรัก,
ไม่ซำกัจะได้ไปด้วยกัน

หนังสือมาจากที่รักของนายบุนนาก, ล่ำเจ็ยก

หนังสือฉบับที่ ๒

ลงวันเดือนเจ็ดแรมสิบสี่ค่ำ, เขียนถึงนายบุนนาก, บางรักพยาบาล
พุทโธ, เพื่อนรักของฉันเอ๋ย, พอบุนนากเพื่อนยากของฉัน ฉันเกือบ
เป็นบ้าเสียแล้ว นี่จะให้นันท่าอย่างไรเล่า ฉันนอนก็ไม่หลับกลืนเข้าก็ไม่ลง
คอต้งแต่วันเกิดเหตุขึ้นมา เป็นเคราะห์ร้ายแสนสาหัสเสียแล้วเรา ในคืนวันแรก
ควย พุทโธเอ๋ยขานาสงสารของนายจะเป็นอย่างไรบ้าง โอ้อโฮ, อ้ายคน
ซำบรดาใจยักษ์อะไรมึนๆ มันทำการปล่อยให้พลาดพลั้งอย่างไรได้หนา ฉันเอง
ซีไปนึกหวั่น ๆ มาหลายครั้งแล้ว, เมื่อซาขึ้นชาลงละนากแล้วออก เขาว่านาย

ยืนอยู่ข้างนารดไม้ทันรู้ตัว, ภอรรถระแทรกหลุดรายนายก็ควาลงไป, พุทโธพุทโธ
มันข้างไม้เวหนารั้งมาไว้อยู่, จึงจับนายหักกรวไปทั้งคู่, แต่ไม่ถึงแก
ชีวิตก็บุญเสียหนักนนักหนาแล้ว อนิจจาเอ๋ย, เพื่อนยากของฉัน, เพื่อนรักของ
ฉัน ฉันจะไม่ได้เห็นหน้าของนาย เป็นที่ชื่นใจของลำเจียกเหมือนเคยเห็นเสียอีก
นานแล้ว, ใดแต่คิดตาหลงใฝ่ฝันอยู่ตาปี, เมื่อวันเซาหามนายไปส่งโรงพยาบาล
ฉันก็ไม่รู้ ๆ สิต้าเสียแล้ว โอยพอนุนาก ที่รักเพื่อนยาก, เพื่อนชีวิตยากเย็นเป็น
ตายด้วยกัน, ฉันไปหาบางหรือเขาก็ไม่ให้เขาไป เขาว่าพอนุนากของฉันพบปะ
ใครไม่ได้สักเดือนกว่า, อย่างน้อยที่สุด เออจะให้ฉันทำอะไร เมื่อวานนี้ฉัน
เที่ยวไปเดินวนเวียนอยู่นาโรงพยาบาลจนเซามาตามฉันต้องกลับไป ฉันได้แถมอง
แล ๆ หลงแลหาอยู่ทางของนาต่าง, พิศวงอยู่วานายนอนอยู่ตรงไหนนะ

กรรมเอ๋ยกรรมแท้ ๆ, จะต้องทนกรากกร่าไปชานานทีเดียว ฉันเกลียด
เมืองสงขลาเสียแล้วเดี๋ยวนี้ เหลือกำลังแล้วที่จะไปได้, เหลือทนเหลือทาน
ความทุกข์ความอาลัยพอนุนากเพื่อนรักดั่งป็นเพื่อนยากแกย้งเมตตาฉันมาก, อุต-
สาห์เลาโลมเอาอกเอาใจจะให้ฉันคอยเบาทุกข์, แต่ฉันเห็นหน้าใครมันให้ออก
เกลียดไปหมด ; มือคั้นเนื้อตัวฉันคูนันเห็นมันซาไปเสียหมดแล้ว ; ฉันไม่อยาก
เตนอยากว่า ; ข้างซ้ายฉัน, มันก็เยอหยิ่งจะเซามาตีคอแทนที่นายพอนุนากที่รัก
ว่าที่จริงก็ไม่ไช่ความผิดของเขาออก, เจ้าคนเซอใจเอ๋ย, ฉันรู้อยู่แก่ใจ, แต่
ฉันทนไม่ไหวที่จะปล่อยให้เซามาถูกมาตอง ที่สุดจนเซามาโกลมาชิตฉัน คับใจนัก,
เพื่อนรักเอ๋ย, ที่มาคิดถึงนายนอนอยู่ในโรงพยาบาลเจ็บปวดควาากลำบาก ;
ฝ่ายข้างฉันจะเพลินยิ้มย่องชื่นบานอยู่กับคนอื่น, คุณแสนบักสี่ใจเสียจริง ๆ พุทโธ
เอ๋ยพอนุนากถึงอย่างไรอย่างไร ก็ขอให้ฉันเหงาอยู่เช่นนี้สบายเสียกว่าอันสักรอย
เทา, ออย่าวิตกไปเลยอุตสาห์รักตัวเกิด เชื่อใจเถิดควาลำเจียกยังรักพอนุนาก
อยู่เหมือนเคย, จริงหนะเพื่อนรักคู่ชีวิต, ยิ่งคิดก็ยิ่งรักมากขึ้นกว่าเกาสักรอย
เทาเสียอีก เพราะทั้งรักทั้งสงสานข้างนายทรมาณเจ็บป่วยอยู่คนเดียว ถ้าเมื่อ
หมอเซายอมให้เขียนหนังสือละปากมาให้ฉันหนะ, ฉันไม่ไปสงขลาแล้วจะอยู่เลน
ลครในกรุง ฟังชานายจนกว่าจะหาย ลากอนแล้ว, สุขสวัสดิ์ของฉัน ออย่าลืมนึก

ถึงเพื่อนยากของนาย ที่ใจจะขาดคิดถึงนายเลยนะลำเจียก

เต็มอกนึก - ขอให้หายเร็ว ๆ, เพื่อนรัก ขอให้หายเร็ว ๆ ใจฉันจะขาด
อยู่แล้ว ; กลุ่มใจนักที่ไม่ได้เห็นหน้านาย, อยู่บ้านเหมือนป่า, ข้าเสียข้าท่ากร้าย

หนังสือฉบับที่ ๓

ลงวันเดือนสิบแรมสิบห้าค่ำ, เขียนถึงนายขุนนาก, บางรักพยามาด ;
ลงชื่อ "ปิ่น"

จดหมายมายังพอบุนนากหลานรัก, ดุจเสียใจเป็นที่สุดเมื่อได้ทราบข่าว
ตามที่พอบอกแกลุง เป็นการยากนักที่คนอายุล่วงเข้ามาถึงปานพอเสียแล้วจะทำ
มาหาเลี้ยงชีวิตได้, ดุจเห็นใจจริง ๆ ยากทุกด้าน, ทั้งวิชาหากินของเราก็ไม่
สำหรับคนงอย, ถ้าเราดี ๆ อยู่แล้วก็กอดเกยกตกายคอก ; เมื่อมันเป็นอย่างนั้น
แล้วก็ต้องคิดแควว่าจะทำอะไรได้ อย่างดีที่สุดซึ่งเราพอจะทำได้ ดุจคิดฟ้องร้อง
เรียกเอาเบี้ยปรับใหม่จากพอรกราง, แควที่จริงจะโทษเอาเขานักมันก็ยาก,
ทั้งนั้นทั้งนี้มันก็เพราะความประมาทของเรา เขาผิดที่ไม่ระวังมาให้, แต่มันก็เหลือ
กำลังเขาหรือกระไร, ที่จะแก่งเห็นจะไม่เป็น

ครั้นจะต่อความยาวสาวความยืดหรือ ดุจก็กลัวจะไม่เป็นผล ได้ไปหานาย
รกรางเขายอมทำขวัญให้หาซึ่ง ดุจก็เห็นว่าดีอยู่แล้ว จึงใคร่รับมาให้, ถึงไม่มาก
ไม่มายก็เอาเถอะหลาน ดีกว่ากะโตงกะเตงอยู่ไม่รู้แล้วรูรอด, ดีกว่าไม่ได้เลย
ดุจไม่รู้ว่าจะควรบอกแกพอดีหรือหนึ่งเสียดี, แควรอง ๆ ก็เห็นว่าควรบอกให้รู้ตัว
บางดีกว่า เกิดมีอายุพวกเจ้าชุนมันเข้าไปตอมแม่ลำเจียก ; ยังใจฉันก็ไม่รู้เขาถึง
ได้ไปชอบภอกัน กับพอมแม่ของลำเจียกเขา ; พอรู้ใหม่ว่ามันเป็นอย่างไบบาง,
ดุจเรียกมันว่าอายุเจ้าชุนพองคาแมยาย ดูหาเขาคิดลึกลับคิดซึ้งคิดเอาจริง ๆ จัง ๆ ;
แลซบับรวมเอาควยนะ, ถึงกะออกปากว่าเสียเท่าไรเสียไป เขาจะขอแต่งงาน
กับลำเจียกให้ได้ ข้างผู้หญิงหรือก็น่าสงสาร, ร้องให้กระซิกกระซิกถึงพอรากะ
ใจจะขาด ดุจใคร่ได้เห็นการที่เขาไปกวณลำเจียกที่บ้านอย่างไร ข้างผู้หญิงก็ทิโพบ

ตีพายไม้โยกทำเคียว ข่างชายเจ้าชู - นายฉ่ำกลอนันและชื่อเขาละ - ไปที่บ้าน
 ก็ทุกวัน, ทั้งวันไหนล่าเจ็ยกออกร่าละไปคูทุก ๆ วัน ออกเงินออกทองให้รางวัลให้
 พวงมาไหลบางอโรบางเสมอ ๆ, แต่ถึงอย่างนั้นล่าเจ็ยกก็ไม่ชู่ระ เอาเท้าชี้ยักดอกไม้
 เสี้ยกลางโรง, ถึงเงินถึงทองก็ไม่เห็นอั้งซังข้อ ลุงนึกว่าเขายังผูกหัวใจหลงไหล
 อาลัยพ้ออยู่คอก, พ้อบุนนาก, แต่ถึงนั้นก็อะสุภาศิตทานว่าฝนตกอย่าเชือดควา
 พ้อเฮย, ขึ้นชื่อว่าผู้หญิงนะคูเหมือนไม้ใครจะสุดแล้วแต่ใจตัวเองได้นักคอก ; ทั้งเฒ่า
 พ้อเฒ่าแม่ ก็ดวงตาเค็งเขาไปหนักถนัดแล้วมีหน้าขำตัวเอง ตัวของนายฉ่ำเขาเอง
 เขาก็ฉลาด เขาก็ไม่หยอก, เพราะยังนั่นแหละใครจะทายกาลขางนำว่าจะเป
 อย่างไรกันไม่ได้ คู ๆ นะก็ไม่มาจะบอกแกพ้อเวลานี้คอกหลานเอย, แต่ลุงนะเห็น
 ว่ารู้ไว้คักวางมบาย นี้ก็จะบอกแต่เมื่อมาพบวันก่อนนี้แล้ว, แต่ไม่กล้าพูดต่อหน้าคน
 ไต, เพราะฉนั้นลุงจึงเห็นว่าเขียนเป็นหนังสือมามิดชิดคักว่า ลุงเสี้ยใจแทนพ้อมาก,
 หลานเอย, แต่พ้อก็อายุมากแล้วไม่ใช่เด็กไชเล็ก, อย่าทำใจเสาะเอาแต่ชีวิตไว้
 เด็ด, เวลาที่มีมากถมไปจะมาวิตกอโรคะโอกาสขอให้หายเร็ว ๆ เอะอะ, สิ่ง
 ร้ายขอไห้กลับกลายเป็นดีเด็ด

แต่ลุงผู้มีความรัก "ป็น"

 หนังสือฉบับที่ ๔

ลงวันเดือนสามขึ้นสิบห้าค่ำ, เขียนถึงนายบุนนาก, บ้านสพานโยเส
 นายบุนนากเพื่อนรัก, - ยังไงก็ไม่รูฉนั้นถึงจำต้องเขียนหนังสือ ที่คงจะ
 ทำให้นายเกลี้ยคนฉนั้นไม่รูหายมาถึงนายหนะ จริงแหละ, ถ้านายเห็นใจว่าฉนั้นลำ
 บากยากเย็นอย่างไรบางแล้วละก็, ฉนั้นหวังว่านายคงจะออกสงสถานฉนั้นบ้างเล็ก
 สักน้อยพ้อบุนนากเพื่อนรักเอย, ลองพยายามเชื่อฉนั้นบ้างเด็ด, ฉนั้นยังรักนายอยู่ไม่
 หายเลย ; แต่ขอที่ฉนั้นจะต้องเขียนมาบอกฉนั้น - เราต้องไม่คิดถึงฉนั้นและกันอีก
 แล้วนับตั้งแต่วันนี้ไป การทั้งปวงในรวางเราทั้งสองต้องเลิกกันหมด ตัวฉนั้น-ฉนั้น
 ต้องเขียนบอก-ไคถูกเขามาสูขอตกลงว่าจะแต่งงานกันกับคนอื่นเสี้ยแล้ว, เพื่อนยาก
 เอย กรรมแล้ว, คูชีวิตเอย, ขออย่าไห้คิดเห็นเลยวฉนั้นทิ้งรักหักอาลัย ฉนั้นยังรัก

๗๐๘

นายอยู่-ฉันยังรักจริงจริง, เพื่อนรักของฉัน- แต่เราจำต้องไม่ได้เห็นกันเสียอีก
ต่อไปแล้ว ถ้าฉันอยู่ในโลกนี้แต่ลำพังตัวคนเดียวแล้วที่ไหนจะเป็นเช่นนั้น, การคงกลายเป็น
เป็นอย่างอื่นจริง ๆ ; แต่หรือยังมีพ่อแม่เด็กน้องอีกถึงสองคนลวนพังแล้วแต่ฉัน
ทั้งนั้น, ตั้งแต่ไม่ได้ไปสงขลา ฉันมีงานได้เล่นละครแต่เดือนครึ่งเท่านั้นเอง, หาเงิน
ได้สองข้างจะรองรับเลี้ยงคนถึงห้าคนถึงเจ็ดแปดเดือนจึงจะถึงนำเทศกาล ในเวลา
ที่เราคับแค้นอยู่และข้างเขาหรือก็กวาววงวนจะให้ฉันยินยอมแต่งงานอยู่กับเขา
จริงหนะนายเขามันมีศรีสุข ฉันบอกกะพอกะแม่บอกแล้วบอกเลวว่าฉันไม่ยอมฉันไม่
ยอม ; แต่ฉันจะลืมตาคุณพอกแม่คุณน้องเล็ก ๆ ออกทองแห่งตาอยู่ได้หรือเพื่อนรักเอ๋ย
ครองคุณเกิดเจ้าเพื่อนชีวิต, ฉันจะแลดูหน้าพ่อแม่พี่น้องทนลำบากอยู่อย่างไร
ไหว แลทั้งทองนึ่งทองนอนทั้งแถบแกวากรอกหูอยู่วันยังค่ำคืนยังรุ่ง ว่าเพราะโทษ
ผิดที่ฉันไม่ช่วยพ่อช่วยแม่เสียแรงเลี้ยงมา - ฉันอาจจะช่วยได้แท้ ๆ อาจที่จะทำให้
แกมันมีศรีสุขได้อยู่เย็นเป็นสุขได้ ถ้าฉันปรารถนา, ถึงกระนั้นฉันยังทิ้งปล่อยจะให้
ออกตาอยู่ได้ นานมาฉันทราบว่าคุณแม่แกไปเอาเงินทองของเขามาใช้สรอยแลให้เขา
สงเคราะห์สงหาหลายอย่าง, คุณมันเกลียดเสียเต็มประดาแล้ว, เพื่อนหัวใจแสน
รักของฉันเขาก็เป็นคนคั่งเอื้อเพื่อเป็นที่สุกที่แล้ว, ฉันได้เล่าเรื่องนายให้เขาฟัง
หมด, แลเขาก็รู้อยู่เต็มใจแล้ว, แต่เขาก็ไม่รังเกียจจริงอนจะขอแต่งงานกับฉัน
โดยน้ำใจรักจริง ๆ, ถึงฉันจะยังไม่รักเขา ๆ ก็ไม่ว่า ฉันทำยังงั้นก็ได้, ถ้า
ลงแต่งงานกับเขาแล้วก็ต้องรักเขาซื่อต่อเขาถึงจะได้

นิจจาเอ๋ย, พ่อขุนากของฉัน, เพื่อนยากคู่ชีวิต, เป็นครั้งสุดท้ายเสียแล้ว
คราวนี้ฉันจะได้เขียนหนังสือฝากถึงนาย, หนักก็ขอเขียนหนังสือทราบายกาจเช่นนั้น
อีกด้วย ฉันรู้สึกตัวของตัวว่าลำเจียนสมควรแล้วที่นายจะเกลียด ; แต่พ่อแลแม่
ของฉันเจียนายเอ๋ย - จะให้ฉันทำอะไรได้ แกไม่ยอมให้ฉันผูกถึงนาย หรือ
ออกชื่อนายเลย พุทธโธพ่อขุนากเพื่อนรัก, เป็นครั้งสุดท้ายคราวนี้แล้วหนา, เหมือน
ฉันอยู่ตัวคนเดียว, ฉันไม่ได้ทำการร้ายกาจสิ่งนี้ในครั้งนี้ ; ลองคิดสงสารฉันบ้าง
เถิด ฉันเกิดมาเป็นสตรีเคราะห์ร้ายเสียแล้วชาตินี้ ฉันไม่สามารถจะเขียนพรรณา
ความรู้สึกของฉันมาถึงนายได้ว่าเป็นอย่างไรบ้าง, แต่หัวใจฉันจะขาดอยู่แล้ว,

เจ้าขอครึกเอ๋ย, โอยจับข้างกาก็มีอันเสียแล้ว, โอย ๆ ใจฉันหวิว ๆ หวัง ๆ ๆ ๆ พอขุนนาง, ขุนนางเพื่อจรรงเกวเพื่อรักแก่ของฉัน, ขอให้นายจำเริญจำเริญ เด็ด ขอโทษที่ฉันทำผิดให้เสียเกิดหนะฉันผิดแล้ว ชีวิตฉันเมื่ออยู่กราบไต่ ฉันจะขอคิดถึง นายสวคมนตรีกว่าจะนาให้คล้ำให้พรนายให้เสมอ ๆ ลองยกโทษลองลืมฉันเสียเกิด จากเพื่อนไม่มีสุข หัวใจจะขาดของนาย,

ลำเจียก

หนังสือเขียนด้วยคินสอ กระดาษแผ่นสมุดสำหรับฉีก, ลงชื่อขุนนาง ;

ถึงนายปิ่น

วันตาย

ลุงปิ่นของหลานชาย, เมื่อกำลังฉันเขียนหนังสืออยู่นี้, ลุงคงกำลังนอน อุตสหาย ไม่รู้ว่าวันตายของหลานวันนี้เลย ลุงเห็นยังงั้นเห็นวาคันจะยังมีทุกขอยู่ อีกหรือ ฉันจะทุกข์เสียในคลองซุกใหม่ในหมก หนังสือบันทึกท้ายแผ่นนี้แหละ เป็นตัวอักษรท้ายที่ฉันเขียนในแผ่นพิภพเกือบแปดเดือนเข้าวันนี้เพียวลุงเอ๋ย ตั้งแต่ วันฉันเป็นสุขสนุกสหายอยู่ด้วยกัน ; เจ็ดเดือนเศษตั้งแต่ฉันกระโดดลงมาจากกรด รางหนท้าย (เป็นหนท้ายที่กระโดดเหลือแต่จะหนี อีกหนเคี้ยวเท่านั้นเอง) ครั้ง นี้แหละไม่มีใครต้องอุ้มฉันไปส่งโรงพยาบาลอีกละ

ดีแล้วลุงเอ๋ย อย่าพูดความยาวสาวความยืดไปเลยให้ชาความ, ฉันพึ่งรู้ พึ่งเห็นว่าหลอนจะแต่งงาน ฉันได้เห็นหลอนสุก คนอื่นเขาเก็บไปกินเสียแล้ว ขอ ให้หลอนเป็นสุขเป็นสุขเถิด ตัวหลอนก็ไม่แน่ว่าใครจะติเตียนนักคอก ถ้าฉันไม่เสียขา, หลอนก็คงจะซื่อสัตย์อยู่กับฉัน, แต่ถึงฉันเป็นคนพิการแล้ว ก็ไขว่หาหลอนจะหายรัก ฉันเมื่อไร, แต่หากพอแม่ของหลอนกว่นหลอนเหลือเกิน ขึ้นอกขึ้นใจแท้ ๆ ที่เคี้ยว ฉันจะกมหนานี้ไปเสียให้เป็นการสวคแก่เขา, แลบางที่แก่หลอนควย เป็นการ ไม่ต้องกับเหตุเลยที่เขาจะมีความพอใจ ให้หลอนไปผูกใจรักอยู่กับชายคนอื่นเป็น คู่ซิ่น แต่ถึงจะอย่างไรก็ตามเถิด, ลุงปิ่นขา, ฉันยังเชื่อใจตัวอยู่เหมือนกันว่า หลอนยังคงรักฉันอยู่จริง ; แต่เขาคงจะไม่รังเกียจในการที่หลอนรักฉันนม ๆ, เท่านั้นแหละเหลือน้ำคำที่ควร เป็นที่รฎกถึงหลานเข็ญใจ ของลุงเมื่อลุงหรือใครเขา

ได้เห็นหนังสือนี้

เสียแรงชอบอกกันมานาน จึงส่งเคราะห์สักหน่อย, จึงช่วยดูแลอย่าง
 ปิว เชิญใจตัวน้อยของฉันไว้ด้วยถาดสูงพบ ; ชั้นนักราวกะมันจะรื้อน้ำใจ มันคอย
 จ้องตามฉันกริบอยู่เสมอเที่ยวเวลาน้อยปิว, ฉันเชื่อว่าเพราะหมาตัวนี้หรืออะไร
 นะแหละบางทีจะเป็นเครื่องชักนำให้ใคร เขามาเอาศพฉันขึ้น หนึ่ง, ที่นี้ส่วนตัวฉัน
 ละ ภาพศพฉันแล้ว, ขอให้เอาหนังสือของหลอนให้ฉันแต่เมื่อแรกคบหากัน ฉันขอ
 ฝากหลอนไคแล้วมิไคเคยละไกลตัวเลย, แต่ขึ้นมาจนวันที่สุดนี้ลุงจึงไปรดพยายาม
 ตามไปหาหลอน ให้พบตัวให้จงไค, บอกแก่หลอนว่าฉันยอมมาโทษให้หมดทุกสิ่ง
 ทุกอย่างแล้วหลอนเอ๋ย ฉันเข้าใจซึ่มทราบแล้วว่าเพราะเหตุใดหลอนจึงจำต้อง
 เป็นไปอย่างนั้น, ฉันเชื่อทุกอย่างที่หลอนพูด หนึ่งขอให้ลุงช่วยคืนเงิน ๒๐ บาท
 ที่ฉันขอกไว้ที่ลุงเล็กให้เพื่อไหมของลุงนี้ ฉันรู้เหี่ยวว่าเงินของเขาแน่, จึงบอก
 แก่เขาว่าฉันไม่ต้องการปกคอกอะไรจากเขาเลย, นอกจากขอลาตายคนตายขอ
 เอาสัญญาสักข้อ-คือ ขอให้เขาเอากระดูกของหลอนให้คืนฉันขอฝากหลอนด้วย, หลอน
 เป็นหญิงคี่จริง ๆ หาเหมือนยาก, ถึงหลอนทิ้งฉันเสียก็ขอให้เขายกโทษข้อนี้ให้แก่
 หลอนเสียเถิด, แต่ฉันยังยกให้เลย, แต่เห็นเขาจะยกให้คอก

ยังไก็ไม่รู้ละมือฉันเย็นขึ้นมาขอคอกแล้ว, ฉันต้องเลิกที่, ลุงปิ่นประเคี้ยว
 นี้และมันจะยิ่งเย็นเฉียบขึ้นกว่านี้ แต่ถึงหนาวชาติไรก็ครู่เดียวคอกหนะ เสีย
 กลองที่วัดก็ตีตุ้ม ๆ, เห็นพระท่านจะสวดมนต์จบ, เออ ๆ ๆ โมทนาสาธุเถอะ
 เจ้าประคุณ, เราก็จะออกเดินข้างละคราวนี้ อย่าอิจฉาริสยา โกรธแค่นอไรกะ
 บุนนากอีกเลยลาแล้ว ฉันไม่ต้องการลาภผลไรอีกแล้ว ; ฉันไม่มีที่พึ่งแล้ว, ไม่
 อยากรจะให้ เป็นขอทุกขยากลำบากลำบากแก่เพื่อนฝูงของฉันอีกต่อไป ลากอน, ลุงปิ่น
 จงนึกถึงฉัน, อย่าลืมคำสั่งเรื่องฝั่งหนังสือ ; ฉันจะไคนอนยิ่งสนิทขึ้นถ้าหนังสือไค
 ฝั่งอยู่ควยกัน ลาแล้ว, ลุงชา ลา, บุนนาก

ขอเติมอีกหน่อย, -คราวนี้และกระโตคครั้งท้ายของฉันละลุง, ถ้าใครเขา
 จะเล่าเรื่องฉันละขอให้เขาเรียกว่าเรื่องกระโตคครั้งท้ายเถิดหนาชา

ไคทรัพย์แผ่นดิน

ชายชาวนาคนหนึ่งมีอายุประมาณได้ ๖๕ ปี อยู่มาวันหนึ่งชายชราผู้นั้นไคพิจารณาดูร่างกายของตัวเองก็เห็นว่าจะต้องตายเร็วเป็นแน่ ด้วยโรคที่เป็นอยู่นั้นกำเริบมากขึ้น ก็คิดวิตกกังวลถึงบุตรของตัวเองทั้งสามคน ซึ่งเป็นผู้ไม่มีใครจะเป็นธุระในการงาน กลัวว่าตัวตายไปแล้ว บุตรเหล่านั้นอยู่ต่อไปภายหลังจากก็จะประพฤติก่อกวนและการงานเค็มเสีย ด้วยไม่มีผู้บังคับให้ทำ ทั้งจะชักชวนทรัพย์สิ้นซึ่งจะไร้สอยด้วย จึงคิดครองหาอุบายที่จะให้บุตรของตัวเองทำการเลี้ยงชีวิตต่อไป ครั้นรุ่งขึ้นชาวนาแกจึงเรียกบุตรเขาไปหาทั้ง ๓ คน แล้วบอกข่าวตัวบิดานี้ก็มีอายุมากแล้วทั้งโรคภัยก็ยังกำเริบแรงกล้าขึ้น เห็นจะอยู่ปกครองเลี้ยงเจ้าไปนานไม่ได้แล้ว เจ้าจะอยู่ไปภายหลังจงระวังรักษาให้ดี แลคิดอ่านทำการหาเลี้ยงกันไป อย่าทำตัวให้ก่อกวนเหมือนแต่ก่อน เพราะแต่ก่อนนั้นบิดายังอยู่ไคหาเลี้ยงเจ้า ต่อไปเมื่อบิดาจะไม่ได้อยู่แล้วเจ้าเหล่านั้นก็จงหาเลี้ยงกันเอง คราวนี้จะเป็นครั้งที่สุดของบิดาที่จะต้องตายไป ถึงการนั้นก็ยังไม่คิดกลัวการสิ่งใดเลย แต่ยังมี ความเสียใจอยู่อย่างหนึ่ง ด้วยบิดาได้รับมรดกนานี้มาจากปู่ของเจ้าชั้นหนึ่งแล้ว แลรู้ว่าปู่ของเจ้าไคฝั่งของวิเศษไว้ในนาเราแห่งหนึ่ง เมื่อบิดายังมีกำลังพอทำการไค ก็ไคคู่สั่วหุดคนไปจนบัดนี้ก็ยังหาพบไม่ เพราะฉะนั้นจึงมีความเสียใจมาก ด้วยของ ๆ เรา ยังค้นไม่ได้ แลของนั้นก็เป็นที่ของสืบเนื่องมาแต่ตระกูลของเราด้วย แต่หวังใจว่าเจ้าคงจะรับคำที่บิดาสั่งไว้ไคคอกกระมัง ในขณะที่เมื่อบุตรทั้ง ๓ คน ได้ยินบิดาพูดดังนั้นก็ร้องไห้เสราโศกเป็นอันมาก จึงลุกขึ้นพร้อมกันว่าจะขอยอมทำตามบิดาสั่งทุกประการ เมื่อชาวนาไคยินบุตรรับเต็มใจพร้อมกันแล้ว จึงตอบว่าจะขอสิ่งอีกขอหนึ่งว่า ถ้าเจ้าค้นหาของวิเศษนั้นยังไม่ได้ แลเจ้าเป็นฤๅทำการหว่านเพาะเจ้าจงเอาเมล็ดเขาพรรณที่มีอยู่นั้นหว่านไปรอบไปก่อนเมื่อเก็บเกี่ยวแล้ว จึงคอยหุดหาต่อไป ครั้นต่อมาอีก ๒ วันชาวนาผู้นั้นก็ตายลง บุตรทั้ง ๓ จึงจัดการศพบิดาตามประเพณีแล้วก็ไคจัดการลงมือถางหญ้าแลหุดพื้นที่ตามทีบิดาสั่งไว้ ประมาณสักเดือนหนึ่งหรือสองเดือนก็ยังมิไคพบสิ่งของอย่างใด เวลานั้นพอถึงฤๅที่ชาวนาทั้งหลายเขาหว่านเพาะ พื้นที่ทั้ง ๓ นี้ก็ถึงคำซึ่งบิดาสั่งไว้ว่า "ถ้าค้นหาทรัพย์ยังไม่ไคจนถึงฤๅหว่าน

เพราะแล้ว จึงทำสิ่งนี้เสียก่อนอย่าให้เสียประโยชน์ เมื่อการสิ่งสำเร็จแล้วจึงค่อย
 จับการนั้นต่อไป" จึงลงมือหว่านโปรยพรรณเมล็ดเขาลงในนาของตัว และช่วยกันทำ
 การจนตลอดฤดู ครั้นถึงปลายฤดูนั้น เขาก็สุกทั่วกัน พี่น้องทั้ง ๓ ไ้ช่วยกันรีบเกี่ยว
 เขานั้นแล้วโดยเร็ว "การทำเขาในคราวนี้ ไ้วว่าจะทำด้วยความคิดตรึกตรอง
 เองก็ไม่ไ้ เขารีบทำเช่นนั้นก็ประสงค์ที่จะหาของวิเศษซึ่งบิดาบอกไว้เท่านั้น เพราะ
 ฉนั้นจึงไ้คิดว่ากรซึ่งเขาไ้ทำแล้วในคราวนี้ เป็นหนทางอันวิเศษที่จะให้คนทั้ง ๓
 นั้นคิดอ่านทำการเลี้ยงชีวิตต่อไปในภายหน้า คือธรรมดาคนที่มีความคิดไ้ทำได้เห็น
 ผลประโยชน์ของตัวเสียครั้งหนึ่งแล้ว ก็ย่อมคิดหาขึ้นอีกไ้มากกว่าที่จะละทิ้งผลประโยชน์
 ซึ่งเกิดขึ้นแล้วให้เสื่อมสูญไปนั้นละไ้ไ้" เมื่อพี่น้องทั้ง ๓ คนเก็บเกี่ยวหมดแล้วก็
 ขายไ้เป็นอันมาก แลไ้เอาบายูชีเกาของบิดาที่คิดราคาขายแต่ปีก่อนนั้นมาเทียบ
 ดู ก็รู้ว่าเขาที่ไ้ทำไ้ไ้ในปีมากกว่าปีก่อนเป็นอันมาก พี่ผู้ใหญ่จึงบอกแก่น้องทั้ง ๒
 ว่า "ของวิเศษที่บิดาบอกไว้ นั้นน่าจะเป็นของสิ่งนี้เอง มีไชของอื่นคอกกระมัง
 สมกับคำของบิดาซึ่งว่าคนยังไม่พบ แลเป็นของสืบตระกูลต่อ ๆ มา เหตุซึ่งบิดาบอก
 ไว้ว่ามีของวิเศษนั้น เพื่อจะให้เราทั้งหลายคิดอ่านทำไ้ไรนา ด้วยกลัวว่าเราจะ
 ประพฤติเกียจครานเหมือนแตกอน จึงแกลงบอกว่ามีของวิเศษสำคัญอยู่ในนั้นแม่
 บิดาไม่บอกไว้แก่เราเช่นนี้แล้ว เห็นว่าเราพี่น้องทั้งสามนี้คงไม่คิดถางหญ้าที่รก
 หรือซุดพื้นที่เป้นแน่ ซึ่งบิดาทำอย่างนี้ก็หวังจะให้เราซุดคนแลถางหญ้าไปจนตลอด
 แล้ว การนั้นเหมือนกับทำนาที่ไ้เดียว ด้วยคิดว่าเราคงอยากไ้ของนั้น ที่ไหนจะ
 คนทั้งรก ๆ ไ้ไ้ คงจะซุดคนถางไปจึงจะพบ ถึงแม่วาบิดาไ้บอกไว้ว่า มีของวิเศษ
 นั้นจะว่าพูดปดก็ไ้ไ้ไ้ เพราะความหวังใจจะให้เราคิดทำการหาเลี้ยงชีวิตสืบต่อไป
 แลการที่เราไ้ทำแล้วอย่างนี้ ก็นับว่าไ้พบของวิเศษซึ่งบิดาบอกไว้แล้ว" ฉนั้น
 ต่อมาเมื่อคนทั้ง ๓ ไ้รับผลประโยชน์ในการของตัว ก็ยังมีความคิดมากขึ้นแล้วตั้ง
 อยู่ในความเพียรไม่เกียจครานเหมือนแตกอน

ความรักของนุราย

พระเจ้านองยาเรอกรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์สาราณียกร

ทรงเรียบเรียง

ตั้งแต่เกิดเหตุมาสมัยสิบปีกว่าไถ่กระมังเจ้าคะ หะ ๆ ๆ หา มันชั้นเสียที่สุด หะหา พิลึกแท้ ๆ แต่ฉันเห็นจะไม่รู้ลืมได้ละ จนทราบข่าวสิ้นชีวิต โอ๊ยพูดขึ้นมาครั้งไรละฉันหัวเราะจนท้องคืดทองแขง พุทโย หะ ๆ หะหา เมื่อขณะนั้นฉันกำลังแขงแรงอวทวนสาวฝรั่งอายุรุ่นราวสิบเก้าปี คนเขาพากันชมว่า "แม่นสวยพอไซ้" รับประทานโทษเถอะเจ้าคะ จนฉันชี้ครานจะไปไหน อู๋เจออายพวกหนุ่ม ๆ เขาละรำคานรำคาน ไม่รู้จักกันสักนึกก็หลอนจะหลอนจาเบ้อออกจะตาย คนที่ไปควยเขาอยู่ "เอาความันไหนหลอน" ฉันทำหน้าที่ ๆ หนึ่งเฉยๆ เสีย มันก็ราไปเอง ถึงชี้ครานไปก็ตองไป ทำยังงใจไต่เจ้าคะ ฉันเป็นบ่าวเขานี้ แต่เจ้าประคุณ นายผู้หญิงนายผู้ชายของฉัน ใจทานคี่เสียที่สุดที่แล้วเหมือนกะบิคารมารคาเกิดเกล้าของฉัน พระเดชพระคุณของท่านมีกะฉันเป็นที่สุด ฉันนึกฝากตัวมอบชีวิตสุดแล้วแต่ทานจะชุบเลี้ยงที่เดียว ควยฉันไม่มีที่เห็นแล้วบิคารมารคาของตัวหรือก็ตายเสียแล้ว ฉันถูกทานทิ้งไว้ให้ชกกับศึกทุกขตัวของตัวเอง แต่ยังกำลังเล็ก ๆ ที่เดียว แต่มาเมื่ออายุได้สิบเก้าเคราะห์ดี ฉันได้มาอยู่กับนายผู้หญิงนายผู้ชาย นายของฉันคอยมีที่บานของห้องหับ ไค้อยู่เย็นเป็นสุขทานเมตตาปรานี คอยไค้มีคนรู้จักมักคุ้นรักใคร่กันขึ้น ฉันสบายคิดจะฝากชีวิตของตัว ลูกกำพร้าอยู่กะทานที่เดียว ฉันอยู่ที่บ้าน นายเรือนฝากระดานอย่างเกาครว้าเครออยู่ที่สงนบางราชบูรณ ไปทางข้างล่างนั้นะ เป็นไร เจ้าชะรับประทานโทษเถอะกราบเรียนนิค ๆ ถูก ๆ ถึงเป็นชาวกรุงเทพก็อยู่หางเมือง เหมือนชาวบานนอกชอกนาคงพุกจาไมพนเรอราเกะปุกกะปับ เอาแต่ใจความเถิดเจ้าประคุณ

บ้านฉันอยู่ไกล ถ้าจะมาในกำแพงเมืองก็หลายสิบเส้น นี่แล้วฉันถึงไมใครจะไค้เข้ามาเที่ยวในเมืองบอย ๆ ควยถึงจะมาไปรดรางก็เถอะเจ้าคะ ก็ตองเดินบุกสวนมาไกลพอกูที่เดียว โอ๊ยหะหา ๆ อ้ายเที่ยวที่สุดที่ฉันจะเข้ามาในเมือง

จนกลับหาเคราะห์หามยามร้ายใส่ตัวนะ มีโชอินันแสร้งมาเองเมื่อไรท่านเจ้าชา
 ล่าฟังอินันไม่ใคร่ชอบเที่ยวเตร่คอก อยู่บ้านดีกว่านอนอ่านหนังสือเล่นสบายหัวใจ
 แต่ทำอะไรไค่นายของอินันท่านจะมีงานทำขวัญนาคบุตรของท่านมีคนเดียว รักนัก
 ลูกชายคนนี้ พออายุครบปีบวชนายท่านมอบเงินให้อินันมาเที่ยวซื้อของตามลำพัง
 เส้าชิงชาเลือกหาที่ดี ๆ ขอมเย้าวเบาราคาสำหรับจะไปใช้เป็นของถวายพระสงฆ์
 พระเดชพระคุณของนายท่านนะเจ้าชะ ท่านชอบเลี้ยงอินันเหมือนบุตรมากกว่าเหมือน
 บ่าว อินันขึ้นรถรางตรงเข้ามาหยุดที่สี่กั๊กเส้าชิงชาไปที่ตึกแม่เล็ก เขารู้จักกันกะ
 นายอินันนายผู้หญิงท่านสั่งมาว่า "เองอย่าเอาคนที่บ้านไปดวยเลยนะลูกนะ เขา
 จะไค่ทำงานที่บ้านผู้คนของเรานอยจะไค่ช่วยกัน ผู้ชายก็คาคเพคาน ผู้หญิงก็ทำครัว
 ไปเส้าชิงชาละแวกที่บ้านแม่เล็กชื่อของไค่ละขอคนเขาไปชวยขนไปฝากเขาไว้บอก
 ให้เขาชวยขนมาให้แก ลำเพ็งก็แะบ้านพอสินก็ได้เขารู้จักกันกับแม่ไปเร็วมาเร็ว
 หนะลูกหนะ" ครันอินันซื้อของแล้วให้ชาวรานเขาไปส่งบ้านแม่เล็กขึ้นรถรางมาหยุด
 ประตูสามยอด ลงไปซื้อของลำเพ็งพบพอสินแะมาเจอเขาพอเหมาะ พุกกันแล้วพอ
 สินเลยสั่งชาวรานให้ขนของไปส่งที่บ้าน นึกว่าพรุ่งนี้เขาจะเอาไปส่งบ้านล่างที่เดียว
 เบ็จเสร์จวันอินันจ่ายซื้อของสินซังสามตำดิ่งกึ่ง เสร์จชูระแล้วอินันก็เดินมาคอบ
 รถรางอยู่ที่ตพานประตูสามยอด กลุ้มใจออกเมื่อไรรถถึงจะมา ไม่รู้จักใครยืนอยู่
 คนเดียวรำกาน พอสักครุนายคนหนึ่งทาทางนิกเลงแะงตัวสรวยพุ่มหนาตาหมคจด
 กำลังหนุ่มพองเดินอาจมาเออสิลิก ทานเจ้าชะไม่รู้จักกับจี้ เดินตรากเข้ามาทักอินัน
 เนย ๆ เลยพุกไปออกจ้อ แม่ไม่ทันไรตกใจว่าผิดตัว ขอโทษอินันตลิตถาน เราวา
 "ขอโทษเด็กแม่คุณอย่าว่าฉันหมิ่นประมาทลวงเกินหลอนเลย เหลือบเห็นหน้านี้กว่า
 แม่เกษคนรู้จัก ผิดตัวไปจริง ๆ" อินันเห็นเขาพูดก็ ๆ ก็พาซื้อยิ้ม ๆ เขาเลยถาม
 ว่า "นี่หลอนจะไปข้างไหน?" อินันก็บอกเขาเลยนั่งพุกกันอยู่ พอรถรางมาเขา
 ชวยเปนชูระส่งอินันขึ้นรถให้อัฐเสร์จ อินันไม่ต้องออกเงิน นี่แหละเจ้าคะท่านเป
 หนที่อินันได้พบกับเขาคั้งแรก แต่มิใช่หนที่สุดคอกหนะเจ้าชะ อยู่มาอีกนานยังง
 เขาถึงค้นพบบ้านอินันก็ไม่รู้ตามไปหาอินัน พะเอินันออกไปสวนเขางบ้าน พบเขา

เขาเขาก็ตรงเข้ามาหา ทอมอีกสักเจ็ดวันเขานัดหมายมาหาอีกดูเขามีน้ำใจจริง ๆ

ฉันเห็นเขาก็รักตัวจริง ๆ กราบเรียนตรง ๆ ใจผู้หญิงนี้เจ้าชะพูดไม่มารยาแล้ว อยู่คนเดียวมันจะเหมือนมีภูหรือ เอาผ้าเท้าทรงดูเถิด ถึงนายท่านจะชอบเลี้ยงสักเพียงใด ก็มันและไม่ควรจะให้ท่านช้ำใจถ้าท่านเมตตาอย่าปล่อยให้เขาละทิ้งได้มีฝั่งมีฝ้า แต่ฉันไม่เหลวไหลคอก ถ้ายังไม่ได้กราบเรียนขอต่อนายท่าน ตกแต่งให้แล้วที่จะไต่กันเองเมินเสียเถิด ขึ้นชื่อว่าฉันชาตินี้ละโลเลไม่เป็น ตัวก็ไม่หลุด ปากมีวาร์กกันมาสิมาพูดกัน คุยกันเสียก่อน จะมีผู้ทั้งคนมีบอย ๆ ไม่ได้เหมือนศักดิ์เสียเสียตัวกะเขาแล้วก็เหมือนกะยอมมอบชีวิตให้เขา เสียแรงเกิดมาเป็นลูกผู้หญิงฉันตรงนัก แต่เขามาหาสิ่งเกตกริยาคุณเหมือนเขาจะรักใคร่ฉันจริง บอกว่าจะชอบกันละก็เชื่อกันอย่ามาคุมเหงเอาแต่ใจ เขาเชื่อถือเคารพคำฉันที่สุด ไม่ละลามละลวงเลย ก็นี้แหละฉันจะไปพบกะเขาตามนัดใดหรือเจ้าชะ ง่า อยู่มาวันหนึ่ง ตั้งแต่บุตรของนายไปบวชได้สักสองเดือนเศษ ฉันหมายจะไปอาบน้ำคันท่า เดือนมีดชมพูกษมาพอลงกะไคเรือ่นไปก็เจอเขามา คราวนี้ไม่ได้นัดหมายกันเลย เขาบอกฉันว่า บิดาของเขาเป็นคนมั่งมีมาก หวานรักแต่การค้าขายมีการค้าขายท่ามากนะง่า, พูดยืนมาละกลืนหัวรอไม่ได้ หะหahaha เขาชี้แจงว่า "ฉันเสียใจเสียที่สุดแล้วหลอน คุยพะเอินยามเคราะห์ในหมู่นี้ ฉันจะมาหาหลอนบอย ๆ เหมือนใจหมายไม่ได้ คุยคุณพอฉันท่านกำลังป่วยหนัก ท่านสั่งให้ฉันไปดูงานการของท่าน แทนที่แทนตาจนกว่าท่านจะหายปรกติ มิใช่การของท่านมีชั่วแตรกรุงเทพเมื่อไรหลอน เกียวในหัวเมืองต่าง ๆ คุยจำเป็นฉันจะต้องเที่ยวไปดูแลการที่หัวเมือง ไม่ใครมีเวลาพัก กลางค้ำกลางคืนเวลามาบานบ้างหรือจะขึ้นไปหาคุณพ่อกันอย่างไรได้ มรดกทุกสถานหรือท่านก็จะให้ฉันคนเดียว คุยท่านเป็นยังไปโกรขขึ้นมาก็ไม่ดี ทั้งคุณเป็นคนอกตัญญู นี้แหละหลอนเอียงงเห็นใจฉัน ฉันไม่อาจจะนับเป็นแน่ไควา เมื่อไรฉันถึงจะได้มาเห็นหน้าหลอนอีก บอกได้แต่ความหวังคงไม่รูชขาด คิคคิคตนอยู่ไม่รูจักลืม ถ้าฉันมีของพอจะมาหาหลอนได้เมื่อไร

ละ ฉันจะเขียนจดหมายบอกมาถึงหล่อน" ตั้งแต่คืนวันนั้นมาฉันกับเขาไม่มีใครจะได้พบปะกันเหมือนแต่ก่อน บางทีเดือนหนึ่งกว่าไม่ได้มาพบกันเลย บางทีถึงสองเดือนตามเดือนก็มี ฉันออกเอะใจพบปะกันเป็นหลายหน เป็นไรไม่เอ่ยถึงเรื่องจะมาสู่ขอ รักหรือก็รักฉันจริงแน่ พุคก็พูดแต่ความรัก จะไปเดือนเขาก่อนก็กระตาคใจ จะว่าเขาลอหลอกลมเหลว ๆ หรือเนื้อตัวเขาก็ไม่ได้ถูกไม่ได้เคราะห์แคะเลย

ภายหลังบุตรชายของนายอินัน ทานสึกจากพระแล้วแต่งงานมีภรรยาแยกออกไปตั้งบ้านเรือนอยู่ข้างวัดจีนห่างบ้านนายผู้ชาย

อยู่มาก่อนคุณนายภรรยาของนายเล็กได้รับหนังสือว่า มารดาของท่านป่วยมาก จวนจะเสียชีวิตแล้ว ถ้าคุณนายอย่างจะใครเห็นใจมารดาแล้วให้ท่านรีบไปทันที

คุณนายกับนายเล็กท่านก็รีบออกไปบางปลาสร้อยที่บ้านคุณแก่ที่ป่วยหนัก ท่านอยู่เฉยๆ เป็นการจวนเจือจะรีบไปให้ทันเห็นใจ เมื่อท่านไปกันแล้วบ่าวผู้ชายมีอยู่ ๒ คนก็เอาไปควยหมก ซ้ำต้องจ้างเขาไปอีก ๒ แจว เหลือแต่บ่าวผู้หญิงไว้เฝ้าบ้านคนเดียวบ่าวของทานที่เฝ้าบ้านเขาซึ่งฉลาดกลัวผีสงอะไรก็ไม่รู้นอนในเรือนคนเดียวไม่ได้ เขาวิ่งมาอ้อนวอนนายผู้หญิงที่บ้านทานตกลง สั่งให้เขามาอยู่ให้ท่านใช้แทนอินัน ให้อินันไปเฝ้าบ้าน นอนในเรือนนายเล็กจนกว่าทานจะกลับ

อินันไม่ยักกลัวผีสงอะไร ไปอยู่ในสบายก็เสียอีกจะได้ไม่ต้องทำการงาน มีเวลาอยู่เปล่า ๆ นอนอ่านหนังสือเล่นสบายใจ อินันกำลังเพลินอ่านหนังสืออาหรับราตรีสนุกเสียที่สุด กำลังถึงเรื่องตาบาเบอวารงสมุคไม่ใคร่ลง นายผู้หญิงท่านเรียกขึ้นไซไซโนน ตองคืนสมุคไว้ว่าไป อินันไปอยูบ้านโนนได้สักสองวัน แม่ทานเจ้าเขาไม่มีใครเป็นเจ้าหัวใจอ่านหนังสือได้สบายเที่ยว คืนวันหนึ่งประมาณสักห้าทุ่ม นาน อินันกำลังนั่งเพลินอ่านหนังสืออาหรับอยู่ข้างตะเกียง แม่เจ้าประคุณชนลูกชนพองแต่เกิดมาก็ไม่เคยพบ อินันเสียดสีตัวแข่งสร้าไปทั้งตัว อยู่ดี ๆ นี้เจ้าชะ เสียงอะไรก็ไม่รู้หามันลั่นแถก ๆ ครั้น

อินันตกใจสั่นคิดเที่ยวแม่เจ้าโหวยพุทโธเอ๋ย อินันผู้หญิงสาว ๆ นี้ทาน

เจ้าๆ เอาฝ่าเท้าทรงคูเกือก เกิดอะไรมาหนไหนก็ไม่รู้จักประสีประสามา
 อยู่ในเรือนเปลี่ยวแค้นเคี้ยวเท่านั้น รับประทานโทษเดชะคูมือเท้านาวเย็น
 คางสั้นงัก ๆ รวากะจะจับไซ้ ใครเลยจะมาช่วยได้ จะร้องก็ร้องไม่ออกเงี้ยว
 สียงประเดี้ยว เอาอีก คูสิเอา โอ๊ยก็ก ๆ แกกกรีน ๆ กัดขึ้นมาได้เสียใจ พุโธ
 เราเอ๋ยเราถึงที่เสียแล้วกระมังหนา ไม่มีใครอยู่คุ้มครองป้องกันเลย ใครจะมา
 ทำโทษอะไรก็แล้วแต่ใจอายุผู้ร้ายมันแท้ ๆ ผีหรือคนก็ไม่รู้อิฉันไม่ทันกันสมุคละ ขบ
 หน้าลงหมอนตัวสั้นริก ๆ อยู่เป็นนาน สักครู่หมายจะแข่งใจอ่านต่อไปอีกไม่ได้ คู
 ใจคอดักตักไม่เป็นอารมณ์สมประที อานคนจนปลายตาลายไปแล้ว คูสิเอาโอ๊ย ๆ
 เสียงหนับ ๆ แกก ๆ อีก ไม่รู้อะไรจะทำอย่างไร นึกหึกใจว่าถ้าเราถึงที่แล้ว
 ก็ต้องตายทำอย่างไรจะให้หายตกใจ ไคลงกลับความคิดจะให้เพลินไปทางอื่น อิฉัน
 หึกใจนึกถึงเจ้าคนที่รักของอิฉัน นึกพิศวงเหตุอะไรหนะเห็นยวนหวงเขาหายไปนาน
 ที่เคี้ยว ทั้งแต่อิฉันพบเขาหนที่สุดสองเดือนกว่ามาแล้ว ทำไมถึงไม่มา คิดอยู่ประ-
 เดี้ยวเอาอีกไม่สงบคืองูคูมิใจกลัวใหญ่เสียแล้ว คูสิโอ๊ย ๆ เงยหน้าขึ้นดูเหมือน
 อะไรแว่ววาวอยู่ห้องใน เอียงหูฟังได้ยินเสียงบ้านตุ้เปิดกรางขึ้นในห้องในทันที
 เอ๊ะคอยมีใจเห็นจะไม่ใช่ผีละ แม่ ลงท่ายภาวนาเกือบตายนี้กว่าผี คราวนี้คะโมย
 แ่นละบุญแท้ ๆ อะเ็นขณะนั้นอิฉันมีสติใจก็ตื่น อิฉันนั่งฟังเสียง ดังหนับ ๆ ปุบปับก็อก
 เสียงบานกระจกกราง อิฉันเข้าใจไม่ผิดแน่ละหนานหรือยังงิ อิฉันแข่งใจสงบครอง
 จะให้รู้แน่ชัดนี้เกิดอะไรกันแน่หนอ ? ตกลงใจอย่าเลยลุกขึ้นค้อย ๆ ย่องไปแอบมอง
 ข้างฝาห้องใน มองเขาไปทางประตูแง้มอยู่ อิฉันจุดโคมน้ำมันกาดไว้ในห้องใน
 โยหนึ่งแสงไฟสว่างเห็นชัด อุแม่เจ้าเอ๋ยผู้ชายคนหนึ่งโศกศึสะโศสรวมหน้าาก
 ยืนตระหนางอยู่ข้างตู้ ในนั้นเก็บเครื่องถมเครื่องเงินของนายเล็กไว้หลายสิ่ง อยู่
 จริงทำยังงิละทีนี้ อิฉันอารามตกใจไม่ทันคิดหันอ่านอะไรสั้นลิตตัวสั้นไม่คิดเป็นตาย
 ตกกายเฒ่าสิ่งผลึกประตูโยเข้าไปในห้องใน กระโดดคุกเข่าอายุผู้ร้ายเห็นยวไว้
 ร้องเอ็ดสุดเสียงเกิด "ช่วยควายโมย คโมย พอมแม่ไวย ช่วยควาย คโมย คโมย"
 อายเจ้านั้นมันสติผลึกอิฉันล้มดวงลง ท่าจะออกวิ่งเฒ่า ประเดี้ยวเหลี้ยว

ชะงักมาเป็นคลั่งอยู่ รวากะถูกจิ้งจิงนำพิลึกแท้ ๆ นิ่งอึ้งซึ่งอยู่ไม่กระดุกกระดิกไม่
พูดไม่จาตัวครู นึกเออยิ่งปลาตใหญ่ เจ้านั้นเซซัด ๆ กลับหนาจะแค้น อิดันลุกขึ้น
ไคดลาโถมเขาจุด มันสบัดอิดัน ๆ ก็ไม่ปล่อย ปล้ำกันตึงตึงตึงตึง มันสบัด ฮึดฮึด
ฮึดฮึด ยิ่งโง่หน้ากากหลุดแผละออกไปจากหน้า พุทโซเออเยย สิ้นเคราะห์ไปที่ นึกว่า
ใครเสียอีกเล่า พออิดันแลเห็นก็จำไคดนักที่เดียว เจ้าที่รักของอิดันนั่นเอง อิดัน
ซัดใจร้อง "นายบัวไม่ใช่หรือนั้น " เขาว่า "อนิจจาแม่อา" พุทโซเออเยย อิดันหน้า
ซัดสิ้นสติอีกซุกหนึ่งเงี้ยวหายวาว ๆ ห้วน ๆ หายใจไม่มีใครจะทันเดี่ยวชนหน้าลงใจ
หวิว ๆ เหมือนจะสลบลง

สักครูเขาทำเสียงสื่อนตามอิดันอาการพิศวงนักรว่า "เออนี้แม่ด จะ อะ
นะ ว่ากระไรกันหนะ ? นืออย่างไรหลอนถึงมาอยู่ณะที่นี่ ? "

อิดันเงยหน้าขึ้นน้อยใจนักร ช้หน้าพูดเสียงเครือ ๆ "พุทโซ พุทโซ นี
ไม่มาคะโมยกันหรือพ้อเออเยย"

เขาถอนใจใหญ่ของลงมานั่งไคดอิดันแหงนหน้าท่าตาแดง ๆ เหมือน
ร้องไห้ "โอโฮ แม่อาเออเยย ขอหลอนอย่าพูดอย่างนั้นเลยขอเสียที บอกฉันนิกเถอะ
หลอนขอสัญญาให้สักคำหนึ่งเถิด หนะหะแล้วฉัน นะอ้อ ฉันจะบอกหลอนให้หมดสิ้น
ใส่สิ้นพุง"

อิดันแค้นใจเสียที่สุด พิโซเออเยยเป็นไค้ เสียงสื่อนตอบว่า "พุทโซเออเยย
หะ หะ นายบัวเมินเสียเถิดฉันยอมไม่ได้ ฉันหรือฉันยอมสัญญาอะไรให้นายไม่ได้
เปอนอันขาด หีคนเออเยยคนหะเสียเถิด"

เขาโคลงคี่หะหายใจสทอน "แม่อาเหยแล้วกันนะซี ขออย่าพูดอย่าง
นั้นแกฉันเลย สัญญาให้ฉันสักนิกหนึ่งเถอะถึงไม่มากก็เพียงเท่านี้หนะหะหนะหลอน
หนะ พุทโซเหย หลอนสัญญาเถิดว่าเถอะว่าหลอนจะไม่ฆาฉัน ว่าเถอะว่าหลอน
จะไม่กลางผลาญปะจาหะฉัน ว่าเถอะว่าหลอนจะไม่ไปเออเยยถึงการที่หัวคี่วันนี แกคน
มีจิตรไม่ว่าคนไคคนหนึ่งหนะหะแม่คุณ ฉันจะยอมเปอนตามหลอนจนหาชีวิตไม"
อิดันไมรูจะพูดวากะไร ออกสบัดหนาพูดไปด้วยแรงโกรธ "เถอะนำถ่านายไป
เสียให้พอนเรือนนีไม่หีบถวยสิ่งไคที่ไม่ใช่ของนายคี่มือไปถวยแล้ว เอาเถอะฉัน

ที่ฉันจะไม่ผูกไปเป็นอันขาดจริงนะที่ที่จริง ๆ" นายบัวกลอกก็ตะแคงหน้าทำ
ตาจิบปรอย จิบปรอย "แผนที่เคียว ฉันจะทำอย่างหลอนว่าหนะหะแม่อำเออเฮอ
ขอโทษเพคะคุณเกรงรักษาหลอนเถอะหนะ มีเสียแรงแม่คุณเออ เม็ตตาเพื่อน
ยากแม่อำหะงาหลอนยกโทษให้ฉันเสียสักครั้งได้ไหมหะ "

อฉันยิ่งจุน "ง่า, ฉันที่ฉันจะลองออกใจ" นายนั้นสั่น ยกมือเช็ดหน้าตา
ห่อคิ้วลงรองไห "ฟูโซ ฟูโซเหย หลอนจะลองออกใจ ชั่วแตรลองเท่านั้นคอก
หรือหยา ฮือฮือฮือ ถ้ายังงั้นฉันก็หนีบหาย คายโหงเสียแล้ว

อฉันหมั่นไส้ไม่อยากคูกหน้าตา สบักหน้าหันหลังให้ ประเดี้ยวเหลียวไป
เขายองแอบไปเสียพันทุกขพนรอนแล้ว คั้นวันนั้นอฉันนอนไม่หลับยังรุ่ง ทั้งกลัวเออ,
ทั้งแค้นเออ, ทั้งวิตกเออ, ทั้งเสียกายเออ, ทั้งสงไสยเออ, ถึงรุ่งขึ้นก็มีแต่ทุกข
แตรอนหนักอกหนักใจไม่รู้หาย อฉันก็อวจาสัตยสัญญาของตัว อฉันมิได้บอกไม่ได้
พูดแต่ใครไหลวงรูปไปเลย เมื่อนายเล็กแลคุณนายทานกลับมาถึงบ้านตรวจดูเขาของ
บ้านเรือนปรกติเรียบร้อยดี ไม่ได้คิดไปสักอย่างใดอย่างหนึ่ง ประตุหรือนาต่าง
เรือนก็มีไคบุบถลาย เพราะชรอยเจ้านั้นเขาไปแล้วเห็นประตุเปิดอฉันมีอ่านหนังสือ
เพลินอยู่ เมื่อเขาแอบยงเขามาจึงไม่รู้สีก

อฉันกลับมาอยู่มานานายผู้หญิงนายผู้ชายอีกเป็นนมนาน ไม่ได้ปะไม่ได้ยิน
ข่าวคราวเรื่องเจ้าที่รักของอฉันคนนั้นอีกเลย อยู่มาเช้าวันหนึ่งประมาณสักเกือบ
สามเดือนตั้งแต่คนอัมปรีนั้นมา อฉันไครับหนังสือไปรษณียจากเขาฉบับหนึ่ง กำลัง
อยากูปรบถึงสองไฟก็สู้ให้ แอบเข้าไปในห้องทางเฉลียงฉีกออกอ่าน มีความคัง
คอไปนี้ว่า

"ถึงแม่อำาคูชีวิตของฉฉันไม่ตองสงไสยเลยหลอน คงจะคิดเห็นอาการที่ฉฉัน
ทำในคั้นวันนั้น เป็นเวลาที่สุคซึ่งฉฉันไคเห็นหน้าหลอนว่าเป็นการร้ายแรงมาก ทั้งคง
พิศวงที่เห็นทางอย่างร้ายแรงของฉฉันที่ผิดแปลกใจตรงที่เคียว ฉฉันขออธิบายให้ตลอด
ขอรับสารภาพสัตยจริงทุกสิ่งทุกอย่าง ตัวฉฉันมิใช่เป็นคนซึ่งหลอนเชื่อใจว่า ฉฉันจะ
เป็น คือเป็นคนเรียบร้อย มีความรู้่อทยาไศรยสัมมาคารวะอะอนนอม เป็นชาย
หนุ่มผู้สัตยสุจริต ตัวฉฉันไคลจากที่วานี้มากนักจริงหนะฉฉันเป็นอายใจรผู้หนึ่ง แล

โคเคยเป็นผู้รายมาสิบปีกว่าแล้ว ฉันเกิดที่เมืองพรหม บิคามารดาเป็นคนจนที่
 เมากั๊กทั้งพ่อแลแม่ บิกาเป็นหัวคะโมยควายใหญ่, บิกาคันแกมีแต่สอนให้ฉันลัก
 คะโมยทั้งหัดทำอะไรบรรดาสิ่งชั่วทั้งนั้น เมื่ออายุฉันได้สิบขวบฉันได้คะโมยกระทะ
 ชาวบ้านเขาจับโคครั้งหนึ่ง รอดตัวไป เขาเอาแต่ของกิน อึกสักเดือนหนึ่งวิ่งราว
 อัฐ เขาจับโคนาจวนเจ้าเมืองทานจับเอาไปลามโซไว้แล้วเอาไปไว้วัด ฉันได้เรียน
 อ่านเขียนหนังสือที่วัดนั้น พ่อฉันเป็นหนุ่มโศซิ่น ฉันก็ยิ่งใจร้ายกาจกล้าหนักมีขึ้น
 ในอายุฉันคิดส่วนปีเคยอยู่ในตารางมากกว่าโคอยู่ลอยนวล คะโมยเขาตามสบาย
 ฉันเคยโคของเขา, คะโมยควาย, วิ่งราว, ปลน, ตีหัวคน, ฉันดื่มสุราชอบนัก
 แลโคทำความชั่วบรรดาเป็นมหันตโทษแทบทุกสิ่งทุกอย่าง ฉันยังไม่เคยมาคน ฉัน
 ยังมีเกลอมากมีเกลอคูักคนหนึ่งฉันรักมาก เขาเป็นผู้รายปลนมาเจ้าภาพตายถูก
 ไปคั๊กหัวเสียดที่วัดโคกตามโทษแล้ว นี่แลน่าจะทำให้ฉันเซ็งชยาค เพราะรอดตัว
 หนีไปได้แต่ไม่ยักกลัว เพราะมันตีนทีกบักบั้นเสียดแล้ว ยังมีแต่แรงขึ้น แต่ฉันฉกชิง
 วิ่งราวเขาอยู่ในกรุงมาสี่ปีเข้านี้แล้ว ไม่มีใครเลี้ยงฉัน ๆ หากินของฉันเองมีแต่
 หัวคนเคี้ยว ยามซั๊กหลอนเอ๋ยฉันแทบจะอดเคมะหอยอง เมื่อวันฉันได้เห็นหลอนครั้ง
 แรก กำลังฉันรวยเงินอยู่เที่ยว ค่ายกำลังครึ่งดวงเรือเขามาได้เมื่อคืนวันก่อน
 นี้เอง หน้าจิมลิมนารักของหลอน ก่อใจผูกใจให้ฉันหลงรักเสียดสุดจะผลึก ขณะนั้น
 ฉันสึดใจตั้งปณิธานว่า "ถ้าฉันโคพอคสนิหิตพิณขีพอหลอนมีความเมตตาตอบฉันแล้ว
 ฉันจะสู่สละพยศร้าย คิดแสวงหาความประพฤติกลับตัวเสียดใหม่ จะตั้งตัวเป็นคน
 ซื่อสัตยสุจริตจริงสิ" ตอนนั้นไปในสองเดือนฉันเป็นคนดีที่เคี้ยว คิดจะแสวงหาการ
 งานทำรับจ้างเขากิน แต่ไม่สำเร็จเงินของฉันสิ้นเนื้อประดาตัวเสียดแล้ว ฉันหมด
 ความคิดไม่รู้ว่าจะกลับตัวทำอย่างไรดี แต่ถึงกระนั้นฉันไม่กล้าขี้แจงบอกความจริง
 ให้หลอนทราบ ว่า ฉันเป็นคนยากจนถึงปานโค เพราะฉันกลัวหลอนจะตักฉันเสียด"

นี่แหละหลอนเอ๋ย ผลความประพฤติของฉันคงมีสองอย่าง ฉันควรจะเลือก
 เอาว่าจะคะโมยเขาอีกดี หรือจะยอมอดตายดี ฉันกลับเห็นชอบข้างเรื่องคะโมย
 ถ้าไม่ทำฉันนั้นแล้วฉันจะทำอย่างไรได้เล่า เมื่อฉันบอกหลอนว่าบิกาของฉันเป็น

คนมั่งมีนอนเจ็บอยู่ ท่านต้องให้ฉันไปจัดการค้าขายของท่านจนกว่าท่านจะหาย
ฉันโกหกให้หลอนทั้งเรื่อง พอฉันเองแก่เป็นครุฑะโมยควายใหญ่ ครั้งที่สุดต้อง
ติดคุกอยู่จนตาย แม้นฉันแก่เป็นคนขี้เมาไม่รู้อสร้าง คายควายเมายี่ทั้งอยู่ในป่าชานัน
เอง ที่ฉันหลอนหลอนนั้นเพราะหมายจะหาเหตุหลบตัวไปเที่ยวหาเงิน ฉันไม่คิด
จะปล้นเขาอีกเลย แต่จำใจฉันต้องทำ ฉันตั้งใจจะถอนเงินไว้แล้วเอาไว้คิดต่อ
ทุนทำการตามมุ่ง ชักลงก็กะโมยเขาหรือมีทางหากินพอก็ไม่ทำ คิดแต่จะเก็บเงินไว้
ให้พอเป็นทุนรอน มาดูข้อใดอยู่กินกับหลอนแล้ว จะคอยช่วยกันตั้งหน้าท่ามาหากิน
ตามสุจริต ฉันทะนงใจว่าถ้าฉันระวังตัวปกปิดคิคลอหลวงหลอนให้ดีแล้ว หลอนคงจะ
ไม่รู้เรื่องระยำของฉัน ถึงได้กันแล้วหลอนจะรู้อะไรกระแจะกระคายบ้าง หลอนคงจะไม่
รังเกียจไปนาน เพราะฉันกลับตัวใหม่แล้ว กลายเป็นคนดีต่อไปจนค้นหาชีวิตไม่
พบโซ่เชือก บรรดาถูกลอบขายของฉันมาแตกโพล่งเปิดโปงเสียในท้องในคืนวันนั้นหมด
แล้ว แต่อาเฮยฉันสติให้ไต่แท้ ๆ ฉันไม่รู้เลยว่าหลอนไปอยู่ในเรือนนั้น ฉันได้
เขียนหนังสือไปถึงหลอนเมื่อก่อนวันนั้น นึกว่าฉันจะมาหาหลอนค่า ๆ เวลาสองทุ่ม
ครึ่งฉันมาถึงฉันคอยอยู่เป็นนานก็ไม่พบหลอน ฉันจึงเดินกลับมาหมายจะแอบนอนศาลา
วัดฉัน เขามีคั้งจะลงเรือไฟจ้างกลับไป ทะเอนผ่านมาข้างเรือนเล็กแลเข้าไป
ดูเห็นมีค้มกเงี้ยวผูกคน ฉันคิดว่าเจ้าของบ้านหลักกันเตียนแล้ว หรือไม่ฉันนั้นก็คงมี
ธุระไปข้างไหนกัน มันให้รานใจฉันตึก ๆ คิดจะแอบเข้าไปของเขาคะโมยของ
เป็นการเคราะห์ร้ายคาดคิดใหญ่ทีเดียว แต่ฉันเกิดมาก็ยังไม่เคยพลาดเช่นนี้ ฉัน
แอบเข้าไปทางเฉลียงไขประแจกลสำหรับตัวแถมประคองของเข้าไปห้องใน ต่อไป
หลอนก็รู้เรื่องตลอดแล้ว

ตั้งแต่คืนวันนั้นมาคู้ขุขยาปนนี่ ฉันยิ่งมาถูกแต่ความฉิบหายร้ายใหญ่ใน
กลางวันแสด ๆ ยิ่งกว่าเคยถูกมาแต่ก่อนตั้งแต่เกิดมาเป็นตัว ถ้วนฉันคิดเห็นว่า
หลอนคงจะอโภยโทษให้ฉันแล้ว ฉันคงจะเล่าเรื่องให้หลอนฟังสิ้นไส้ฟุ้ง แต่ฉัน
ไม่คิดเห็นเลย เพราะหลอนไม่รับสัญญาแข็งแรง ฉันหวลกลับไปใจในทันควัน ยละ
ความปฏิกญา แลหวังซึ่งจะตั้งตัวเป็นคนประพาศศีลศุขสุจริตอีกต่อไปแล้ว ภายหลัง
มาคิดตรองแล้วตรองเล่ารอยสีพันอย่าง ฉันกลับมุกคิมุงจะฆ่าคนละคราวนี้ แต่ถึง

ฉันจะเป็นฉันใด ฉันเหลือจะอกใจคิดถึงหลอนใด ถึงรู้ว่าหลอนรู้ว่าฉันเป็นอาย
หัวคะมอยแล้วก็ช่างเกิด ฉันจะต้องเป็นอย่างไรก็ช่างเกิด ฉันมีแต่หัวใจรักหลอน
พาเดียว ฉันรักหลอนอยู่เดี๋ยวนี้รักหลอนมากยิ่งขึ้นกว่าใครจะอาจรักหลอนต่อไปได้
รักหลอนมากกว่าฉันรักชีวิตของฉันเอง คำนี้แลหลอนเอ๋ยคงจะเป็นคำสุดท้ายแล
เป็นเวลาที่สุดซึ่งหลอนจะไค้ฟังน้ำเสียงของมัน ขอลาแล้วแม่อาเอ๋ย ขอลาคำลา
หนที่สุด "ฉันฆ่าเขาตายเขาจับตัวไค้แล้ว"

พอฉันอ่านจบ หึงหนังสือหัวรองอ ๆ นำหัวร่อสิ้นทุกขสิ้นร้อนโล่งใจ
คุ้มหน้าฉันเสียที่สุด หะหะหาเหอ ๆ นี่แลท่านเจ้าชาวันคืนเดือนปีล่วงไปเดี๋ยวนี้
ฉันย่างเข้ากลางคนแล้ว เช็ดแล้วเจ้าประคณเรื่องหัดรักไม้ริแล้ว แต่ถึงฉันจะมี
อายุอยู่ไปไค้สักสองร้อยปี ฉันคงไม่ขอลืมเรื่องที่ตัวของตัวไปเป็นสาเหตุความรัก
ของอายมหาโจรมันไค้ หะหะหา เหอเหอ อพิโซหะหา

คนชั่ววิชั่วคุณ

เกยท่า

ยากหักคักใจคำ

มองไค้

ดีครูก็รู้ยา

ยามหนึ่ง แลวนา

กลับชั่วแรงชั่วให้

โทษให้เห็นผล

คนดีมีสัจสร้าง

ศีลธรรม

ทุจริตพิศหลงนำ

ฉิบข้าง

รู้สึกนึกหวนบ้า

บักชั่ว เสียณา

อาจจักกลับคี่ล้าง

โทษน้อย พลอยหาย

ชั่วง่ายคี่ยากแท้

เที่ยวเรา

อย่าเหมอเผลอเพราะเมา

มุนกลุ่ม

เรงหาชอบคี่เอา

ฝากภพ ไว้เทอญ

กิจมุนษยที่สุดคุ้ม

โลกควย ทำคี่

เกิดมีสำหรับทอง	ตายสูญ ฐีพา
ควรแต่หวังก็ภูล	เพิ่มหลา
เพื่อสุขประโยชน์	มนุษย์โลก นี้แล
นิรชาคความคิมา	แรคฆางเหมือนคน
จนฤมั่งคั่งแม่	มองจริง
เจ้าไพเราะชายหญิง	ทุกแควน
สุขทุกชจะ เกิดอิง	กรรมประพฤติ คอกพอ
สมบัติเป็นรูปแมน	ภาพลอลวงตา

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรื่องปลาด

เศรษฐีพาโล

กลุ่มออกกลุ่มใจนัก, มีแถมมารมาคอยจงลางจงชลาญ, แตะบิหาย
วายป่วงมา เพราะคนจำพวกนี้หนักกะหนักแล้ว อายจีนเขียะนั่นก็เพราะเห็น
แกพระยาวิเศษ ด้วยเขารู้จักมักคุ้นเคยไว้วางใจกันมาก่อน, ครั้นถามว่าไว้วาง
ใจไหนเจ้าคุณ เจกคนนี้ ก็บอกว่าไว้วางใจใคร่ทีเดียวขอรับ ; มิใช่อายเราจะ
ลโมกเห็นแกดอกเบ็ยตั้งละสามบาทเมื่อไร, หมิใช่ว่าไม่เคยใครเคยดี, ทั้งนั้น
ทั้งนี้ก็เพราะพระยาหัวล้าน เราถึงได้ให้เงินมันๆไปตั้งสามร้อยจั่ง เอาที่บ้าน
ดึกโคใหญ่จำนำเปนประกัน ไคแกดอกเบ็ยคนเท่านั้นเองหนีเจ้าโลไปเมืองจีน
ฉิบ, ครั้นไปต่อว่าตาพระยานั้นกับนอญอิมว่านิกความมันจะไม่หนี, ผมเองก็โดน
เขาดน็ดเหมือนกันและทวน, เราจะไปเอาอไรกะเขาก็ไม่ไคเขาไม่ไคเปน
ประกิจประกันเฮ้อ, ฉิบหายเพราะพระยาไม่วิเศษแท้ ๆ อายปลอดของเรา
ก็ชั่วชาติ, รูวานายรับจำนำที่บ้านเขาแล้วจะไปสืบสวนให้รู้ว่าเป็นที่น้ำที่หลวง
หรือไม่ใช่ก็ไม่ยกหาสืบ, จะห้ามมั่งเปนไร, นี้หรือก็ไม่ห้าม, ถึงเข้าไม่ได้
ปดจนหาหากก็เอาเดอะชาจะเขี่ยนเอาเที่ยวหรือ, กอมันหนีแล้วให้ไปสืบหนี
แค้นมีหน้ากลับมาออกไคว่า ที่บ้านก็เป็นหลวงขอรับกับผม, มันนำคักหลังเสียนัก,
คิค ๆ ขึ้นมาชาละนอยใจไม่หายเลย

หา, อายปลอดคิมึงจะวากะไรกูฉิบหายเงินสามร้อยกว่าจั่งเพราะมึง
หรือไม่ใช่ ; พุกเท่าไรก็บึง

อายชามลายครามแต่เขียลายมิงกรหาเล็บไคเหม็งนั่นก็อีกใบหนึ่ง,
เมื่อขณะถูกละลายครามกัน เขามาขอโทษจริง, อายตาไมชายจะเอาแปดจั่ง
มันรู้อยู่แล้ววาคกรชายมันถึงกระชิบว่าชายเสียเดอะขอรับ, ครั้นเข้าไมชายจะให้
สติอีกสักคำหนึ่งก็ไม่ได้, เดียงไว้เสียเขาถูกเปล่า ๆ ที่สุดมันจะแนะนำให้เอา
ไปถวายเจ้านายขุนนางเสียก็ยังจะดีกว่า ใจคอมึงคิคยังงิหะ อายปลอดพุกเท่า
ไรก็หมอบเขือนหน้าบึงอั้ง ท้าววากะหัวหลักหัวตอ; ที่สุดเมื่องาเมื่อทำบุญมีเปือ
สองสามวันนี่เองมันแค้นไปซื้อของอื่นมาถวายพระ ให้เปลืองเงินที่ไม่พอที่จะต้อง

ออกเขาไปอีกเปล่า ๆ ; จะบอกเป็นไรว่า, เอาสามลายครามนี้ถวาย
 พระเสียบเด็กขอรบ มีอยู่แล้วไม่ควรจะต้องซื้อ ทั้งไว้ก็สำหรับตกแต่งหีบอกไม่
 มันจะแก่งผลาญนายตรง ๆ นะและ - ตาไม่มีหรือหะอายปลอด เมื่อเป็นนั้น
 จะบอกกล่าวข้างเป็นไร, อายชานะหรือก็สูงอายุแล้วมันก็ต้องหลง ๆ ลืมข้าง
 เป็นธรรมดา, ใครจะไปจำทรงไว้ได้ว่าเอาสามลายครามไปตั้งไว้บนโต๊ะนั้น
 นี้หรือบึงเฉย คุณก็กลับจะออกสนุกไปด้วยเสียบอีก, ว่าละยังเบื่อนหน้ายิ้ม,
 หัวรอเขาจะเข้าหรือยังงั้น คุณก็แตกอกขาเอามือไปปิดผลัดตกโง่งฉวางลงมาแตก
 กระจายแล้วถึงโคคอย ๆ คลานมาหีบ ถ้าจะวิ่งมารับไว้แล้วก็แทบเกือบจะ
 หนีไป เอาไปไว้ที่ไหนหะ กากที่แตกนะ หะหะ, เอาไป ไว้ที่ไหน อ้าว, นั้น
 มีโต๊ะนั่งแล้ววางเอาไปตั้งเสียบแล้ว, จี ๆ มึง ๆ ถึงโดยจะแตกเป็นชิ้นเล็ก
 ชิ้นน้อย ติดคอไม่ได้เอาไปวางเขาติดเสียบให้ก็ ก็ยังตั้งไว้ดูเล่นได้, นี้ก็ไม่
 ยักหาว่าตั้งเสียบฉิบ, จะคอยบอกซากอนก็ไม่ได้, มันไม่เป็นเรื่องแท้ ๆ
 พุโธ พุโธ หึงน้ำเสียบยังจะตั้งโพล่งบ้าง, นี่ห่าตั้ง, อะแปดขั่งกว่าลอยเป็นน้ำ
 พุโธ พุโธ ฮัมโมสังโธ

พูดด้วยรอยคำพันคำกึ่งเฉย, ทำเป็นทองไมรรอน, กลัวดอกพิกุล
 ทองจะร่วงจากปากหรือยังงั้นหะ, ตั้งแต่มานั่งนี้หลอดออกมาคำเดียวว่าหึง
 เสียบแล้วเท่านั้นมึงคิดยังงใจคอยังงั้นหะ, อยากฐนั๊ก

ข้าเห็นจะเต็มทนขึ้นยิ่งน้อย ๆ , ยังอายเรื่องเรือตเกาเสากานัน
 ก็เหมือนกันแตกฉิบหายเข้าไปเรือนสิมหาบ, อายที่อจายจุนจุกตะเกาเดียวกัน
 กะอายปลอด, พาเรือไปถูกพายุพายุแควมแตกฉิบหายสินค้าก็จมน้ำไม่ได้สักสิ่ง จะ
 หักจะทานมั่งเป็นไรมิไรซะกะชาเกณฑ์ให้ออกเรือวันนั้นวันนี้, นี้หรือก็เลือกรอก
 ตามใจ ภูวว่าจะถูกพายุใหญ่แล้วจะรอเสียบก่อนก็ไม่ยักหารอ, ถ้าไมรรแล้วทำไม
 จะเป็นจุนจุกได้, บอกขางสิว่าเรือจะแตกจะได้ไม่ให้ไป

คิด ๆ ขึ้นมาละแค้นใจประดาเสียบ, ที่สุดจนจะไปซื้อที่ล้งที่สำเพ็งกะ
 เขาม่าง ; แต่ก่อนแต่ไรไม่มีใครต้องการ, ภาอายเราจ้องเขาละภากันแยง
 จนราคาขึ้นเป็นกายเป็นกอง, ยายเจสัวปูกะตัวเอกที่เดียว, หนุนว่า, พอสัน
 ซ้อเด็ก, พอสันซ้อเด็ก, ถูกหนา, คีหนา ครั้นซื้อแล้วที่ไหนได้ไม่ถึงขั่งละบาท

เธอพากันรุมมะตุ้มคุมเหิงมารทั้งนั้น อายคำเขาหรือเคิมก็เคยได้คิดไมคาง
 นายห้างดีดาก้อตริสั่งฆ่าพันนอกเข้ามาขายลดราคา, จนอายเจกที่เขาลมขายได้
 ไม่ดีต้องลดกาเขา ยิ่งกาเราก้ออีกนะและ เพราะอายปลอดคที่เคียว, อายจันที่
 เราเอาของกำนันมาให้ขอคค้ำเขา, มันก็เป็นคนเก็บเองจะยอมมั่งเป็นไรว่า
 ไม่ควรให้คค้ำขอรับ, นีหรือก้อเจยเสียบอีก, จนมันหนีเสียบับ, สิบเจ็ดคำลั้งกั้ง
 ลอยควาง

เหลือแสนลสิ่งจอลางจอลมลาญญจริง ๆ นี่หากว่ามีพุนรอนท่ามาหาได้
 มาแต่คั้งแต่เคิมยังมีอยู่มาก, หาไมละซากคงตองดีอกะลาขอทานเขาเพราะอาย
 ปลอดเป็นแน่ หะ, วากระไรอายปลอด, วาละยังกมหน้าเบือนิ่งเฉย, มั่ง
 เห็นกูเป็นยังงหรือ หะหะ

การที่นายปลอดไม่ตอบนี้ซาฟเจ้าตรองดูเห็นว่าถึงปากไม่เอ่ยที่ไหนใจจะ
 เว้นคิควากระไรบางได้ เรือทานผู้อานตรองดูเถิด เขาคิดเขาก้อคงคิดเรื่อง
 นายของเขาที่นั่งบนโศกสับอยู่เป็นแน่ ; แต่จะคิควาอย่างไรซาฟเจ้าก็ลวงรู้
 ในใจเขาไม่ได้, นอกจากเคาเท่าก้นกับทานผู้อานอื่น ๆ

นายมิ่ง น้องชายของนายปลอดเองเขาบอกแก่ซาฟเจ้าว่า, วันนั้น
 เขาแอบอยู่ที่ข้างเฉลียงไม้ก้ลาให้นายทานเห็นหน้า, ควยทานกำลังงุงงานเรื่อง
 ซามลายครามแตกอยู่, แดกอนนายปลอดคลุกออกมาเขาดามว่า, ทำไม่ถึงไม่ตอบ
 ทานเล่า นายปลอดถอนใจใหญ่พลางบอกวา :

"ตอบใดหรือนองเอย, ขึ้นตอบก็เหมือนหาหาใส่หัว, นายของเรา
 ละทานเขาตำราว่า" ครั้นนายมิ่งคย้นคยอชักว่า, "เขาวากระไร "

นายปลอดคก็มึนที ๆ "อย่าพูดเลยนองเอย อายเรามันปากซีตม" แต่
 ที่แท้เขาจะคิควากระไรก็ไม่ปรากฏ, ซาฟเจ้าได้ความมาแต่เพียงเท่านั้นเองก็
 เก็บมาเล่าสู่กันฟังเท่าที่ทราบ

เรื่องปลา

จับค่าถล่มแดง

เมื่อเขาซุกนั่งลงที่ข้างเฉลียง, เขาถอนใจใหญ่ฮึกฮัมแห่ง ๆ กูตีเหมือนจะซุนแคบไรมานแต่ไหนหน้าตาก็คิดเต๋วเหงาๆ, เหลียวมาปะตาเม้มปากเคียวก็ถอนใจใหญ่ฮือ ฮุกออย ๆ ออกมาเฉย ๆ "แม่เจิม, หลอนจะให้ฉันมาหาไหม "

"ฉันนะ " หลอนปลาใจคอบ ; "ฉันนะหรือ ห้อย้ม ; นี่ยังใจถึงแต่คิดเข่นนี้ไคไหนะ อยากกู้นัก"

"ไม่งั้นหรือ, ไม่งั้นหรือ," เขาว่า ; "เหลือที่จะเป็นความจริงไค แต่ก็ยัง-แต่ยัง-จะเฒ่าแม่เจิม, หลอนจำคนนั้น, ที่นั่งถัดเราไปที่โรงละครเมื่อคืนก่อนนี้ไคไหมจะ "

หลอนแสดงอาการสอุงใจหน้าเรียว ๆ, น่าจะเห็นเป็นพิรุณที่สุดเมื่อหลอนยอนถาม

"คนหนุ่ม ๆ หน้าล่อ ๆ รูปร่างกลองแก่งบั้นหนวดโง้งนั้นหรือไม่ใช่"

"จำ, นั้นและจำ," เขาตอบ, อย่างกระแทกกระทั้น ; "ฉันไคยินว่าเขาพูดถึงหลอนละอย่างสนิทสนมเสียที่สุดที่แล้ว"

"พูดถึงฉันนะหรือ "

กูหลอนประหม่าเต็มไปทั้งตัว ; จนเหลือกำลังที่เขาจะไม่สังเกตเห็นไค

"พูดถึงหลอนแลเจ้า, ถึงหลอนนะแหละ," เขาประจกประจัน ; "เขาว่าเสียของหลอนละเป็นอย่างเล็กที่สุด, คนทั้งเมืองหาเปรียบไม่ได้"

"เขากล่าวพูดนะหนะ"

"เขาพูดนี้ เขาว่าในสิบแปดเดือนนี้ จะหาฝึกขึ้นนิ้วหนึ่งแบ่งสักสิบแปดส่วนก็ไม่มี เมื่อเขาโอบมือของเขาอ้อมเข่าครึ่งท่ายเท่าไรก็เท่านั้นอยู่นั่นเอง"

"ก็งานาย-นายไคทำอะไรเขามั่งไหม " หลอนถามอย่างหน้าคั้น

"เปล่า" เขาสับคหน้าคอบ ; "ก็แต่ฉันไคไคยินเขาหูเองนะซี, เออะ"

แต่ถึงยั้งฉันจะไปทำให้รู้หลอนขึ้นกลางประชุมคนเอาเรื่องเอาราวไร-

"แม่บุญที่เคียว," หลอนพูดอย่างถืออกคือใจ

"แม่เจิม แม่เจิม" เขาพูดขึ้นเสียงเซียว, "เขามือไรเกี่ยวของ
กะหลอนชอบกลนักหนา"

"ไม่มีอะไรเลยสักนิด ; ฉันสบดใจจริง ๆ ที่เคียว" แม่สาวสวยตอบ

"แต่ดอยคำของเขา น้ำคำของเขา นั้นจริงไหมลาหลอนจา "

"พูดไซ้เอ๋ยกรรม ๆ เทียว พอยืม, นี้จะมาและเอาเลือดปูไรที่ฉัน
นี้หนะ, มันก็ชอบจะจริงยั้งนั้นนะแหละ"

"แขนของเขาได้เคยโอบเสื้อตัวนั้นหรือ"

"เป็นไรจะไม่เคย, ในใจตัวนี้เอง," หลอนยอมรับอย่างราบที่เคียว
"แต่ฟังฉันก่อนสิหนะ, พอยืม-"

"ฟังฉันบ้างสิ ฟังฉันบ้างสิ" หลอนส่งเสียงขึ้นบ้าง ; "ฉันสาบาได้
เทียว, งา-"

เขาพูดขงักยืนคาปะคูกอยู่ "พูดไปเถอะฉันจะฟังหลอนละ," เขาพูด
เสียงสั้นทั้งรักทั้งแค้น "ฉันจะฟังข้อเขา บอกให้ฉันทราบบ้างสิหลอนจาฉันจะ
ใครจักมักจีเขาบ้าง ไคะหลอนคนนั้น "

"ช่างตัดเสื้อของฉันเองนะแหละจะทำไม," แม่สาวสวยยิ้มกลั้นหัวเราะ
กลางพูดกลาง "เขากำดั่งวุ่นตัดเสื้อสำหรับเมื่อเราแต่งงานกันแล้ว ไทนนายนัก
ว่าจะพานไปพระบาทละเป็นไรลา," หลอนกวงมือ "มานีก่อนจะถามหนอย, พอ
ยืม, เมื่อจะไปแล้วถึงค่อยไป ไม่มีใครเขาเกาะตัวไว้ที่นั่นหรอก ; นี้โคพูพอยืม,
โคบอก, รับกั้นเสียดี ๆ"

"แน่ ๆ " เขาหน้าเกอใหญ่พูดนั่งเฉือน ๆ ลงที่ประคูนั่นเอง "เปล่าใช่"

"อะไม่เปล่า, ไม่เปล่าแท้ ๆ, ไทนสัญญาว่าจะเลิกกันกะอีนังปริกละเป็น
ไรลา, หา ๆ นำหัวเราะ, แม่เจ้าประคูนุอะไรละเชื่อถือนัก สบดสมบัติปากลอย ๆ
แน่จะบอกให้เขานิ่งเสียแล้วว้าไมดี, วันนั้นเห็นอีนังปริกไปคูลครค้วย รับกั้นเสีย
จริง ๆ หาไม่พอยืมกับฉันเป็นชาดกันจริง ๆ ไคะ ไคะออก"

"เปล่าดอกนา, วุ่นวาย"

"ไม่เปล่าไม่วุ่นวาย," หลอนตาขมิง, "โค โคบอก"

"แะแะ," เขาทำปากเคี้ยวหมากแะ ๆ หน้าเจื่อน ๆ, "แะแะ"

"โค รักกันละบอกหนะ, ไม่บอกละอย่ามาเห็นหน้ากันอีกเลย" หลอนเนื้อเต็นหน้าแดง "โค โคบอก"

"แะแะ, นางปริก"

"หะ หะ," หลอนคบบมือหัวร่อหรับไปทั้งตัว, "นั่นมิไชลา"

พอเ็นเวลานั้นข้าพเจ้ามีธุระแะไปหาป้าแม่เจิมเขาหนอย, หยุดขึ้นอยู่ข้างกระไดไคยีนเขาพุตกันตลอดแต่ตนจนปลาย นึกข่าอกหัวร่อไมไค, เหอ ๆ ๆ ๆ ๆ คิดว่า, เอ หมอยีนนี้เข้าตำราที่เขาว่าจับคำถล่ำแคงนะหือ มิไชไปจับอ้ายคำ ๆ ถล่ำเขาไปในอ้ายแคง ๆ หรอก

หรือจะวาซาเจ้าเทียบถูกเข้าใจผิดเหมาเอาซาเจ้าผิด ๆ ถูก ๆ เวซาเจ้าก็ออกรับเอานาที่จับคำถล่ำแคงไปเถอะพอเจ้าแม่เจ้าประคุณ

เรื่องปลา

ตำนานพริกละลายแม่น้ำ

ความเคิมของเรื่องนั้น ยังมีพอรุ่งพอกาไมซุง พอรุ่งคนนี้ทำการค้าขายมีความจำเรียมมาก เขาเองก็เปนครนควรที่จะเรียกไควาเปนครนไคไคคนหนึ่ง ควยไมมีความกำเริบหรือมกใหญ่ไคสูงสิ่งไคเลย เปนครนสมณะ ทำมาหากินไคก็อุทสาห์เขมิกแหมทพยสมบัตินี้หาไคไค ไมไคมีความสุรุษสุรายสิ่งไค มีแต่อุทสาห์พากเพียรทำมาหากินจนเขาจำเรียมวัฒนา มีทพยสมบัตินี้มากจนคนทั้งหลายนับหน้าถือตาว่าเขาเปนครนมีเงินทองเปนครนเศรษฐีหนึ่ง พอรุ่งคนนี้มีบุตรชายคนเคียวชื่อ นายทองไมเปนครนกำพารามาแต่เล็ก ๆ พอรุ่งผูเปนครนจึงไคมีความรักไคโรและเวทนามากหยอดคลัก ๆ เขาไปในคาในความประพดติของบุตรแทบจะทุกอย่าง แต่พอรุ่งคนนี้เขาไคมีความไคที่ควรจะชมและสรรเสริญเขาไคอยู่อีกอยางหนึ่ง ถึงโดยที่ เขาจะมีความรักแลหยอดนายทองไมลงทุกสิ่งทุกอย่างก็ไค เขาไมไคแสดงกิริยาของเขาให้บุตรเห็น

เลย มีแต่บังคับกดขี่ สั่งสอนให้นายทองใบดำเนินไปสู่แต่ความที่คืนเทพจะทุกอย่างทุกอย่าง ในเวลาที่โสมมพอรุ่งยังมีชีวิตอยู่นั้น นายทองใบเขาประพฤติก้าวเป็นเด็กที่ดื้อที่สุด วางายสอนงาย ทุกสิ่งทุกอย่างครั้นอยู่มาเมื่อนายทองใบอายุเขาได้ ๑๘ ปี พอรุ่งบิดาก็ถึงแก่กรรม ทรัพย์สินสมบัติที่เป็นมรดกตกอยู่แก่นายทองใบเวลานั้นทั้งสวัสดิญาณก-ทรัพย์สินและอวิญญาณกทรัพย์สิน ของพอรุ่งที่ตกเป็นมรดกตกเนื่องไปถึงนายทองใบนั้น เป็นราคาใบต่ำกว่าสองพันชั่ง แลเงินสดก็มีราวสักพันสองร้อยชั่งในเวลาที่บิดาถึงแก่กรรมไปแล้ว ไม่มีผู้ใดบังคับกดขี่สั่งสอน นายทองใบไม่มีความเป็นอัครอยู่แก่ตัวทุกอย่างทุกอย่าง ความประพฤติกของเขานั้นกลับตรงกันข้าม กับเมื่อในเวลาที่บิดายังมีชีวิตที่เดียว ความท่ามาหากินตั้ง เช่นที่พอรุ่งบิดาประพฤติกมาแต่ก่อนนั้น ไม่ต้องพูดถึงหละ ลืมหมด นายทองใบไม่ได้ทำต่อแต่สักสิ่งหนึ่งสิ่งใดเลยแต่สักอย่าง ความประพฤติกของเขานะที่เป็นอัคราที่เขาทำอยู่เสมอ ก็คือตื่นนอน เขาก็ไม่ต่ำกว่าเที่ยงหรือบ่ายโมง ครั้นไม่ไรขึ้นมามาตรงสี่ระเมื่อไร ก็ย้านักเลยที่เขาจะลุกขึ้นจากที่นอน ที่นอนแล้วรับประทานเสิร์ฟก็คงมีการ เล่นอะไรอย่างหนึ่ง ในทางที่นำไปสู่ความฉิบหายทั้งนั้น การพนันก็เล่นไม่หยุด นก, ไก่, ปลา, ไพ, ถั่ว, โป, และการอื่นที่จะนำความฉิบหายมาให้ได้เพียงไร เขาก็ประพฤติกแทบจะทั้งนั้นจนขึ้นเทวด, ลอเรือ, อไรค่อไร ในพวกที่ไม่เป็นสาระไม่เปนเกอย่างนี้ เขาเล่นเขาทำแทบจะทุกอย่างทุกอย่าง จนชั้นที่สุดไม่มีมือไรจะเล่นก็เล่นหัดขอมมิ เกอายตกลงจกกระ เปรตที่ไหนดอที่ไหนดก็มาวนสอพลอ ปอกลอกอยู่ที่นายทองใบทั้งสิ้น

คนที่ดี ๆ ที่เขาเห็นแก่บิดาคัวเป็นเพื่อนฝูงกันมาแต่เดิม ห้ามปรามสั่งสอนเตือนสติให้ก็ไม่รู้สึก ไม่อยากฟังทำไ้เสียไม่ยากูจัดทั้งนั้น จนคนที่ดีก็เตือนนั้นเบื่อหน่ายไปเองและ คนพวกที่นายทองใบเขาชอบเล่นชอบคบนั้นก็ไม่มีพวกไหนหละ มีแต่พวกสอพลอที่จะคิกยอหนุนให้เขาหลงละ เลิงหาของที่จะปอกลอกเขาเท่านั้น เพื่อนฝูงที่เป็นอย่างชั้นสูงของเขา ก็มีแต่เจ้าพวกเหลวไหลล้วนแต่ไม่เป็นเก ดีไม่เข้าเรื่องควยกันทั้งหมด ในเวลานี้เพื่อนกันและเขามีอุคมจริง ๆ แต่จะหาเพื่อนตายที่จะร่วมสุขทุกขด้วยกันสักคนเดียวไม่ได้ การฝึกฝายของเขาหรือก็มากนักและ ชอบใจแล้วคนละเกาซังสิบชั่งซื้อคาย พอจัดเขาแล้วระเบิดไลหมด กระหิมในใจแต่จะหา

ใหม่อย่างเดี๋ยวนั้น ครั้นตกเวลาเย็นเขาก็ไม่มีอันหละ ชวนเพื่อนฝูงที่ยอหนุนคุดถูกใจนั้นขึ้นรถเที่ยว, ไปฟังแตรบ้าง, ไปดูผู้หญิงบ้าง, อไรต่อไรก็โผล่ไปเรื่อยไปทั้งนั้นในทางที่นอกคอกไม่เข้าทางนั้นแหละ พอตกค่ำเขาได้เวลาเพื่อนฝูงมีก็คน ก็ชวนกันไปกินเข้าโฮเตลหมดการที่ไปนั้น กินอยู่เลี้ยงดูกันเหล่าเขาอุดมรับประทานไม่กรีกดอง ใครจะต้องการอะไรรับประทานอะไรก็ได้ทั้งนั้น ไม่มีความเสียมเสียคาบ รับประทานแล้วก็ไม่อไร มีแต่แอ ๆ พุดลันไกลัน ๆ ไปตามกันทั้งหมด บางที่ถูกผู้ใดหนุนแลหนุน เขาก็ถึงเล่นการพนันขันต่อกัน ในเวลาคืนวันนั้นก็ฉิบหายเข้าไปได้มาก ๆ อีก ครั้นกลับออกจากโฮเตลแล้วก็มีไซจะเลยกลับมาบ้านเมื่อไรตามทางที่ระขึ้นมาไม่โรงหญิงนครโสภณ ก็บ้านกงสุลนั้นและ แวะเรื่อยตลอดที่เดียวกว่าจะกลับมาถึงบ้านไคอย่างหัวค่ำไม่สามยามก็ฉิบหุม แต่การที่ไปเที่ยวเตร่กันนั้นถูกสมุนตามเป็นฝูง ก็มีตองไคออกเนื้อออกหนังสิ่งไค หุนรอนของนายทองใบทั้งสิ้น เงินที่เขาไรจ่ายนะไม่ได้นึกเสียมเสียคาบสิ่งไคเลย ไซสรอยเงินบาทราวกับเบี้ยแปดร้อยต่อเฟื้องที่เดียว

ก็การที่เขาประพฤตินั้นแล้ว ทรัพย์สินสมบัติที่เขาไคเป็นมรฎกตกต่อมาจากบิดานั้นจะถาวรไปไคสักเพียงไคเล่า อย่างซาก็ปีเศษ ๆ เท่านั้นละลมละลายหมด มาในที่สุดทรัพย์สินที่จ่ายไปนั้นไคกลับมาเป็นคุณแก่ตัวเขาสักนิดหนึ่งก็ไม่มีเลย กลับนำสิ่งซึ่ง เป็นทุกข์และความลำบากมาให้แก่เขาทั้งสิ้น เพราะตามธรรมดาที่เป็นอยู่นั้น ถ้ากินเหล่าเมาแล้วไปเที่ยวฝึกฝายอยู่ไคโดยมาก ไม่มีความประหยัดยังเฉลอสติอย่างเช่นนายทองใบนี้แล้ว ก็ยอมเป็นธรรมดาอยู่เองไม่ตองมีความสงไสยเลย ที่อายโรคคอกไม้คูนนั้นจะไม่เข้ามาสั่งสุในตัวของเขานั้น ไม่มีเวนเสียหละ ก็คงจะเกิดมีเกิดเป็นขึ้น แกร่างกายเขาเป็นแท้ ถ้าได้รับความป่วยปวดเจ็บขึ้นอย่างนั้นแล้ว ยิ่งไม่มีสติหน่วงรั้งควย ก็จะมีเอาสิ่งไคมารังกับความปวดเจ็บไคเล่า เขาก็จำเป็นตองสูบบุหรี่กลับเป็นนักเลงโอบีไปเท่านั้น

โดยเหตุนี้ ข้าพเจาขอต่อทนายอีกหนอยว่า ถ้าผู้ใดประพฤตินั้นแล้วถึงจะมีทรัพย์สินสมบัติอย่างไค ๆ ก็ดี คงจะไม่ดำรงทรงอยู่ไค ฉันทไคก็เหมือนดังเล่นแมน้ำอันกว้างใหญ่ ก็คือความฉิบหายนั้นและ ถ้าเราจะตำนำพริกไปละลายลงในแมน้ำ

แล้ว แม่น้ำหรืออาจจะกลับรถเป็นน้ำพริกได้ไม่มีเสียเลย ก็มันเคี้ยวกับที่เอาทรัพย์สิน
สมบัติไปใช้จ่ายละลายเสีย ดังเช่นนายทองใบนี้แล้ว และมีได้ประกอบการทำมา
หากินเพิ่มเติมอยู่แล้ว ทรัพย์สินนั้นก็อาจจะคงทนอยู่ได้เป็นแน่ ก็คงจะละลายหมดไป
ดังเช่นน้ำพริกที่ละลายลงแม่น้ำนั้นนั่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ฉ

เรื่องสั้นในวารสารอันระหว่าง พ.ศ.๒๔๓๘-๒๔๗๕

เรื่องทำตามฝัน

ถ้าจะพูดตามชาวสวน อำแดงสุดขมาัยก็เป็นคนมีอันจะกิน ยศในแถบนั้น แรกเป็นถึงคุณแม่ ควยสวนแกมีหลายชนิด ยังมีเงินเก็บไว้มั่งดังไว้มั่งลือกักว่าคั้ง ทาบ พวกปล้นจคซื้อไว้ในทะเลียบพานมาแลว แตกก็ไม่กลาวแว เห็นจะเป็นควย คุณแม่สุดแกอยู่ติควัด ทานสมภารเจ้าวัดเป็นหลวงพี่ของแก และทั้งเป็นผู้มีชื่อเสียง ในทางตะกรุด, ลูกอม, ลัก, เครื่องอยู่คงต่าง ๆ เป็นพระที่มีศษย์มาก แลเป็นที่ เกรงขามทั่วไป

คุณแม่สุดแกเป็นคนเก็บหอมรอมริบคั้ง พวกที่เป็นมิตร เรียกว่าแกเป็นคน รุจักเก็บจักเขย พวกที่เป็นศัตรู เรียกว่าแกเป็นคนขี้เหนียวยิ่งแว่าแรงเม แลที่เรียก ว่าแดงเมก็คเป็นควยนิกไม่ทันว่ามีอะไรที่เหนียวกว่านั้นมั่ง อนึ่งคุณแม่สุดเป็นคนรุจัก เวลาที่ควรได้ ซึ่งผู้ที่เป็นมิตร เรียกว่าเข้าใจทำมาหากิน แลผู้ที่เป็นศัตรู เรียกว่า ละโมภ, มักใจ, ตาเหลือก, เงินบาทเทาหัวเขา, แลคำต่าง ๆ ที่มีใจความ อย่างเดียวกัน

วิชาของคุณแม่สุดที่มีสำคัญอยู่ ก็คือวิธีทำนายฝัน แลที่แกมีวิชาในทางนี้ ก็ ควยความเคยแลความชำนาญ ควยแกฝันเก่งนัก ถ้ากระโดนจะแตกหรือลูกชายจะ ตกรอง แกก็ค้งฝันเสียก่อน ที่สุดการที่ไม่ได้เกี่ยวอะไรกับแกเลย เช่นดาทรามชาว ว่าฝรั่งกับยี่ปุ่รบกันเช่นนี้ แกก็อาจทราบล่วงหน้าได้ในทางฝันของแกเหมือนกัน

ทานสมุห์เจียมสามีมของแกที่ถึงแก่กรรมไปแล้วนั้น เมื่อก่อนสิกลงมาได้กับคุณ แม่สุด ก็เป็นหมอกุชำนาญในทางทำนายฝันมาแลว แท้จริงที่แกได้คั้งก็เพราะชำนาญ ในทางเดียวกัน พูดเข้าใจกัน เชื้ออย่างเดียวกัน จึงเป็นที่ชอบใจกันขึ้น เมื่อแกจะ ได้คั้งนั้น สมุห์เจียมฝันว่ารุงจางแหะกินเข้าตอกไปในอากาศ ซึ่งทำนายตามตำรา ว่าจะได้กับคุณแม่สุด ฝ่ายคุณแม่สุดก็ฝันว่ารุงเหลืออมรัดแมว หรือแมวตะครบุงเหลืออม หรืออะไรคล้าย ๆ อย่างนั้น ซึ่งทำนายว่าแกจะได้กับสมุห์เจียม ตกกลงจึงคองจัก การสุขอทวารมงคลกันให้เป็นไปตามฝัน

การทำนายฝันท่านจะทราบอยู่ม้างหรือไม่ ๆ ทราบ แลคำร่าอื่น ๆ จะเป็นอย่างไรก็ตาม แลคำร่าของคุณแม่สุดนั้นการทำนายจะต้องเป็นไปตามเวลาที่ฝัน เช่นถ้าฝันเวลา ๒ ยามวันอังคารฝันว่ากระไรก็จะทำนายอย่างนั้นตรง ๆ ไม่ต้องบิดตองเบี้ยวอันใด เช่นถ้าท่านฝันวันอังคารเวลา ๒ ยามว่าท่านจะได้อ่านนิทรานุเคราะห์ ท่านก็คงได้อ่านจริงตามฝัน แท้จริงข้าพเจ้าหวังใจว่าถึงท่านจะฝันหรือไม่ ท่านก็คงอ่านอยู่นั่นเอง

ตั้งแต่ท่านสมุห์เจียมกับคุณแม่สุด ทำการมงคลกันมาจนบัดนี้ก็นับได้เกือบ ๒๕ ปี ท่านสมุห์เจียมถึงแก่กรรมมาแล้วก็ ๒๐ ปีกว่า บุตรที่มีด้วยกันก็นายจุ่นคนเดียว เป็นเด็กหนุ่มที่จะว่าโง่ก็ไม่เชิง จะว่าฉลาดก็ไม่เชิง แต่เป็นคนมีความคิดอย่าง บิดามารดาอยู่ในที่สะมาก เรื่องทำนายฝันเป็นอันรับมรดกไว้เต็มคำร่า

ในที่ไกลนั้นมีคนอยู่อีกพวกหนึ่ง ซึ่งจะต้องปรากฏในเรื่องนี้ คือนายคำอำแดง มาที่ถือสวนจากคุณแม่สุดอยู่ ๒ หนัก คนทั้ง ๒ นี้ค่อนข้างจะอึดคึด มีบุตรที่ช่วยทำสวน ไคบ้างไม่ไคบ้างหลายคน แต่ที่เกี่ยวกับเรื่องนี้คนเดียวแต่บุตรสาวชื่อหวง ซึ่งเป็นชื่อที่ไม่ไคถอยไม่ไคความว่ากระไรสมกับชื่อนายจุ่น เมื่อนายคำอำแดงมาจะตั้งชื่อลูกสาวว่าหวงนั้น จะไคฝันว่ากระไรเสียก่อนหรือเปล่าหาทราบไม่ แต่ท่านสมุห์เจียมกับคุณแม่สุดนั้นตั้งชื่อบุตรชายตามที่ใ้บอกในฝันเป็นแน่

หวงก็เป็นสาวมาแลหลายปี ในวา ๆ กระเดียดจะสวยกว่าใคร ๆ ในแถบนั้นอยู่ควย เมื่อคั้งนี้ก็ไม่มื่ออะไรประหลาดที่นายจุ่นจะรัก ได้พยายามแล้วที่จะรับตัวหวงไปอยู่เป็นภรรยาอย่างเจียบ ๆ แตนายคำอำแดงมาแกจะมีเลือด ๘ สำแทรก คิดมาแต่ครัวสุโขไทยหรือเมืองละโว้บางกระมัง อย่างน้อยคงจะยังมีเหลืออยู่สักกึ่ง สำแทรก แกจึงยังยกหัวสูงนิก นับประสาแต่ใครจนชั้นนายจุ่นคนมั่งมีแกยังไม่ยอมยกลูกสาวให้กาย ๆ แกตอบว่าแกก็ยอมคอก มีใ้หวาจะรังเกียจรังอนอะไรยะพอจุ่น แตอายการพรหมนี้ มันต้องทำให้ถูกแบบถูกแผนถึงจะอยู่ไปค้วยกันเป็นสุข ต้องสวคมนต์เลี้ยงพระให้เขาหวงเขาที่ ผู้หลักผู้ใหญ่จะไคช่วยกันให้ศีลให้พรตามธรรมเนียม

เมื่อนายจุ่นไคยันั้นว่า จะต้องถึงกับแต่งงานรคนำเป็นการใหญ่เช่นนั้นก็อิด ครั้น

จะบอกเล็กเสียที่เดียวก็เสียตาย จึงทอมนายคำอ่ำแดงมาว่าจะไปทริกครองคุณก่อน
อนึ่งการที่นายจุ่นไปพูดกับนายคำอ่ำแดงมาครั้งนี้ ก็ทำด้วยความเห็นชอบของคุณแม่สุด
แล้ว

ข้อที่นายจุ่นขอตัวนั้นก็ด้วยเห็นอุบายเป็นที่ชอบกล จึงคิดหาเวลาพบหวง
สองทอสองที่ปลายชนิดสวน พุดจาแผละโลมชักชวนที่จะให้หวงหนีบิคา มาราคาตามไป
เสียเงียบ ๆ แต่นายจุ่นจะไม่ใช้คนทางพุดพอที่จะชี้แจงให้หวงเห็นชอบได้นั้นอย่างหนึ่ง
อีกอย่างหนึ่งหวงเป็นลูกพุดลูกแม่ ยังมีเลือดครึ่งสาแหรกพุดพอให้ยะโส เห็นประโยชน์
ของการที่ห้ามงคลโดยเบ็ดเตล็ด หายอมทำตามที่นายจุ่นชักชวนนั้นไม่

ส่วนคุณแม่สุดเมื่อนายจุ่นนำความไปบอก ก็ไม่ว่าอะไรลงไปให้เด็กชาก เป็น
แต่ออกทำให้เห็นว่าถ้าจะต้องแต่งงานทั้งที่ก็ควรแต่งงานกับคนที่มั่งมีเหมือนกัน ถึงกระไร
จะไม่มั่งมีก็หมิ่นท่าทางว่าจะมั่งมีด้วยจะใคร่รับมรดกใคร หรือทำมาหากินมีช่องคูดอย่าง
ไรก็ไม่ว่า นี่นายคำอ่ำแดงมากก็ไม่มั่งมีช่องทางที่จะมั่งมีได้เลย มีแต่ทำสวนหาเขากิน
คำ ถูกเตาก็เป็นหลายคน ถ้านายจุ่นได้หวงมาก็ได้แต่ตัว จะมีประโยชน์อะไร แต่
นั่นแหละจะชอบใจกันก็ตามใจนายจุ่น คุณแม่สุดไม่ชักชวน ว่าที่จริงหวงก็เป็นเด็กดี
เป็นผู้ดีตกยาก

การที่คุณแม่สุดพูดเช่นนั้น ยิ่งทำให้นายจุ่นเป็นที่ลึงเลในใจยิ่งขึ้น เพราะแก
จะตกลงใจเองไม่เป็น ถ้ามาราคาว่าเล็กเสียเด็กคำเดียวแกก็เล็ก หรือถ้า
มาราคาว่าให้แต่งงานกับเขาเด็กคำเดียวแกก็ตกลงแต่ แต่ที่ตกลงใจตัวเอง
เช่นนี้ลำบากนัก แกทริกครองว่าหวงเป็นคนหน้าตาจิ้มลิ้มน่ารัก หานในแถบบางกวด
น้ำเป็นไม่มีใครเหมือน เมื่อคราวพากันไปดูพุดหะก็แต่งตัวบุ่งหมสมศรี บุ่งลิ้มวง
สวมเสื้อสีเขียวห้อยคำแพรสีชมพู ดูเหมาะเจาะดีนัก คนชมไปตลอดทาง จงชั้นขุน
นำขุนนางยังอดเหลียวไม่ใคร่ได้ นายจุ่นนั่งถึงแต่งตัววันไปดูพุดหะวันนั้นได้ ก็ตกลง
ในใจว่าจะยอมแต่งงาน

ครั้นนำที่นำขึ้นมาก็ได้ว่าการแต่งงานนั้น บุกรัดกันแน่นหนานัก ถ้าแต่ง
งานเสียแล้วไปพบลูกสาวใคร เขามั่งมีสมควรกัน : ไม่ขอเขาอีกที่ไหนเขาจะให้ แล
นายคำอ่ำแดงมากเป็นคนจน ๆ หากว่าที่นายจุ่นจะยอมรดน้ำกับลูกสาวไม่ เมื่อคิด

ดังนั้นก็กลับเปลี่ยนใจว่าเลิกกันเสียดีกว่า

แต่นายจุ่นลี้งเลื่อยูเซนนีหลายวัน ประเดี๋ยวไปพบกับหวงก็ตกลงว่าจะยอม
แต่ง ครั้นกลับนอนตริกตรองก็ตกลงใหม่ตรงกันข้าม แล้วกลับยอมอีก อยู่จนเช้า
วันหนึ่งนายจุ่นตื่นขึ้นก็รีบไปหามารดาเล่าความฝันให้ฟังจนตลอด

มารดา "วันนี้วันพุธ เจ้าฝันเมื่อคืนวันอังคาร เจ้าจำได้ใหม่ว่าฝันที่พูด"

นายจุ่น "ฝัน ๒ ยาม"

มารดา "ถ้ายังงั้นท่านายตรง ๆ เจ้าอย่าไปยอมแต่งงานกับเขาเลย
เลิกเสียเถอะลูก มิใช่จะได้คนมั่งมีสี่สุกอะไร เปื่อยการเปล่า ๆ"

นายจุ่นตกลงในใจเป็นแน่ว่าจะไม่เกี่ยวข้องกับหวงต่อไป แต่ก็อดไม่ได้ที่
จะไปเที่ยวเดินตามปลายชนคัสวาน เมื่อพบหวงกำลังคุยให้น้องชายขึ้นหมากอยู่ ก็ตรง
เข้าไปนั่งพูดด้วยตามเคย

"อายเรื่องฉันกะแม่หวงนะเห็นจะต้องเลิก จะขึ้นไปก็ไม่ได้ ฉันก็เสียขาย
เต็มที"

"แน่ละซียะ คนมั่งมียังพอจุ่นจะมาแต่งกะคนจนยังฉันยังใจได้ ต้องไปหา
ที่ที่มันมั่งมีด้วยกันถึงจะถูก"

"เปล่าंना ไม่ยังงั้นหรือกนา แต่แรกก็คิดหรือกว่าได้กันเสียเงียมมันดี
แต่เมื่อพูดคำแกไม่ยอมจะให้มีความสุขนตเลียงพระรคนน้ำก็ตามใจ ฉันก็ยอมนี้ंना มิใช่
ไม่ยอมเมื่อไหร่"

"ก็ยอมทำไมถึงไม่ทำอะไรลงไปละ"

"อ้าวก็จะทำอะไรได้ละ มันยังเคือนอายุนี้ंना วันเคือนก็วานหลวงลุง
คุเสร็จแล้ว แต่มันต้องรอเคือนยี้ มาเคียวมันนั่นเหลวเสียแล้ว"

"เหลวยังงใจละยะ"

"คือเมื่อคืนฉันฝันไป"

หวงเป็นคนไม่เชื่อเรื่องฝัน เมื่อได้ยินดังนั้นก็หัวเราะแล้วถามว่าฝันว่า
อะไร

นายจูน "ฉันนึกประหลาดพิลึก ตื่นขึ้นก็จำใจหมด เมื่อคืนก็วันอังคารฉันก็เวลา ๒ ยาม ในตำราทำนายตรงไม่ตองสงไสยเลย จะไม่เชื่อนั้นไม่ได้"

"พอจูนจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ตามใจ แต่พอจูนฉันว่ายังไง"

"ฉันว่าแม่หวงกะฉินอยู่ไปด้วยกันดีกว่า ก็มีลูกออกมาคนหนึ่ง โตใหญ่พิลึก

....."

หวงหัวเราะ "ทำไมพอจูนไม่ชอบมีลูกครึ่ง ถ้ายังงั้นต้องหาเมียที่เป็นหมัน"

นายจูน "ไม่ใช่ยังงั้นหรือ ลูกธรรมดาทำไมจะไม่อยากมี แต่เดี๋ยวนี้ลูกมันมีหัว ๒ หัวจะทำยังไง"

หวงหัวเราะกากใหญ่ "พอจูนฉันว่ามีลูกกะฉินเป็นคน ๒ หัว แล้วกลัวจะจริงยังงั้นรี"

"ก็ยังไม่ชนะซี ฉันก็ออกแน่นอนจะไม่เชื่อยังไง คำราก็ว่าไว้ชัด ๆ ไม่ได้หรือ เด็ก ๒ หัวเขาวาทำให้อแม่ฉิมหาย"

นายจูนกับหวงนั่งพูดกันไปอีกครู่ใหญ่ ๆ แล้วต่างคนก็ต่างกลับบ้าน หวงนั้นพูดความในใจก็คิดอยู่ว่าถ้าได้มีเขามี่เรือนไปเสียจะสิ้นหวงพ่อแม่ไปมาก ถ้าได้ตัวที่มีหลักถานอย่างนายจูนจะถึงกับเป็นที่พึ่งไคด้วย ส่วนที่นายคำอำแดงมาเช่าถืออยู่นั้น บางทีก็จะต้องเสียค่าเช่า จะเป็นประโยชน์ใหญ่ยิ่ง

ฝ่ายนายจูนตั้งแต่กลับไปวันนั้นก็ไม่สบายใจ ด้วยเมื่อรู้ว่าไม่ได้ก็ยังอยากได้หนักขึ้น บางทีถึงคิดว่าพอตั้งท้องขึ้นมากริบกินยาเผ็ด ๆ ร้อน ๆ อยาห์หมันอยู่ได้ ถึงจะ ๒ หัวถ้ามันแทงออกมาเสียแล้วก็ไม่เป็นไร แต่มาคิดไคว่าลูกมันจะอุบาทว์ถึงจะทำอะไรมันคงเกิดมาจนได้ ในฝันก็คิดว่ามันจะเกิด จะห้ามมันอย่างไรคงไม่ได้ไม่อย่างนั้นจะฉันทำไม เมื่อเปิดตำราดูก็ยังเห็นแน่หนักเขา ในตำรากล่าวว่าถ้าใครมีลูก ๒ หัวจะเสียทรัพย์สมบัติเป็นราคา ๑๘ กษาปณ์ เป็นคำทำนายที่เราท่านไม่เคยไคยินไคฟัง แต่โดยเหตุที่เป็นคัมภีร์ของสมุห์เจียมเป็นมรรฎกมาแต่ปู่ยาตายาย นายจูนจึงเชื่อสนิท เงิน ๑๘ กษาปณ์นั้นจะสักเท่าไรแก่ก็ไม่ทราบ แต่คงจะมาก ถึงอย่างไรก็ไม่ควรเสีย

อยู่มาวันหนึ่งนายจุ่นไม่สบายใจเต็มที่ จึงเดินออกไปเที่ยวทางปลายสวน พบหวงมานั่งอยู่กับคนเดียว นายจุ่นก็เดินเข้าไปใกล้ หวงเรียกว่า "พอจุ่นมานี้แน่ ฉันทจะเลอะอะไรให้ฟัง เมื่อคืนฉันฝันชอบกลพิลึก ตื่นขึ้นจำได้จะแจ้ง แต่ว่าฉันเอง ก็ไม่เชื่อ"

นายจุ่นนึกในใจว่าวันนั้นวันพุธ ฝันเมื่อคืนวันอังคารคงการจะทราบว่าฝัน เวลาไร แต่สงสัยใจไว้ก่อน ถามว่า "แม่หวงฝันว่าอะไร" หวง "ฉันฝันว่ามีป่า อยู่คนหนึ่ง อยู่บางกอกเป็นต้นพุทธรังไม่มีลูก อีกสี่ปีตายยกมรดกให้ฉัน นา ๑๐๐๐ ไร่ สวน ๒๕ ไร่ อะไร ๆ อีกหลายอย่าง"

นายจุ่นตาเหลือก "ฝันซุ่ม"

หวง "๒ ยาม"

นายจุ่นพูดกับหวงไปสักครูหนึ่ง พอจวนค่ำต่างคนก็ต่างกลับเรือน นายจุ่น ตรึกตรองว่าถ้ามีลูก ๒ หัว ก็เสียเงินเพียง ๑๔ กษาปณ์ มรดกที่หวงจะได้ทั้งนาทั้งสวนคงจะกว่า ๑๔ กษาปณ์ หากทางคูเหมืองจะได้กำไรมาก ส่วนเด็ก ๒ หัวนั้นออก จะขายหน้าอยู่สักหน่อย แต่ถ้าได้มรดกเป็นกองเช่นนั้นแล้ว อายว่าแต่มีลูก ๒ หัวเลย ให้มีลูกเป็นทศกัณฐ์ก็ยอม

ดังนั้นนายจุ่นกับหวงจึงเป็นอันตกลงแต่งงานกันในเดือนนี้หน้านั้น ตั้งแต่อยู่ด้วยกันมา จนบัดนี้ก็มีบุตรแล้วถึง ๒ คน หัว ๒ หัว แต่กะละหัวเท่านั้น ส่วนมรดกที่จะได้ไปจากกรุงเทพ ๆ นั้นก็ยังเจียบอยู่ แต่นั้นแหละตั้งแต่วันนั้นมาถ้าจะนับก็ยังไม่ถึง ๔ ปี.

เรื่องวางยาเมีย

"ไม่ไหว, อย่างนี้จะก่อไม่ไหวแน่ ไกรมั่งจะทนไหว "

"ทนอะไรกัน "

"ทนแม่พิลาศ - ภรรยาฉันนะซี"

"เรื่องราวมันอย่างไร กันรุ่มงักได้ไหม "

"เขาวา วิ. มียฉิด กิจจนเมียตาย' แตกัันเห็นจะทนจนเจ้าหลอนตาย
ไม่ไหว ไม่ไหวแน่"

"ให้กันรู้เรื่องบ้างซี, อะไรข้างเป็นเคื่อกเป็นแค้นเสี่ยจริง ๆ "

"เป็นคุณ คุณก็ตองเคื่อก, คุณประพันธ์"

"ยังไม่แน่นัก, คุณสนิท, ผมอาจไม่เคื่อกก็ได้"

คุณสนิท เป็นสหายสนิทของข้าพเจ้า เคยเป็นนักเรียนรวมโรงเรียนเดียว
กันมา ตั้งแต่เป็นนักเรียนมัธยม ต่อมาแก่ได้เข้าเป็นนักเรียนแพทย์ในจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ส่วนข้าพเจ้าออกประกอบการค้าขายช่วยบิดาอยู่กับบ้าน แต่ความสนิท
ชิดเชื้อระหว่างเขากับข้าพเจ้าคงมีอยู่เช่นเดิม คุณสนิทเป็นนักเรียนแพทย์ก็จริง แต่หา
ได้ออกมารับราชการทางตำแหน่งแพทย์ไม่ เนื่องจากความเหลวไหล เอาใจใส่แต่การ
เที่ยวเตรศผู้หญิง, ในไม่ช้าก็ต้องออกจากมหาวิทยาลัย เพราะเหตุที่มีวิชาภูมิรัฐ
ชั้นต้น ในเชิงหนังสืออยู่บ้าง จึงได้เข้ารับราชการเป็นเสมียนเอกในกระทรวงหนึ่ง
ส่วนวิชาแพทย์ของแกนั้น แกไม่ยอมรับปากกับใครเลยว่าใช้ได้ ตรงกันข้ามกลับ
ทงงตัวอยู่เสมอว่าตนมีวิชาทางเวชศาสตร์แบบกำไรอยู่อีกโข--ดีกว่าเพื่อเสมียน
เอกด้วยกัน และรวมทั้งข้าพเจ้าด้วย

เนื่องจากเราเป็นสหายสนิท สารทุกข์สุขดิบใด ๆ คุณสนิทเคยแจ้งให้ข้าพเจ้า
ทราบ และบางครั้งก็ขอความเห็น หรือคำแนะนำด้วยซ้ำ

คุณสนิทเป็นคนสวย, ผิวขาว, ใบหน้ารูปไข่ และเคยเป็นที่ต้องใจของผู้หญิง
มาแล้วไม่น้อยกว่า ๔-๕ คน แม่พิลาศพรรณศรี เป็นผู้มีโชคดีกว่าผู้อื่น จึงได้เป็นเจ้าของ
ของปกครองคุณสนิทมาจนบัดนี้ ซึ่งนับไคว่าเป็นเวลากว่า ๖ เดือนแล้ว จะว่านาน
ก็ไม่นานนัก สำหรับผู้ซึ่งมีความรักอย่างซื่อคิม จะว่าเร็วก็ไม่เร็วนัก สำหรับข้าพเจ้า
ผู้ซึ่งถือความโสดเป็นสวรรค์ ก่อนที่คุณสนิทจะแต่งงานกับแม่พิลาศ คุณสนิทได้พูดกับ
ข้าพเจ้าว่าดังนี้

"แม่พิลาศเป็นเทพธิดาของฉัน ในชีวิตกัันถ้าปราศจากเจ้าหลอนแล้ว กัันจะ
ไม่มีสุขเลย แกถามว่าเจ้าหลอนสวยเพียงไรหรือ ได้ซี แต่จะอธิบายก็จะมากความ

หนอยจะหาว่ากันคุยไม้ หารสารมิได้ กันบอกได้แต่เพียงว่าเวลานี้ ชายหนุ่มราว ๒๐ คน คุณพระ คุณหลวงอีกราว ๓๐ คน เจ้าคุณหมื่น ๆ อีกราว ๒๒ คน และเจ้าคุณศรีระหงออีกราว ๕-๖ คน กำลังติดหลังเจ้าหลอนอยู่เป็นหาง ไม่วาเจ้าหลอนจะย่างไปไหน มักจะตามพอประจอบประแจประจบประแจง ปฏิบัติ ปกติพิทขเจ้าหลอนอยู่ทุกขณะจิตต์ ประพันธ์, แกคงรูละชี้ว่าเจ้าหลอนสวยเพียงใด คราวนี้สองนิกกูเถอะว่าหากันมีชัยใดเจ้าหลอนมาอยู่ในวงแขนกัน ผ่าชีแก่! กันจะมีชื่อเสียง, มีเกียรติยศ มีอะไรรอยแปด-เพียงใด แกไม่อยากจะใครรับเกียรติยศเช่นนี้และเพราะแกถือภาษีมา ๆ ของแกว่า "โสคือสวรรค์" แต่สำหรับกันผิดกัน กันได้แม่พิลาศมาประคองแล้ว กันจะได้อะไร "บรมเจ้าชู" นอกจากนี้แม่พิลาศยังมีคุณสมบัติสมที่จะเป็นแม่เรือนที่ดี เป็นสตรีที่ทันสมัย แลเป็นอะไรที่ใคร ๆ หรือกันต้องการอีกก็ได้ ชัยรถยนต์เก๋ง กอล์ฟเก๋ง, เต้นรำเก๋ง, เต้นนิสเก๋ง ชีมาเก๋ง และในที่สุดแต่งตัวทันสมัยก็เก๋ง ทุกอย่างเหล่านี้ ยากนักที่จะรวมอยู่ในสตรีผู้เดียวได้ เป็นลักษณะที่กันชอบทุกอย่าง เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ยังจะปล่อยให้หลุมมือไปอีกหรือ? จริงนา, ถ้ากันไม่ได้แม่พิลาศมาเป็นภรรยาแล้ว เทากันว่ากันไม่ได้ลิ้มรสแห่งความสุข และกันต้องตายแน่"

ข้าพเจ้าฟังคำปรารภแล้วใหญ่รู้สึกขบขันใจเสียนี่กระไรเลย แต่ความรักทำให้คนตาบอด ฉะนั้นเท่าที่คุณสนิทกล่าววว่า ได้แลเห็นแม่พิลาศมีลักษณะเป็นที่พอใจนั้นจึงเป็นอย่างที่ว่า และเห็นอย่างคนตาบอดเห็นเท่านั้น จึงเป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าผู้เป็นเพื่อนสนิท จะพยายามเปิดตาของเขาให้เห็นสิ่งที่ควรจะเห็น เมื่อเขาได้เห็นแล้ว จะยอมทำบอดต่อไปหรืออย่างไรก็ตามใจเถิด ข้าพเจ้าได้กล่าวว่า

"สนิท, กันจะมีความยินดีมากเมื่อแกได้ประสพสุขตามความหวัง แต่ขอให้กันสดงความเห็นของกันในเรื่องนี้บ้าง แกจะถือเป็นคำแนะนำต่อกันหรือไม่ก็ตามใจ แม่พิลาศเป็นสตรีที่บรรลือนาม, ที่สวย, ที่ทันสมัย และที่อะไรอีกหลายอย่างจะเป็นเกียรติยศแก่ตัวนกลอย่างสูงลิบ ถ้าแกแยงเจ้าหลอนมาจากพวกเหล่านั้นได้แต่ขอให้แกนึกเสียก่อนว่าผู้ที่สมควรมีนามว่าเป็นภรณานั้น ต้องมีความสามารถเพียงไหน

จริง ? แกอาจตอบสั้น ๆ ว่าสามารถทำให้แกถูกใจได้ก็เป็นความสามารถที่เพียงพอแล้ว ซ่อนกันไม่เจ๋งละ, แต่ขอออกความเห็นว่าคุณหญิงจงจับพวงมาลัยรถยนต์แทนที่จะจับกระจาไปจ่ายตลาด, จับไม้แรกเกิดแทนที่จะจับทัพพี, จับสายมึงเหียนมาแทนที่จะจับค้ายเข็บปักถักร้อย และวนอยู่กับการ เคนรำแทนการเหยาเรื่อนั้น, ยังไม่เป็นผู้ควรได้รับนามภรรยาได้เต็มส่วน, เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งทำกันนอกบ้าน จะเรียกว่าการบ้านเรือนไม่ได้ อยากรักก็ตาม, ถ้าแก่ประสงค์จะเอาชนะพวกที่คิดแม่พิลาศอยู่ในเวลานี้ด้วยการแต่งงานเสียกับแม่พิลาศเองแล้ว ก็จงทำเถอะ แต่กันขอเตือนว่าต่อไปแกจงพยายามเอาชนะแม่พิลาศให้ได้ หากไม่แล้วแกจะไม่มีความสุข ความสุขของครอบครัวไม่ใช่อยู่ที่ภรรยาสามารถขับรถยนตร์ สามารถ เคนรำ สามารถถือกอล์ฟหรือเต้นนีส หรือสามารถขี่ม้า อีกประการหนึ่ง ขอให้แกนึกเถอะว่า พวกที่ทอมแม่พิลาศอยู่นั้น ถ้าเขามีใครมีกำไรอะไรเป็นค่าเหนื่อยกาย เหนื่อยใจ และเหนื่อยกระเป่าอยู่บ้างแล้ว เขาจะทอมอยู่ทำไม แม่ลงวันทอมสิ่งที่หอมเสมอไปหรือ หรือว่าแกชอบแยงอาหารจากแม่ลงวัน ! ตามใจ ! กันขอแสดงความยินดีด้วย"

ต่อมาไม่ช้า นางสาวพิลาศ พรพรรณศรี บุตรีเจ้าคุณพรพรรณศรี เจริญ และซึ่งมีนามบรรดืออยู่ในสมาคมต่าง ๆ ทั่วกรุงเทพฯ อันกว้างใหญ่ ก็ได้กระทำการสมรสกับนายสนธิ สอนงวุฒิ เสมียนเอก กระทรวงมหาดไทย ทำให้เป็นที่ประหลาดใจแก่บรรดาญาติมิตรสนิทของหนุ่มสาวคู่นี้มาก

วันคืนล่วงไป ดูเหมือนความสุขใจของสนธิและภรรยาจะทวีขึ้น ชาวเขาเห็นบุคคลทั้งสองมีสีหน้าแจ่มใสยิ้มเอิบ อิ่มแอมถึงความสุขอันล้นเปี่ยม ส่วนผู้ที่เคยทอมแม่พิลาศอยู่นั้น ในชั้นแรกเมื่อเขาหลอนแต่งงานแล้วใหม่ ๆ ก็ดูจะซาไปบ้าง แต่ต่อมาอาศัยที่ทั้งเจ้าหลอนและสามีเป็นคนในนักเลง ชอบการสมาคม ไม่เก็บตัว, แม่พิลาศจึงกระทำตนเป็นกู่หลาบได้ยิ่งกว่าเดิม ซึ่งกลับเป็นที่พอใจของเจ้าของอยู่บ้างที่มีผู้พอใจกู่หลาบอันเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเช่นนั้น

สิ่งใดเล่าในโลกนี้ซึ่งเป็นไปได้แต่พอควรหรือพอดี ไม่มากเกินไปหรือน้อย

เกินไป? ขอตานดูอานจงครองคูอย่าให้ข้าพเจ้าต้องบรรยายในทันเลย ผู้ที่เคย
มีอิสรภาพทำสิ่งใดก็ได้ไม่มีขีดจำกัด, แล้วกลับต้องยอมตนให้อยู่เพียงภายในวง
สมควรมัน จะรู้สึกอึดอัดเพียงไร เวลานี้แม่พิลาศได้กำลังประสพอยู่แล้ว ส่วนคุณ
สนิทนั้นเล่า เมื่อปรากฏว่าภรรยาที่รักเกิดความอึดอัดใจ ก็พยายามทุกอย่างที่จะ
ให้เป็นที่พอใจ จนในที่สุดเกือบ ๆ จะเรียกได้ว่าคุณสนิทเป็นเพียง "เด็ก" ที่สุภาพ
สตรีสมัยใหม่พาไปไหนด้วยกับตนเพื่อป้องกันความกระหาเท่านั้น แท้จริง "เด็ก" นั้น
ไม่สามารถจะป้องกันหรือขัดขวางสิ่งใดได้ หากเจ้าหลอนจะมีความประสงค์อันเป็น
ประการที่ไม่น่าประสงค์

หกเดือนหรือครึ่งปีได้ดวงพานไป และข้าพเจ้าก็ยังคงมองดูสภาพสามีภรรยา
คุณ้อย่างขมในใจ, จนกระทั่งเย็นวันนั้นคุณเหมือนวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๖๔
คุณสนิทมาหาข้าพเจ้าที่บ้าน แล้วเอ่ยขอความตั้งโดยบริบทใจก่อนตนแล้ว

สนิท "เต็มที, แกเอ๋ย กันผิดสนัดใจ"

ข้าพเจ้า "เล่าเรื่องให้กันฟังบ้างซิ อะไรเอาแต่โมโหโหโโส!"

สนิท "เหลือทนน่า ประพันธ์นา โคนแกเข้าบางเออะ"

ข้าพเจ้าชักคุณ "ถ้าแกไม่เล่า, ก็อย่ามาคายโหโโสไว้ทันเลย, สนิท"

สนิท "เล่าขึ้นมา กันไม่มีความสุขเสียแล้ว"

ข้าพเจ้า "อ่าว! แกเคยพูดว่าชีวิตแก่ปราศจากแม่พิลาศแล้ว แกจะไม่
มีความสุขก็แม่พิลาศไปไหนเสียหรือ?"

คุณสนิทหันศีรษะอย่างท้อใจ พลังถอดเสื้อนอกควักมาเช็ดหน้าออกซับเหงื่อ
ที่หน้าผากแล้วกล่าวสืบไป

"ประพันธ์, กันจะเล่าให้ฟังว่ากันเหลือทน แม่พิลาศเพราะเหตุใด จำเดิม
แต่กันได้แต่งงานอยู่กับเจ้าหลอนมา, เจ้าหลอนไม่เคยนึกเลยว่าเจ้าหลอนได้เปลี่ยน
ฐานะจากนางสาวมาเป็นนางและเป็นภรรยากัน จะแปลกอยู่ที่เพียงแต่ว่า ขึ้นชื่อว่า
กันเป็นสามีเจ้าหลอนและหลอนจะยอมให้ใคร เกี่ยวหลอนอีกไม่ได้เท่านั้น หลอนพูด
เช่นนั้น! คำว่า "เกี่ยว" ของหลอนหมายความว่าไกลเพียงไหนข้างเด็ก เราไม่ต้อง
นึกก็ได้ แต่ขอสำคัญที่สุดคือว่าหลอนไม่ชอบอยู่บ้านและไม่ชอบบ้าน ที่ ๆ เจ้าหลอน

ชอบมากที่สุดก็คือสนามมา, สนามแบ็คคิงตัน, สนามเต็นนิส, รมณีย์, พญาไทย
 คุณเหมือนว่า ถ้าเจ้าหลอนนอนตามสโมสรเหล่านี้ได้ก็คงนอน ที่แรกก็นึกว่าหลอน
 เคยสนุกสนามเช่นนี้มาก่อนแต่งงาน, ครั้นแต่งงานแล้วจะเลิกหรือตัดเสียทีเดียว
 นั้น คุณเป็นการรุนแรงไป ก็ชอบการสมาคม แต่ไม่ชอบจนคิดไม่มีวันว่าง ก็จึง
 คอย ๆ เพื่อให้หลอนผ่อนคลายลงบ้าง ความจริงสามีภรรยาที่แต่งงานกันใหม่ ๆ
 ในระยะเพียงหกเดือนเท่านั้น น่าจะให้เวลาซึ่งกันและกันอยู่กับบ้านเรือนเพื่อปลูกฝัง
 ความรักให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และถ้ามีใครมาชักชวนหรือเรียกออย่างธรรมดาว่า "ซัด
 คอ" แล้ว จำเป็นต้องไม่พอใจ ก็ต้องการให้เป็นเช่นนั้นยิ่งนัก แต่แม่พิลาศหลอน
 ไม่ปรารถนาจะตามใจกัน หลอนว่าหลอนเคยของหลอนเช่นนั้น เมื่อมันไม่พอใจ
 ไปไหนกับหลอนก็อยู่บ้านซี หลอนจะไปกับเพื่อนของหลอนก็ได้ ลงท้ายกันก็ต้องแพ้
 และยอมเป็น "เด็ก" ไปกับหลอน ถ้ามันจำไม่ผิด ในระหว่างแต่งงานแล้ว หลอน
 กับกันรับประทานอาหารที่บ้านไม่ถึงสามครั้ง ! แก้ว, อากาหรือ ? ถ้าแก
 เห็นตารางประจำวันที่หลอนทำขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นกิจการที่หลอนจะต้องกระทำวัน
 หนึ่ง ๆ แล้ว แก้วจะตกใจ จะชักตัวอย่างมาให้รู้สึก ๒-๓ วัน"

คุณสนิทหยิบแก้วน้ำเย็นมาค้มแกคอกแห้ง หยิบกระดาษชิ้นหนึ่งออกจากกระเป๋า
 แล้วอ่านให้ซาพเจ้าฟัง

"วันอาทิตย์ เช้า ๖ ก.ท. ถึง ๘ ก.ท. ไปซื้อผ้าสโมสรขึ้นมา แล้วเลย
 รับประทานอาหารเช้า กลับถึงบ้านก่อนเที่ยงนอนพักผอน คืนราว ๒ ล.ท. รับประทานอาหารว่าง แล้วส่งคนใช้ให้เตรียมเครื่องแต่งกายสำหรับนั่งรถยนต์ตาก
 อากาศเวลาเย็น ถึง ๘ ล.ท. ไปสโมสร เลยนั่งรถยนต์เที่ยวแวะตามสนาม
 เต็นนิส และแบ็คคิงตัน เย็นรับประทานที่รมณีย์ กลางคืนคลุมครว้ง, ตอนดึกไป
 ราชวงษ์

"วันจันทร์ จะคืนในราว ๘ ก.ท. คุณไปทำงานแล้วจะไปเที่ยวบ้านเพื่อน
 ในราวก่อนเที่ยง กลับมารับประทานอาหารกลางวันที่รอแบล ตอน ๔ ล.ท. จะ
 นั่งรถยนต์ไปรับคุณที่กระทรวง, แวะเยี่ยมบ้านเพื่อนอีก เย็นไปรับประทานที่
 สโมสร กลางคืนคุณนั่ง ดึกไปรมณีย์หรือราชวงษ์"

"วันอังคาร คงคืนในราว....."

"พอที่เดอะ, กันพอจะชิมได้แล้ว, ภรรยาแก่เขาชอบคอบพอไซ้ ถึงกับมีตารางสแดงกิจที่จะกระทำเป็นรายวันเจ็ยวันะ อย่างนี้คงสุขแน่"

สนิท "กันยอมให้แกหัวเราะเยาะละ, ประพันธ์ - กันโคโยกไว้แล้ววากันไม่ยอกชั้ใจหลอน, แต่ก็ได้แสดงให้หลอนทราบเหมือนกันว่าไม่พอใจอะไรวันนี้กันกลับบ้านหวังจะได้พบหน้าเมียอันยืมแยมแจมใส เพราะตามตารางดูเหมือนว่า เจ้าหลอนปวดศีรษะจะไม่ไปตีแบ็คมิงตัน แต่ตรงซามพอกันโผล่ขึ้นเร็อน คนใจก็รายงานวว่าเจ้าหลอนไปบ้านหลวงวิทย์ ถ้ากันต้องการพบเจ้าหลอนให้ไปตามหาที่นั่น กันไปที่บ้านหลวงวิทย์ก็ได้ความจากคนใจอีกวว่า เจ้าหลอนกับหลวงวิทย์นั่งรถไฟไปตากอากาศเสียแล้ว กันเลยหมคทำไม่รู้จะไปตามที่ไหน, ก็เลยวิ่งเล่นมานี่"

ชาวเจ้าออกรู้สึกสงสารเขาเป็นกำลัง แต่เรื่องยิว ๆ เมีย ๆ จะพู่มากไปก็ไม่ได้ ชาวเจ้าจึงยัดถอยคำที่โคโยกไว้แล้วเมื่อกอน เขาจะแต่งงานมาพูค้อก็ครั้งหนึ่ง

"ถ้าแก่ปรารถนาจะหาความสุขกับแม่พิลาศแล้ว จึงพยายามเอาชนะเจ้าหลอนให้" ถ้ามันนั้นก็เป็นอันหมคหวัง, กันพูดได้เพียงเท่านั้นแหละ, สนิท"

สักครู่คุณสนิทก็สวมเสื้อแล้วลาชาวเจ้าไป

เวลาล่วงไปได้สัก ๑ ปี

กิจการค้าขายซึ่งบิดาและชาวเจ้าช่วยกันกระทำอยู่บัดนี้ ได้เจริญเป็นปีกแผนขึ้นพอที่จะเปิดสาขาที่หัวเมืองไค ชาวเจ้าเองก็มัวยุ่งกับการค้าขายจนไม่มีเวลาจะปลุกตนไคอย่างไร ชาวเจ้าต้องจากกรุงเทพ ฯ พระมหานครไปเป็นผู้ดูแลการค้าขายเสียที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นเวลา ๑ ปีเต็ม ๆ จึงต้องห่างกับคุณสนิทและเรื่องราวของเขาไปในชั่วเวลานั้น ความจริงเนื่องจากชาวเจ้ามิได้รับข่าวคราวอะไรจากเขา ชาวเจ้าจึงนึกวว่า เขากับภรรยาคงอยู่ควยกันมีความสุขสบายดี ซึ่งแปลง่าย ๆ วว่าเขาชนะแม่พิลาศไคอีกเป็นคำรบสอง

การณปรากฏตอมา ในเมื่อชาวเจ้ากลับลงมากกรุงเทพ ฯ วว่าหาไคเป็นไป

ดั่งข้าพเจ้านี้ก็ไม่ พอข้าพเจ้ากลับจากเชียงใหม่ลงมากลางกรุงเทพฯ ๓ ไตรสัปดาห์สามวัน
คุณสนิทก็เดินยิ้มแจ่มมาหาข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าเอ่ยทักขึ้นก่อน "ไง-- แม่พิลาศสบายหรือ ? คงเป็นสุขมาก ! "

สนิท- "ยิ่งกว่าเป็นสุขอีกก็ว่ากลายเป็นศพไปแล้ว ! "

ข้าพเจ้าใจหายวาบ "พูดเป็นเล่นไปนะ, สนิท เรียบร้อยดีหรือความระหอง
ระแหงแต่เดิมนะ ? กันขอสดแคงความยินดีด้วย"

สนิท "มันจะมีอะไรระหองระแหงอีกเล่าเมื่อเจ้าหลอนเป็นผีไปแล้ว ! "

ข้าพเจ้า "อะ ! จริงหรือ ? "

สนิท "จริงนะซี กันยินดีพิลึก พนทุกขสำเร็จทุกข"

ข้าพเจ้า "พูดไซ้ เมียตายทั้งคน, นานแล้วหรือ ? "

สนิท "ซีกสามเดือนกว่ามาแล้ว"

ข้าพเจ้า "แล้วแกก็ไม่ยกไว้ทุกขให้"

สนิท "ก็กันไม่มีทุกข จะไว้อเอาแกอะไร เจ้าหลอนตายสมความตั้งใจ
ของกันแท้ ๆ เทียวประพันธ์"

ข้าพเจ้า "แกตั้งใจให้เจ้าหลอนตายหรือสนิท ? แกมาเมียเจียวหรือ ? "

สนิท "กันตั้งใจมาจริงตามแกว่า แต่เจ้าหลอนไม่ตายเพราะมีมือกัน
เคราะห์ดีแท้ ๆ แกเอ๊ย"

ข้าพเจ้าออกรู้สึกถึงที่สุด "สนิทเล่าเรื่องให้ฟังหน่อยซี กันออกไมใครจะ
ไว้อใจแก่เสียแล้วละ"

คุณสนิทได้ตั้งตนเล่าดังต่อไปนี้

"แม่พิลาศ เป็นหญิงหัววันที่สุดที่กันได้พบมา ความจริงกันรักเจ้าหลอน
มาก กันนึกว่าถ้ากันได้หลอนมาเป็นภรรยา กันจะมีความสุข แต่แม่ความหวัง
ของกันได้คิดมาตร์พลาดหมายไปแล้วดังที่แกได้เห็น-คือหลอนนำแต่ความรำคาญใจ
มาให้กัน เนื่องจากการเที่ยวเตร่และการสมาคมของหลอนนั้น-กันก็ยังรู้สึกห่วง
เจ้าหลอนอยู่ แม่ความรักจะไ้คลายไปมากแล้วก็ดี กันไม่ยอมให้เจ้าหลอนตก

ไปเป็นสมบัติของผู้อื่น ซึ่งแปลว่ากันเลี้ยงเมียให้เซ่งไม่ได้อีก คือปราบเจ้าหลอน
 ไม่ได้นั่นเอง ความคิดอันกักขฬะจึงไต่มาสู่สมองกัน กันคิดจะมาปราบเจ้าหลอนเสีย
 ไม่ต้องสูงประชันกันหาหนทางอย่างเรียบร้อยและละมุนละม่อมใดแล้ว กันเคย
 เป็นนักเรียนแพทย์ กันก็ต้องใช้วิธีแพทย์นั่นแหละ คั้นแรกกันใช้สารหนู กันละลาย
 สารหนูลงในน้ำตามขนาดพอสมควร และตามคำหรับที่กันเรียนมา, แล้วนำไปผสม
 ลงในอาหารที่ภรรยาจะกิน ไม่นานหรือหกแอกเอ๋ย ผลปรากฏทันที ออย่าตกใจมัน
 ไม่ใช่ผลที่กันต้องการหรอก แม่พิลาศกลับอ้วนวันอ้วนคืน - อ้วนเอาจริงๆ จัง ๆ
 แต่คุณิวรรณเจ้าหลอนชักไปหน่อยเท่านั้น! นี่มันอย่างไรกัน! แยกประหลาดใจ
 หรือ? กันเองก็ประหลาดใจ เจ้าหลอนว่าเจ้าหลอนไม่เคยรู้สึกสมบูรณ์ยิ่งไปกว่า
 เวลานั้นเลย กันฉิวเจ้าสารหนูเสียจริง ๆ หนักกว่ากันหยาบชาติ หรือไม่มันก็เป็น
 สารหนูแก่เสียแล้ว

"เมื่อเป็นเช่นนี้ ไชวากันจะยอมจนแต้ม กันรีบหาวิธีใหม่ คือไปซื้อปรอด
 ไปคลอไลด์มาละลายลงในน้ำ แล้วเติมปนลงในแก้วน้ำที่แม่พิลาศจะดื่ม ออย่า--
 ออย่าเพ้อถาม กันจะบอกให้เดี๋ยวนี้แหละ เจ้าสารหนูที่กันให้เจ้าหลอนกินนั้น บังเอิญ
 ทำให้เจ้าหลอนเกิดท้องเสียและอาหารไม่ย่อยเสมอ ๆ แต่ครั้งเจ้าหลอนได้กินปรอด
 ไปคลอไลด์เข้าไปสิ เจ้าโรคท้องเสียหรืออาหารไม่ย่อยกลับหายไปราวกับปลิดทิ้ง
 เจ้าหลอนยิ่งงวามดูดีผาดบาดตา แต่กันแทบเป็นบ้าเอาหัวชนกำแพงตาย เพราะเจ้า
 หลอนไม่ตายดังคาด

"เรื่องกันจะยอมจนแต้มนะอย่าหมาย เมื่อเจ้ายา ๒ ชะนิตนี้ไม่มีผลก็มีอีก
 หลายชะนิตนี้ คราวนี้กันใช้ปืน ปนคลุกไปในอาหารที่เจ้าหลอนรับประทาน แม่
 พิลาคเคยบนเสมอว่าเจ้าหลอนนอนไม่ใครหลับ แต่พอกันคลุกปืนให้รับประทานเจ้า
 หลอนก็นอนหลับสลายนีโคบอื่นอีกเลย ร่างกายก็บริบูรณ์ยิ่งขึ้นทุกๆ ครั้งที่กันเอายาพิษ
 ให้เจ้าหลอนรับประทาน เจ้าหลอนก็ไม่ไข่มนุสส์ธรรมคาเสียแล้ว กันเกือบจะนึกอะ-
 ไรไม่ออกก็พอดี เย็นวันหนึ่งเจ้าหลอนกลับจากสโมสรแล้วก็เป็นลมล้มพุงลงบนโต๊ะ
 กันฟังกัฒมาถึงบ้านก่อนเจ้าหลอนไม่ถึง ๕ นาที โมโหหัวเขายังคงทำอิทธิฤทธิ์

งุ่นง่านอยู่ในสมอง เห็นหลอนฟุ้งหนายุกก็ถวยมิดตรง เขาแทงเจ้าหลอนที่ตะโพก
 ไมค์องสงสัยกันแท้จริง ๆ แทงเพราะความโกรธที่เจ้าหลอนไม่ยอมบ้าน จัดแจง
 เตรียมสำรับกับเขาไว้ให้ กันแทงเพราะจะให้เจ้าหลอนตายสมความประสงค์
 ถูก, กันเป็นดูรายซากคน ถ้าเจ้าหลอนตาย ถ้าเพียงแต่เจ้าหลอนบาดเจ็บก็ขึ้นชื่อ
 ว่าดูรายทำรายเมียบตนเอง อย่าฟังตามประเดี้ยวก็รู้เรื่อง คนไขซึ่งไปตามหมอ
 เมื่อแลเห็นนายผู้หญิงสลบไปนั้น ก็พาหมอเข้ามาในทันใด หมอตรงเข้าตรวจอาหาร
 และตรวจบาดแผลซึ่งกันรับโดยยืมแถมวากันเองเป็นผู้แทงเจ้าหลอน หมอพูดว่า
 "คุณช่างมีสติและกล้าหาญดีมาก ถ้าคุณไม่แทงภรรยาคุณก็จะถึงแก่ชีวิต เพราะลม
 อัมพาต คุมได้เคยเห็นคนไข ซึ่งต้องเสียชีวิตไปในทำนองนี้หลายรายแล้ว เพราะห
 ดิแท้ ๆ เทียวร่างกายภรรยาคุณสมบูรณ์เกินไป-สมบูรณ์จนผิดปกติ"

"แล้วหมอก็ชำระบาดแผลและใส่ยาให้ ไม่กี่วันนัก แม่พิลาศก็ไปเที่ยว
 ชิมรดและชิมมาโตอย่างเดิม กันถึงแก่อันปัญหาอายุแล้วก็พอดีเช้าวันหนึ่งสโมสรชิมมา
 โทรศัพทมาบอกที่บ้านว่า แม่พิลาศกลับมาและมาเฉยเหียบบิ: ออกถูกตรงหัวใจแฉิ่ง
 ไป ให้กันรับหมอไป อีก ๒ ชั่วโมงกันจึงออกจากบ้านพอดีก็พอดีแม่พิลาศขาดใจ
 ตายต่อหน้าหมออีกคนหนึ่งซึ่งสโมสรไปตามมา จึงเป็นอันว่าพ้นทุกข์สำเร็จทุกข์ไป
 เสียที"

ชาฟเจ้า "แกไม่น่าจะเป็นคนโหดร้ายเช่นนั้นเลย"

สนิท "กันไม่ได้ฆ่าเจ้าหลอนตาย กันเพียงแต่ลงมือ แต่เจ้าหลอนมิได้
 ตายเพราะมือกัน ตายเพราะมาเหียบบิต่างหาก"

เป็นอันว่าคุณสนิทชนะภรรยาได้ในที่สุด แม้ไม่ใช่ฝีมือคนก็ด้วยดีเท่านั้น,
 โชคชตาไคมันกาลให้เป็นไปจนได้ คุณสนิทยังได้พูดว่าจะลองถือ "โสดคือสวรรค์"
 อย่างชาฟเจ้าคุณ แต่สำเร็จหรือไม่ั้น ชาฟเจ้ามิได้เอาใจใส่ ด้วยต้องจากเขา
 กลับเชียงใหม่ดูแลการค้าขายต่อไปเป็นเวลาหลายเดือน ในที่สุดได้รับบัตรลาบวช
 จากเขาพร้อมกับจดหมายมีใจความตอนหนึ่งว่า

"กันเป็นผู้หญิงเต็มที ถ้าจะว่าให้ถูกไม่ใช่เบื้อเจ้าหลอน แต่เบื้อสิ่งที่

เจ้าหลอนกระทำ ซึ่งเป็นสายโยงให้เบื้อเจ้าหลอนควย เพื่อพิสูจน์ให้แกเห็นจริง
ในคำพูดของกัน กันจึงบวชเสียเพื่อให้ทางไกลกับบุญหึ่งและจริตอันน่าหวาดเสียว..."

คุณสนิทจะมีภรรยาหรือไม่เมื่อจากสมณเพศแล้วนั้น เป็นเรื่องที่จะต้อง
คอยฟังต่อไป และถ้าใดความประการใด ข้าพเจ้าจะไม่ลืมบันทึกไว้ในนากระดาษ
เสนาศึกษาเลยเป็นอันขาด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติการศึกษา

ชื่อ

นางสาวสุภารัตน์ เสรีวัฒน์

การศึกษา

- สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาชั้นต้นจากมัธยมสาธิตวิทยาลัยครูสวนสุนันทา พ.ศ. ๒๕๐๘
- สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา แผนกศิลป์ฯ พ.ศ. ๒๕๑๐
- เข้าศึกษาต่อ ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. ๒๕๑๑ และจบการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๑๕
- เข้าศึกษาชั้นปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย แผนกวิชาภาษาไทย สาขารวมคหิ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕

สถานที่ทำงาน มูลนิธิโกมล คีมทอง ๓๐๓/๘ ซอยสันติภาพ ถนนนเรศ กรุงเทพฯ ฯ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย